

Jaarverslag 2023

Inhoudsopgave

BESTUURSVERSLAG	
	Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen
	6
1	Voorwoord
	8
2	Algemene informatie
	9
2.1	Juridische structuur
	9
2.2	Doelstelling
	9
2.3	Personalia
	9
3	Financiële positie, beleid, risicobeheer en interne audit in 2023
	15
3.1	Financiële opzet en positie
	15
3.2	Beleid en beleidskeuzes
	16
3.3	Risicobeheer
	21
3.4	Interne Audit in 2023
	29
4	Beleggingen
	35
4.1	Markontwikkelingen
	35
4.2	Resultaten beleggingsportefeuille
	36
4.3	Matchingportefeuille
	36
4.4	Aandelen
	36
4.5	Hoogrentende obligaties
	36
4.6	Vastgoedbeleggingen
	37
4.7	Overige beleggingen
	37
4.8	Vooruitzichten
	37
4.9	Beleid duurzaam beleggen
	38
5	Pensioenen
	40
5.1	Communicatie
	40
5.2	Uitvoeringskosten
	42
5.3	Pensioenregeling
	47
5.4	Nieuwe wetgeving
	48
5.5	Klachten
	50
6	Actuariële analyse
	52

7	Het besturen van het pensioenfonds en naleving wet- en regelgeving	53
7.1	Algemeen	53
7.2	Bestuursaangelegenheden	54
7.3	Dagelijks Bestuur en Bestuurscommissies	54
7.4	Geschillencommissie en de Geschilleninstantie Pensioenfonds	54
7.5	Goed Pensioenfondsbestuur	55
7.6	Raad van toezicht	58
7.7	Verantwoordingsorgaan	63
7.8	Informatie vanuit toezicht van DNB en AFM	68
7.9	Deskundigheids- en integriteitstoets en opleiding	68
7.10	Gedragscode	68
7.11	Organisatie en uitvoering	68
7.12	Statutenwijziging	69
8	Verwachte gang van zaken	70
JAARREKENING		
9	Jaarrekening	72
9.1	Balans per 31 december 2023	73
9.2	Staat van baten en lasten	74
9.3	Kasstroomoverzicht	75
9.4	Toelichting op de jaarrekening	76
9.5	Toelichting op de balans per 31 december 2023	83
9.7	Niet in de balans opgenomen regelingen	100
9.8	Verbonden partijen	100
9.9	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2023	101
9.10	Gebeurtenissen na balansdatum	105
OVERIGE GEGEVENS		
10	Overige gegevens	107
10.1	Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	107
10.2	Actuariële verklaring	107
10.3	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	109
BIJLAGEN		
	Bijlage 1 Deelnemersbestand	115

Bijlage 2 Begrippenlijst**116**

Bijlage 3 Annex 4**126**

Bestuursverslag

Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen

(bedragen x € 1.000)	2023	2022	2021	2020	2019
Deelnemers					
(per eind van het jaar)					
Deelnemers, actief en voortgezet	34.857	34.526	34.046	33.400	33.369
Gewezen deelnemers (slapers)	85.680	97.955	95.529	94.353	96.044
Pensioengerechtigden	24.625	24.156	23.703	22.799	22.161
Totaal aantal deelnemers	145.162	156.637	153.278	150.552	151.574
Premie					
Kostendeekkende premie	93.629	133.930	138.478	126.580	110.928
Gedempte kostendeekkende premie	110.326	100.950	98.053	71.910	76.979
Feitelijke premie	112.971	106.021	98.700	89.992	85.904
 Uitvoeringskosten	 10.778	 9.290	 8.349	 8.612	 8.070
Uitkeringen	98.297	95.303	93.869	89.666	86.846
Toeslagverlening					
Reguliere toeslagverlening (per 1 januari)					
Actieve deelnemers	2,25%	1,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	2,25%	1,00%	0,00%	0,00%	0,00%
 Verleende inhaaltoeslagen (per 1 januari)					
Actieve deelnemers	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
 Gemiste toeslagen					
Actieve deelnemers	2,25%	10,69%	1,53%	1,52%	1,71%
Cumulatieve achterstand actieve deelnemers (max. 5 jaar)	15,83%	6,88%	5,81%	4,73%	5,03%
Gemiste toeslagen inactieven en ingegane pensioenen	2,25%	10,69%	1,53%	1,52%	1,71%
Cumulatieve achterstand gemiste toeslagen en inactieven en ingegane pensioenen (max. 5 jaar)	15,83%	6,88%	5,81%	4,73%	3,85%
Vermogen en solvabiliteit					
Aanwezig eigen vermogen	483.818	424.407	150.266	-396.865	-212.285
Minimaal vereist eigen vermogen					
(Pensioenwet art. 131)	156.286	146.094	208.343	222.589	197.347
Vereist eigen vermogen					
(Pensioenwet art. 132)	566.504	595.114	754.357	774.504	759.329
Technische voorziening	3.680.542	3.435.191	4.947.917	5.315.154	4.742.294
Dekkingsgraad	113,1%	112,4%	103,0%	92,5%	95,5%
Beleidsdekkingsgraad	115,7%	109,0%	98,2%	88,5%	95,0%
Reële dekkingsgraad	85,0%	81,2%	78,7%	71,9%	75,8%
Premiedekkingsgraad	142,1%	89,7%	80,0%	80,0%	88,0%
Duration	19,5	19,9	22,3	22,9	22,3
Gemiddelde rente waarop de voorziening is bepaald	2,29%	2,50%	0,59%	0,25%	0,80%
Beleggingen					
Balanswaarde **	4.141.441	3.836.114	5.151.276	4.895.707	4.510.764
Beleggingsopbrengsten excl. kosten	334.327	-1.219.398	186.808	397.830	612.842
Jaarrendement portefeuille	8,8%	-24,0%	4,1%	8,6%	15,7%
Economische samenstelling beleggingsportefeuille **					
Aandelen	1.159.753	1.139.792	1.803.954	1.528.696	1.396.822
Vastrentende waarden (m.i.v. 2020 inclusief liquiditeitsfondsen)	2.783.260	2.466.814	3.022.284	3.268.569	1.718.942
Vastgoed	229.180	253.785	245.915	99.176	127.134
Overige beleggingen (liquide middelen en t/m 2019 liquiditeitsfondsen)	-139.272	7.040	160.931	-547	1.308.916
Derivaten	108.520	-31.317	-81.808	-187	-41.050
Kostenratio's					
Uitvoeringskosten pensioenbeheer per deelnemer (actieve + gepensioneerde deelnemers)	€ 153	€ 143	€ 131	€ 138	€ 129
Directe vermogensbeheerkosten	0,17%	0,17%	0,15%	0,16%	0,18%
Indirecte vermogensbeheerkosten	0,22%	0,13%	0,50%	0,25%	0,23%
Totaal van directe en indirecte vermogensbeheerkosten	0,39%	0,30%	0,65%	0,41%	0,41%
Transactiekosten	0,06%	0,12%	0,12%	0,08%	0,13%
Totaal kosten vermogensbeheer	0,45%	0,42%	0,77%	0,49%	0,54%
Totale kostenratio	0,62%	0,49%	0,80%	0,57%	0,58%

Standen zijn per het einde van het genoemde jaar; stromen betreffen de gehele verslagperiode.

* De kostendekkende premie, de gedempte kostendekkende premie en de feitelijke premie zijn met terugwerkende kracht met ingang van 2018 weergegeven exclusief de benodigde premie voor de overgangsmaatregel VPL. De gehanteerde systematiek sluit aan de bij de verslagstaten.

** De samenstelling van de beleggingsportefeuille in dit overzicht wijkt af van de samenstelling zoals deze wordt gepresenteerd in de jaarrekening, omdat in dit overzicht de economische samenstelling wordt getoond, terwijl in de jaarrekening op grond van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ610) de negatieve derivaten en overige negatieve posten aan de passiefzijde van de balans worden getoond. Met ingang van 2020 zijn de beleggingen in cashfondsen verschoven van overige beleggingen naar vastrentende waarden. De vergelijkende cijfers zijn niet aangepast.

1 Voorwoord

Voor u ligt het jaarverslag 2023 van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf (hierna: het pensioenfonds). Het pensioenfonds zorgt voor een goede uitvoering van de pensioenregelingen voor (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en hun nabestaanden in overeenstemming met de bestaande wet- en regelgeving. De inhoud van de pensioenregeling is overeengekomen in de cao Bakkersbedrijf.

Ontwikkelingen op de financiële markten

De financiële positie van het pensioenfonds is voor een belangrijk deel afhankelijk van de ontwikkelingen op de financiële markten. De internationale spanningen met de oorlog in Oekraïne en eind 2023 ook in de Gazastroom hadden relatief weinig impact op de financiële markten en de beleggingsrendementen. Aanvankelijk daalde de rente relatief vrij fors en liep deze eind 2023 weer op. De beleggingen zelf toonden een relatief stabiele stijging. Het resulteerde in een goed beleggingsrendement van 8,8% over het jaar met door de rentebewegingen forse schommelingen in de verplichtingen (ultimo 2023 + 6,5%) en daarmee ook op de dekkingsgraad gedurende het jaar.

Om de dekkingsgraad met oog op het invaren naar het nieuwe stelsel nog minder afhankelijk te maken van renteschommelingen is de renteafdekking in de loop van 2023 verder verhoogd naar 80%. In het voorjaar van 2024 besluit het bestuur over verdere maatregelen om de dekkingsgraad te beschermen.

De licht verbeterde financiële positie van het fonds stelde het bestuur in staat om per 1 januari 2024 een indexatie van 2,25% toe te kennen. De eindejaars-dekkingsgraad 2023 van 113,1% ligt dicht tegen de per 1 januari 2025 minimaal gewenste invaardekkingsgraad van 108% aan. De ruimte tussen beide percentages acht het bestuur nodig om schommelingen in de dekkingsgraad in 2024 op te kunnen vangen en de pensioenuitkeringen na invaarmoment in ieder geval nominaal proberen veilig te stellen. Eventuele hoger dan benodigd vermogen, zal op de invaardatum worden toebedeeld aan de dan individuele pensioenvermogens van de deelnemers.

Het nieuwe pensioenstelsel en het samengaan met Bpf Zoetwaren

Het proces van overgang van een collectieve pensioenregeling in het huidige pensioenstelsel naar individuele pensioenvermogens in het nieuwe stelsel, kent een evenwichtige afweging van de belangen van alle deelnemers. Dit proces kent verplichte kaders en vereist uitgebreide onderbouwingen en geeft daarmee basis aan een integrale besluitvorming en verantwoording door het bestuur waarbij de leden van het verantwoordingsorgaan, de leden van de raad van toezicht, De Nederlandsche Bank en de AFM nadrukkelijk betrokken zijn. Het bestuur en de commissies hebben samen met de sociale partners ter voorbereiding hierop veel aandacht besteed aan het beleid dat onder de nieuwe wetgeving wordt gevoerd. Dit heeft o.a. geresulteerd in een transitieplan dat onder verantwoordelijkheid van sociale partners is opgesteld.

Er werd gestreefd om over te stappen naar het nieuwe pensioenstelsel per 1 januari 2025. De pensioenuitvoerder heeft echter in het voorjaar van 2024 aangegeven daar op onderdelen voor een middelgroot fonds als Bpf Bakkers nog niet klaar voor te zijn. De invaardatum is daarmee vertraagd naar 1 januari 2026 als meest waarschijnlijke datum. Thans wordt onderzocht of dat een transitie in de loop van 2025 een reële optie is.

Het bestuur heeft voor 2024 meerdere data vastgesteld waarop een zorgvuldige evaluatie van de vorderingen zal plaatsvinden en stelt alles in het werk om de voortgang van het invaarproces met inachtneming van hoge eisen aan de zorgvuldigheid spoedig af te ronden. De datum van de fusie met Bpf Zoetwaren is mede afhankelijk van de invaardatum van beide fondsen. Omdat deze uitkomsten thans nog onduidelijk zijn worden de verschillende mogelijkheden uitgewerkt.

De combinatie van de fondsen van Bpf Bakkers en Bpf Zoetwaren biedt na een jarenlange samenwerking een robuuste uitgangssituatie voor verdere groei in de toekomst en professionalisering tegen lagere kosten per deelnemer.

Namens het bestuur van het pensioenfonds, Groningen, 19 juni 2024

P. Mannaert

R. Barnhoorn

Werkgeversvoorzitter

Werknemersvoorzitter

2 Algemene informatie

2.1 Juridische structuur

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf (hierna: het pensioenfonds) is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds, dat is opgericht op 1 januari 1953 en is statutair gevestigd in Groningen. Het pensioenfonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41149725. De laatste statutenwijziging vond plaats op 18 december 2023. Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

2.2 Doelstelling

Doelstelling van het pensioenfonds is het verlenen van pensioenen aan deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden met inachtneming van de statuten en reglementen. Het pensioenfonds probeert dit doel te bereiken door premies te innen bij de aangesloten ondernemingen. De gelden worden belegd en beheerd en het pensioenfonds doet daaruit uitkeringen bij ouderdom en overlijden.

2.3 Personalia

De samenstelling van de fondsorganen was in 2023 als volgt:

Het Bestuur

Benoemd namens de werkgevers

Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid tot	Voorgedragen door	Leeftijd * Man / Vrouw
C.M.W. Bongers-Hekking	Bestuurslid	21/04/2025	NBOV	49 jaar V
W. Kannegieter	(Plaatsvervangend) Bestuurslid	01/02/2027	NVB	63 jaar M
P. Mannaert	Voorzitter	01/07/2026	NVB	61 jaar M
J.G.M. van Ophem	Bestuurslid	01/10/2025	NBOV	62 jaar M
S.E.M. Verhoef	Bestuurslid	17/02/2024	NVB	53 jaar V

* Peildatum voor de leeftijd is 31 december 2023.

Benoemd namens de deelnemers

Naam	Functie in Bestuur	Bestuurslid tot	Voorgedragen door	Leeftijd * Man / Vrouw
R. Barnhoorn	Voorzitter	01/12/2027	FNV	59 jaar M
E. Deuling **	Bestuurslid	26/03/2023	FNV	35 jaar M
C.H. Smits-Van Beijeren Bergen en Henegouwen	(Plaatsvervangend) Bestuurslid	10/02/2024	CNV Vakmensen	40 jaar V
M.W. van Straten	Bestuurslid	01/12/2024	CNV Vakmensen	50 jaar M

* Peildatum voor de leeftijd is 31 december 2023.

** Na het aftreden van de heer Deuling per 1 maart 2023, was voor deze zetel sprake van een vacature.

Benoemd namens de pensioengerechtigden

Naam	Functie in bestuur	Bestuurslid tot	Voorgedragen door	Leeftijd * Man / Vrouw
R. Dik	Bestuurslid	03/09/2025	FNV	57 jaar M
C.P.M. Teunissen **	Bestuurslid	01/01/2024	n.v.t.	68 jaar V

* Peildatum voor de leeftijd is 31 december 2023.

** Mevrouw C.P.M. Teunissen is formeel benoemd op 10 februari 2023. Vanwege persoonlijke redenen is zij per 1 januari 2024 afgetreden.

Dagelijks Bestuur

De heer R. Barnhoorn (werknemersvoorzitter)

De heer P. Mannaert (werkgeversvoorzitter)

Beleggingsadviescommissie

De heer E. Deuling (tot 1 maart 2023)

De heer P. Mannaert

Mevrouw C.P.M. Teunissen (vanaf 10 februari 2023)

Mevrouw S.E.M. Verhoef (voorzitter)

Risicoadviescommissie

De heer R. Barnhoorn

De heer E. Deuling (tot 1 maart 2023)

De heer J.G.M. van Ophem (voorzitter)

Mevrouw C.P.M. Teunissen (vanaf 10 februari 2023)

Communicatieadviescommissie

De heer S. Banga (toehoorder vanuit het Verantwoordingsorgaan)

Mevrouw C.M.W. Bongers-Hekking

De heer R. Dik (voorzitter)

De heer W. Kannegieter

Pensioen- en uitbestedingsadviescommissie

De heer R. Barnhoorn

Mevrouw C.M.W. Bongers-Hekking (voorzitter)

De heer R. Dik

Mevrouw S.E.M. Verhoef

Financiële Adviescommissie

De heer P. Mannaert (voorzitter)

De heer J.G.M. van Ophem

Stuurgroep Nieuwe Pensioenakkoord (NPA)

De heer R. Barnhoorn

Mevrouw C.M.W. Bongers-Hekking

De heer P. Mannaert

Geschillencommissie

Mevrouw A.C. van Bakkum

De heer G.J. van Egmond

De heer D. Kamp (voorzitter)

Verkiezingscommissie t.b.v. pensioengerechtigde in het bestuur

De heer R. Barnhoorn

Mevrouw C.M.W. Bongers-Hekking (voorzitter)

Mevrouw S.E.M. Verhoef

Verantwoordingsorgaan

Naam	Functie in verantwoordingsorgaan	Benoemd tot	Voorgedragen door	Leeftijd * Man / Vrouw
S. Banga	Lid namens gewezen deelnemers	01/01/2028	CNV Vakmensen	65 jaar M
M. van Diepen	Lid namens deelnemers, Secretaris	11/11/2024	Benoemd na verkiezing	65 jaar V
P.G.M. Lelieveld	Lid namens pensioengerechtigden	01/01/2024	CNV Vakmensen	74 jaar M
A.J.D. Roodenrijs	Voorzitter vanaf 21-06-2022, Lid namens werkgevers	01/01/2028	NBOV en NVB **	60 jaar M
M. Smit	Lid namens deelnemers	11/11/2024	Benoemd na verkiezing	38 jaar M
G. Son	Lid namens deelnemers	01/11/2023	Benoemd na verkiezing	62 jaar V
Vacature ***	Lid namens pensioengerechtigden			

* Peildatum voor de leeftijd is 31 december 2023.

** De NBOV en de NVB hebben samen (in onderling overleg) één lid benoemd namens beide werkgeversorganisaties dat zitting heeft in het verantwoordingsorgaan.

*** Per 1 november 2023 is mevrouw Son afgetreden vanwege het feit dat zij niet meer tot de doelgroep 'deelnemers' behoorde.

Het verantwoordingsorgaan bestaat formeel uit zeven leden bestaande uit drie vertegenwoordigers van deelnemers, twee vertegenwoordigers van pensioengerechtigden en één vertegenwoordiger namens de gewezen deelnemers en één vertegenwoordiger namens de werkgevers. Leden van het verantwoordingsorgaan worden via verkiezingen benoemd. Uitzondering hierop is het lid namens de werkgevers, dat wordt benoemd door de werkgeversorganisaties NVB en NBOV.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van de raad van toezicht, over het door het bestuur gevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop en in het jaarverslag opgenomen. Het bestuur heeft aan het verantwoordingsorgaan, naast de wettelijke adviesrechten die het verantwoordingsorgaan heeft, vier bovenwettelijke adviesrechten toegekend. Dit betreft adviesrechten ten aanzien van:

- het herstelplan;
- vermindering van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten op basis van artikel 134 van de Pensioenwet;
- het vaststellen en het wijzigen van het toeslagbeleid;
- het terugstorten van premie of geven van premiekorting.

Raad van toezicht

Naam	Functie in raad van toezicht	Benoemd tot	Voorgedragen door	Leeftijd * Man / Vrouw
F.F. Albrecht **	Lid	01/11/2023	n.v.t. / onafhankelijk	53 jaar M
M.J.M. Hendriks **	Lid	01/11/2023	n.v.t. / onafhankelijk	49 jaar V
W.J.J. Ong	Lid/Voorzitter	01/07/2025	n.v.t. / onafhankelijk	59 jaar V
J.M. Plat **	Lid	01/11/2027	n.v.t. / onafhankelijk	36 jaar V
B.J. Kramer **	Lid	01/11/2027	n.v.t. / onafhankelijk	56 jaar V

* Peildatum voor de leeftijd is 31 december 2023.

** Mevrouw Hendriks en de heer Albrecht zijn per 1 november 2023 afgetreden. Zij zijn per die datum opgevolgd door mevrouw Plat en de heer Kramer.

De raad van toezicht bestaat uit drie leden en heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De raad van toezicht is in ieder geval belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan het bestuur en in het jaarverslag. De raad van toezicht staat het bestuur met raad terzijde. De raad heeft goedkeuringsrechten ten aanzien van:

1. het jaarverslag en de jaarrekening;
2. de profielschets voor bestuurders;
3. het beleid inzake beloningen, met uitzondering van de beloning van de raad van toezicht;
4. gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
5. liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;

6. het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm als bedoeld in artikel 18 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Geschillencommissie

Naam	Functie in geschillencommissie	Benoemd tot	Voorgedragen door	Leeftijd * Man / Vrouw
A.C. van Bakkum	Lid	01/01/2024	n.v.t. / onafhankelijk	47 jaar V
G.J. van Egmond	Lid	01/01/2024	n.v.t. / onafhankelijk	51 jaar M
D. Kamp	Voorzitter	01/01/2024	n.v.t. / onafhankelijk	60 jaar M

* Peildatum voor de leeftijd is 31 december 2023.

Sleutelfunctiehouders

Naam	Functie	Benoemd / beoogd	Leeftijd * Man / Vrouw
J.G.M. van Ophem	Sleutelfunctiehouder risicomanagement	benoemd	62 jaar M
M.W. van Straten	Sleutelfunctiehouder internal audit	benoemd	50 jaar M
H. Zaghdoudi (Willis Towers Watson Netherlands B.V.)	Sleutelfunctiehouder actuariael	benoemd	49 jaar M

* Peildatum voor de leeftijd is 31 december 2023

Nevenfuncties *

Naam	Nevenfunctie
De heer F.F. Albrecht	Adviseur beleggingscommissie Total Pensioenfonds; Lid visitatiecommissie Pensioenfonds Ecolab; Investment consultant Rik Albrecht; Expert-lid beleggingsadviescommissie Bpf Molenaars; Bestuurslid Pensioenfonds Alliance; Docent bij SPO; Trainer Aethics bij NN IP, PGGM, MN, Charco & Dique, Bux; Voorzitter BAC bij Pensioenfonds voor Roeiers in het Rotterdamse havengebied; Lid ethics en advocacy commissies CFA Society VBA Netherlands; Adviseur bij Roccade Advies;
De heer S. Banga	Lid cao-commissie CNV;
De heer R. Barnhoorn	Pensioenfondsbestuurder bij FNV; Lid commissie van Beroep bij ABP; Bestuurslid/voorzitter bij Bpf Molenaars; Lid Belanghebbendenorgaan APF De Nationale (kring D); Lid commissie van beroep BPL Pensioen;
Mevrouw A.C. van Bekkum	Procesjurist FNV;
Mevrouw C.W.M. Bongers-Hekking	Directeur van De Ondernemerscommissaris.
De heer E. Deuling	Bestuurslid bij Bpf Bouwnijverheid; Pensioenfondsbestuurder FNV;
De heer R. Dik	Pensioenbestuurder/juridisch medewerker FNV; Bestuurslid en voorzitter Communicatiecommissie Bpf Slagers; Lid Geschillencommissie cao Slagersbedrijf.
Mevrouw M.D.C. van Diepen	Operator banketproductie bij Goedhart Sevenum BV;
De heer G.J. van Egmond	Bedrijfsjurist bij Van Egmond Legal;
Mevrouw M.J.M. Hendriks	Eigenaar PUK pensioenadvies; Voorzitter Raad van Toezicht pensioenfonds DNB; Voorzitter Raad van Toezicht pensioenfonds Waterbouw; Voorzitter Raad van Toezicht pensioenfonds HaskoningDHV; Lid Raad van Toezicht SPW; Lid visitatiecommissie pensioenfonds Kasbank.
De heer D. Kamp	Director Pension Investment & Risk Milliman Pensioenen; Lid geschillencommissie diverse ondernemings- en bedrijfstakpensioenfondsen; Sleutelfunctiehouder Risico Beheer Pensioenfonds Koninklijke Cosun.
De heer W. Kannegieter	Directeur NVB; Secretaris Bestuur Stichting Beheer Broban Krat; Voorzitter Bestuur Stichting Omgevingsfondsen West Betuwe; Voorzitter Bestuur Nederlands Bakkerij Museum Hattem; Penningmeester Bestuur Stichting Sociaal Fonds Bakkersbedrijf; Lid Ledencommissie Natuurmonumenten Gelderland; Lid Vertrouwenscommissie Natuurmonumenten.
De heer B. Kramer	Lid Visitatiecommissie Stichting Sportfondsen Pensioenfonds; Strategisch beleggingsadviseur Start Foundation; Strategisch adviseur Semwerkt.
De heer P.G.M. Lelieveld	Geen nevenfuncties.
De heer P. Mannaert	Voorzitter beleggingsadviescommissie bij PMA; Vereffenaar Pensioenfonds voor de Tandtechniek; Lid Raad van Toezicht Pensioenfonds Mediahuis (Telegraaf); Voorzitter Pensioenfonds Alliance.
Mevrouw W.J.J. Ong	Lid raad van toezicht, Pensioenfonds SABIC; Lid raad van toezicht, voorzitter audit commissie en lid commissie Governance & Organisatie-ontwikkeling, ROC Mondriaan; Lid geschillencommissie, KiFiD; Directeur-eigenaar, De Piedra B.V.; Directeur-eigenaar, El Immobiliario B.V.; Lid van de Raad van Toezicht, Stichting Pensioenfonds Hoogovens.
De heer J.G.M. van Ophem	Risicomanager bij BPL Pensioen; Penningmeester bij Nationaal Fonds tegen Kanker.
Mevrouw J.M. Plat	Hoofd Pensioenbeleid Stichting PME pensioenfonds, lid belanghebbendenorgaan Stichting Algemeen Pensioenfonds Stap kring Holland Casino, Eigenaar JMP pensioenadvies.
De heer A.J.D. Roodenrijs	Eigenaar Horecabakker Roodenrijs; Voorzitter bij Skate4AIR Westland; Voorzitter Hubklup vanaf april 2022; lid Savab namens NBOV.
De heer M. Smit	Teamleider bakkerij/magazijn bij Bakkerij Goedhart Emmeloord; Ondernemer bij Meowt Cattery en gedragstherapie voor katten.
Mevrouw C.H. Smits	Lid Belanghebbendenorgaan Kring D bij De Nationale APF; Pensioenfondsbestuurder bij CNV Vakmensen; Bestuurslid bij PNO Media; Bestuurslid bij Bpf Bouwnijverheid.
Mevrouw G. Son	Oproepkracht bakkerij (verkoopmedewerker) bij Bakkerij Boersma Amersfoort; Adviseur/trainer medezeggenschap bij Gaia Son Advies.
De heer M.W. van Straten	Pensioenfondsbestuurder bij CNV Vakmensen; bestuurslid bij BPF Recreatie; bestuurslid bij RVU-fonds voor de Contractcateringbranche Sucon II; bestuurslid bij BPF Waterbouw.
Mevrouw S.E.M. Verhoef	Voorzitter Beleggingscommissie Heineken Pensioenfonds; Bestuurslid Stichting Pensioenfonds Wolters Kluwer Nederland.

* Peildatum voor de nevenfuncties is 31 december 2023.

Uitvoeringsorganisaties

Het beheer van de pensioenadministratie is uitbesteed aan TKP Pensioen B.V.

Het fiduciair management voor het pensioenfonds is uitbesteed aan Goldman Sachs Asset Management (GSAM).

BNY Mellon Asset Servicing is de custodian van het pensioenfonds.

KPMG is vervuller Internal Audit.

Met ingang van 1 januari 2023 heeft het pensioenfonds bestuursbureau PBSV B.V. aangesteld.

Certificeerders

De certificerend actuaris is de heer H. Zaghdoudi (Willis Towers Watson Netherlands B.V.)

De controlerend accountant is de heer E.M. van der Hall (Deloitte Accountants B.V.)

Externe Oversight manager

De heer E.A. Massie (Ortec Finance)

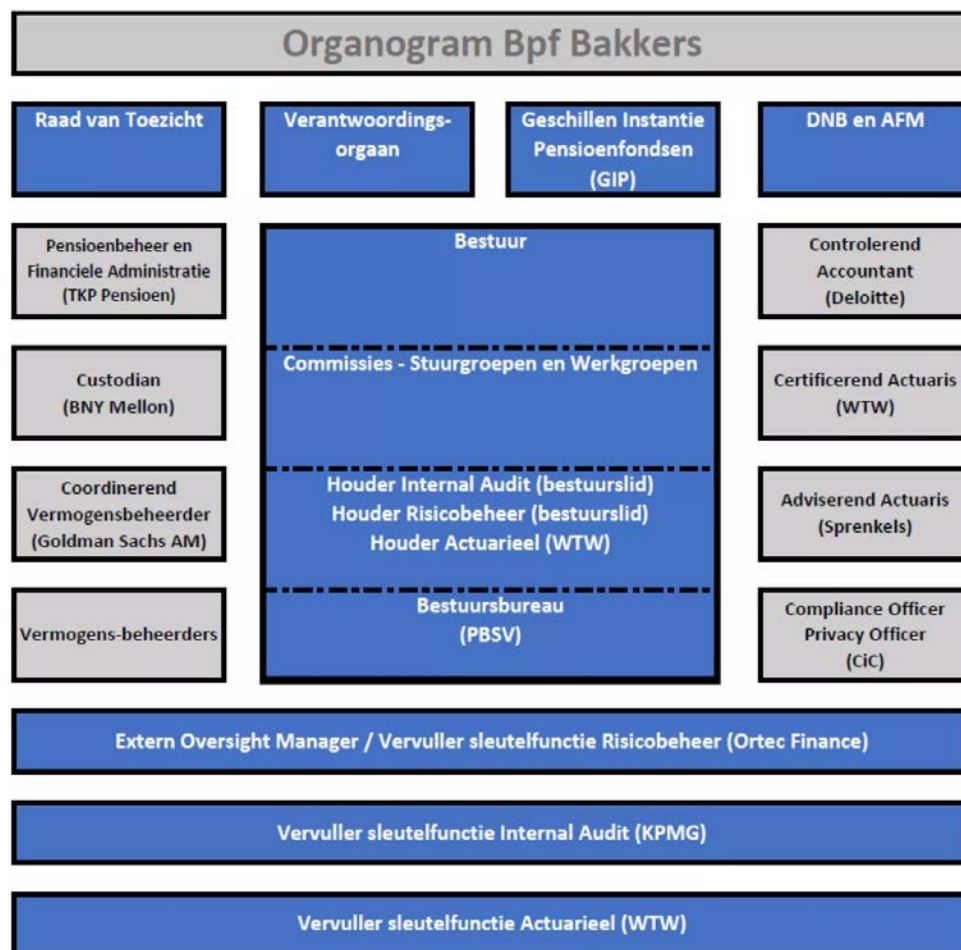
Adviserend Actuaris

De heer R. Dijkstra (Sprenkels)

Compliance Officer en Privacy Officer

Mevrouw N. Westen en de heer E. Creusen (Compliance-i-Consultancy B.V.)

Organogram Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf

3 Financiële positie, beleid, risicobeheer en interne audit in 2023

3.1 Financiële opzet en positie

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad is een belangrijke maatstaf voor de financiële positie van een pensioenfonds. Het geeft het pensioenvermogen als percentage van de contante waarde van de pensioenverplichtingen weer. De dekkingsgraad kan wijzigen door diverse factoren, zoals de ontwikkeling van het beleggingsresultaat, verzekeringstechnische ontwikkelingen en de ontwikkeling van de marktrente. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als het gemiddelde van de twaalf maanddekkingsgraden naar de meest actuele inzichten. De beleidsdekkingsgraad is ultimo 2023 115,7% (2022: 109,0%). Het vereist eigen vermogen is eind 2023 115,4%. Daarom is eind 2023 sprake van toereikende solvabiliteit.

Herstelplan

In maart 2023 heeft het pensioenfonds een geactualiseerd herstelplan bij DNB ingediend. Uit het herstelplan blijkt dat, uitgaande van de in dit herstelplan gehanteerde veronderstellingen, de dekkingsgraad in 2027 hersteld tot het vereist eigen vermogen. Dit is binnen de gekozen maximale hersteltermijn van tien jaar.

Ultimo 2023 is de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 115,7% en ligt daarmee boven de dekkingsgraad van 115,4% die behoort bij het vereist eigen vermogen. Daarmee is het pensioenfonds uit herstel en hoeft door het pensioenfonds in 2024 geen herstelplan meer ingediend te worden.

De ontwikkeling van de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds gedurende het jaar wordt hieronder weergegeven. Dit verloop is opgesteld op basis van een stap-voor-stap methodiek waarbij per onderdeel het volledig effect op de dekkingsgraad is doorgerekend ten opzichte van de uitkomst van het voorgaande onderdeel.

	2023	2022
Dekkingsgraad 1 januari	112,4%	103,0%
Effect premies	0,7%	-0,4%
Effect uitkeringen	0,4%	0,1%
Effect toeslagverlening	-2,6%	-1,0%
Effect wijziging rente	-3,3%	47,0%
Effect beleggingsresultaat	5,7%	-24,4%
Effect aanpassing actuariële grondslagen	-0,3%	-0,9%
Effect overige oorzaken	0,1%	-11,0%
Dekkingsgraad 31 december	113,1%	112,4%

Effect premies

De premiemarge (feitelijke premie verminderd met benodigde premie voor inkoop van pensioenaanspraken) heeft in 2023 een positief effect van circa 0,7%-punt gehad op de actuele dekkingsgraad.

Effect toeslagverlening

In 2023 is door het bestuur besloten om 2,25% toeslag toe te kennen per 1 januari 2024. Omdat het besluit in 2023 is genomen is de toeslag verwerkt in de voorziening voor pensioenverplichtingen voor het risico van het pensioenfonds ultimo 2023. Dit heeft een negatief effect op de actuele dekkingsgraad van 2,6%-punt.

Effect wijziging rente

De wijziging van de rentetermijnstructuur (RTS) heeft een negatief effect gehad op de dekkingsgraad van 3,3%-punt. Het rente-effect op de beleggingen is meegenomen onder het beleggingsresultaat.

Effect beleggingsresultaat

Het nettorendement, inclusief het rendement door afdekking van de rente, bedroeg in 2023 8,8%. Dit rendement was (na aftrek van beleggingskosten) hoger dan het rendement benodigd om de aangroei van de voorziening te financieren (3,264%). De dekkingsgraad is hierdoor met 5,7%-punt toegenomen.

Effect aanpassing actuariële grondslagen

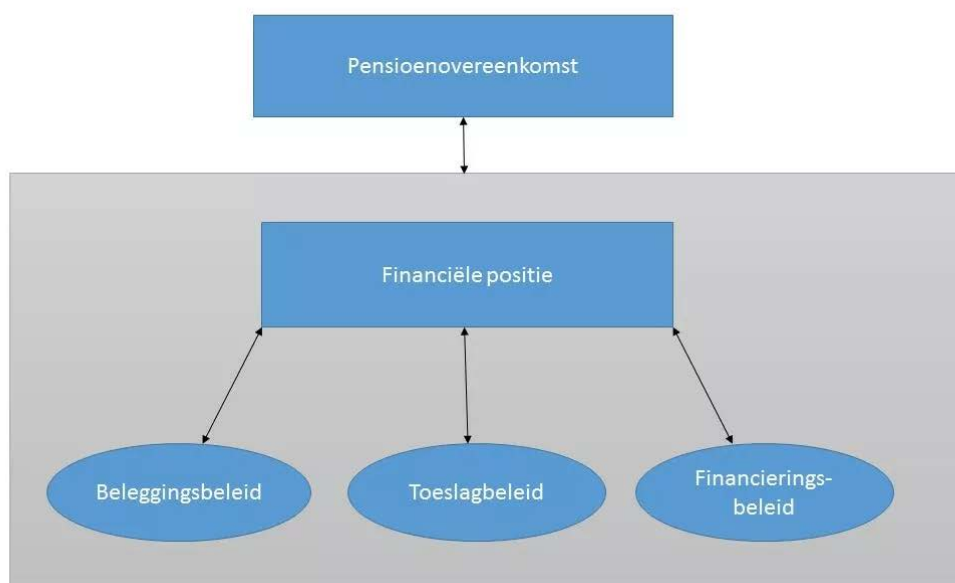
Ultimo 2023 is er één grondslagwijziging doorgevoerd. Dit betreft de verhoging van het opbouwpercentage naar 1,60% (eerder 1,35%). Deze wordt gehanteerd voor de bepaling van de schadereserve voor arbeidsongeschikten en de IBNR. Dit leidt tot een stijging van de voorziening pensioenverplichtingen met € 10.465 duizend bestaande uit € 8.089 duizend voor de schadereserves voor arbeidsongeschikten en € 2.376 duizend voor de IBNR. Gezamenlijk heeft dit een negatief effect op de dekkingsgraad van 0,3%-punt.

Effect overige oorzaken

Onder overig worden de effecten op de dekkingsgraad als gevolg van wijzigingen inzake waardeoverdrachten, kosten, sterfte, arbeidsongeschiktheid en overige mutaties en correcties verwerkt. Daarnaast spelen kruiseffecten tussen de verschillende oorzaken een rol. Bij het analyseren van de invloed van verschillende factoren op het resultaat, wordt het effect van een factor afgezonderd van het effect van de andere factoren, waarbij deze andere factoren constant worden gehouden. Het gecombineerde effect van verschillende factoren kan dan afwijken van de som van de samenstellende delen. Dit verschil wordt veroorzaakt, doordat de factoren niet alleen invloed hebben op het eindresultaat, maar ook op elkaar. Dit verschijnsel wordt kruiseffect genoemd. Het totale effect van alle overige oorzaken samen heeft in 2023 een effect van 0,1%-punt op de dekkingsgraad.

3.2 Beleid en beleidskeuzes

Het bestuur heeft beleid ontwikkeld op het gebied van financiering, beleggingen en toeslagen om de risico's en de financiële positie van het pensioenfonds te beheersen. Bij het maken van beleidskeuzes worden de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig afgewogen. Het bestuur hanteert hiervoor ten behoeve van alle belangrijke besluiten - bijvoorbeeld het indexatiebesluit - een kader waarin alle belangen inzichtelijk zijn gemaakt. Het beleid moet worden uitgevoerd binnen de kaders van de pensioenovereenkomst zoals door de cao-partijen overeengekomen.

3.2.1 Toeslagbeleid

Voor de pensioenaanspraken van actieve, arbeidsongeschikte en gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen van pensioengerechtigden wordt bij de bepaling van het indexatiepercentage uitgegaan van de ontwikkeling van een prijsindexcijfer (CPI voor alle huishoudens, afgeleid) tussen 1 april van het voorafgaande jaar en 1 april van het jaar waarop de indexatie betrekking heeft.

Het toeslagbeleid dient op grond van de Pensioenwet toekomstbestendig te zijn. Dit betekent dat niet meer toeslag wordt verleend dan in de toekomst te realiseren is. Voor het bepalen van het toeslagpercentage wordt onderstaande toeslagstaffel gehanteerd:

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
< 110%	Geen toeslagverlening.
Tussen 110% en toeslagverleningsdekkingsgraad* (%)	Gedeeltelijke toekomstbestendige toeslagverlening.
> Toeslagverleningsdekkingsgraad* (%)	Volledige toeslagverlening. Wanneer er na het verlenen van toeslagen een overschot is mag dit overschot binnen de fiscale grenzen voor 1/5e deel worden aangewend om gemiste toeslagen in te halen en eventuele kortingen uit het verleden goed te maken.

**) De toeslagverleningsdekkingsgraad is de dekkingsgraad waarbij de volledige toeslagambitie kan worden waargemaakt (prijsindex).*

Het bestuur kan besluiten een voorwaardelijke toeslag toe te kennen op grond van een extra mogelijkheid tot het verlenen van een toeslag die (lagere) wetgeving biedt. Van deze extra mogelijkheid kan gebruik worden gemaakt indien wordt voldaan aan de nadere voorwaarden in de (lagere) wetgeving, in aanvulling en uitzondering op hetgeen in het bovenstaande bepaald is. Evenals in 2022 bestond er in 2023 in afwijking van het reguliere indexatiebeleid van het pensioenfonds de mogelijkheid om op basis van een Algemene Maatregel van bestuur over te gaan tot het verstrekken van indexatie. Hiermee was het mogelijk om vanaf een beleidsdekkingsgraad van 105% volledige indexatie te verlenen zonder dat daarbij de eis van toekomstbestendige toeslagverlening gold. Hierdoor heeft het bestuur per 1 januari 2024 kunnen overgaan tot het verhogen van de (opgebouwde) pensioenen met 2,25%. Als de indexatiemogelijkheid op basis van de Algemene Maatregel van bestuur er niet was geweest, hadden de pensioenen slechts met 0,8% kunnen worden verhoogd.

Ieder jaar bekijkt het bestuur of de pensioenen verhoogd kunnen worden. In de jaren voor 2023 kon dat niet. Of de (opgebouwde) pensioenen verhoogd mogen worden, hangt bijvoorbeeld af van de dekkingsgraad. Die geeft aan of nu en in de toekomst de pensioenen doorbetaald kunnen worden. De dekkingsgraad was eind 2023 hoog genoeg doordat de overheid de regels had versoepeld. Daarom kon worden overgegaan tot het indexeren van de (opgebouwde) pensioenen. De afgelopen jaren heeft het pensioenfonds de prijsstijgingen niet kunnen bijhouden. Ook met deze indexering van 2,25% is minder verhoogd dan de prijsstijging.

In Nederland krijgen we een nieuw pensioenstelsel. Voor de overgang naar dit nieuwe pensioenstelsel is het belangrijk dat het pensioenfonds voldoende dekkingsgraad behoudt. Anders moeten de pensioenen misschien bij de overgang worden verlaagd. Dat heeft te maken met de nieuwe pensioenregels. Het bestuur wil een verlaging van pensioenen voorkomen. Het bestuur acht het daarom verantwoord en evenwichtig dat de pensioenen per 1 januari 2024 zijn verhoogd met 2,25%.

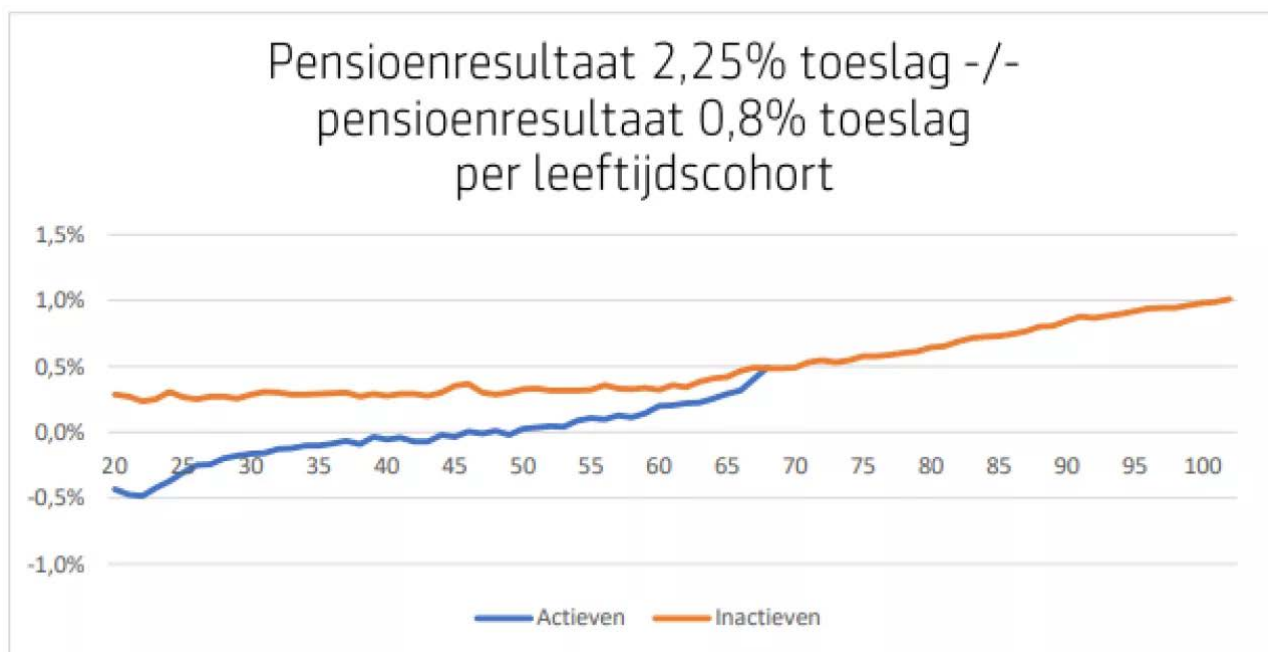
Effecten van de verhoging voor verschillende leeftijden

De verhoging van de pensioenen geldt voor alle deelnemers van het pensioenfonds, jong en oud. Het toeslag besluit is na een zorgvuldige afweging van de diverse belangen van alle deelnemers, met het oog op het invaren in het nieuwe pensioenstelsel, tot stand gekomen. Richting het nieuwe pensioenstelsel wil het bestuur voldoende buffers aan houden om de uitkeringen tenminste op het huidige niveau te kunnen houden in geval van tegenvallende financiële marktontwikkelingen. Bij de besluitvorming kijkt het bestuur naar de gevolgen van het besluit voor alle deelnemers. De gevolgen van deze verhoging verschillen per leeftijd. Het pensioenfonds wil overgaan naar het nieuwe pensioenstelsel, de effecten van deze verhoging voor de pensioenen zullen op het moment van invaren in het nieuwe stelsel worden meegewogen. Bij de hoogte van de indexatie is rekening gehouden met de noodzakelijke financiën van het fonds om over te kunnen gaan naar de nieuwe situatie.

1. De extra verhoging is positief voor iedereen die al pensioen krijgt (tot circa 1,0% meer pensioenresultaat ten opzichte van een lagere indexatie conform het huidige beleid). Dit komt vooral omdat ze meteen een hoger pensioen krijgen.

2. De extra verhoging is negatief voor jongere deelnemers (tot -0,4% minder pensioenresultaat ten opzichte van een lagere indexatie conform het huidige beleid). Want door de verhoging keren we nu meer geld uit. En dus hebben we minder vermogen te verdelen wanneer we overgaan naar de nieuwe pensioenregeling. Maar de jongste deelnemers kunnen nog heel lang pensioen opbouwen. Daardoor zijn de gevolgen klein voor hun pensioen.

Het is ons doel om een zo goed mogelijk pensioen te bieden aan alle deelnemers. Het bestuur vindt de verhoging zo goed verdeeld.

3.2.2 Financieringsbeleid

Financieringssysteem en ABTN

De wijze waarop de kostendekkende premie en de verschuldigde premie bij het fonds wordt vastgesteld wordt hierna nader toegelicht.

Vaststelling van de kostendekkende premie

De kostendekkende premie wordt jaarlijks bepaald als de som van:

De jaarinkoop (gedisconteerd met de reële rendementscurve) benodigd voor de in het boekjaar te verkrijgen aanspraken op (tijdelijk/extra) ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen, vermeerderd met de risicopremies voor arbeidsongeschiktheid (premienvrijstelling) en overlijden (partnerpensioen en wezenpensioen) en vermeerderd met een opslag voor uitvoeringskosten.

De solvabiliteitsopslag in de premie is gelijk aan nul, tenzij het Vereist Eigen Vermogen horende bij de jaarinkoop hoger is dan de in de premie opgenomen kosten voor indexatie. In deze situatie is de solvabiliteitsopslag gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen verminderd met de in de premie opgenomen kosten voor indexatie. Het Vereist Eigen Vermogen is het conform het standaardmodel van DNB berekende percentage ultimo voorgaand boekjaar.

Voor de berekening van de kostendekkende premie wordt uitgegaan van de reële rendementscurve. De reële rendementscurve wordt vastgesteld als het verwachte fondsrendement verminderd met een afslag voor indexatie en staat in beginsel voor een periode van 5 jaar vast. Per 1 januari 2021 is een nieuwe 5-jaarsperiode ingegaan. Bij het vaststellen van de reële rendementscurve is rekening gehouden met de maximale parameters, zoals vastgelegd in artikel 23a eerste lid van het Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfondsen. De reële

rendementscurve is gebaseerd op de rentetermijnstructuur per 30 september 2020 op het moment dat het bestuur de premie voor 2021 heeft vastgesteld.

De uitgangspunten die ten grondslag liggen aan de reële rendementscurve zijn door het bestuur getoetst aan de resultaten in de ALM-studie uit 2019. Het verwachte reële fondsrendement in de ALM-studie kan per saldo gelijkgesteld worden aan het verwachte reële fondsrendement op basis van de maximale parameters en de overige wettelijke aannames betreffende verwacht rendement op vastrentende waarden en inflatie.

Voor het overige worden bij de kostendeekkende premie de actuariële veronderstellingen gehanteerd, die ook bij de bepaling van de technische voorziening worden gebruikt. De opslag voor premievrije deelneming wegens arbeidsongeschiktheid bedraagt 7,3% van de actuariële koopsom voor de pensioenopbouw. De opslag voor dekking van de jaarlijkse administratiekosten bedraagt 1,7% van de pensioengrondslag.

De verschuldigde premie

De bijdrage die het pensioenfonds met betrekking tot de regeling inzake ouderdoms-, nabestaanden- en wezenpensioen (inclusief premievrijstelling) ontvangt, bedraagt per deelnemer een percentage van het pensioengevend salaris. Het uitgangspunt is dat deze verschuldigde premie minimaal gelijk is aan de kostendeekkende premie als hiervoor omschreven. Met ingang van 1 januari 2014 bedraagt dit percentage 14,0% van de salarissom. Het nabestaandenpensioen vindt bij het pensioenfonds plaats op kapitaalbasis.

Vanaf 1 januari 2016 wordt dit percentage jaarlijks vertaald naar een percentage van de pensioengrondslag (PG). Voor 2023 is de bijdrage vastgesteld op 26,9% van de pensioengrondslag. De pensioengrondslag wordt gevormd door het salaris minus de franchise van € 16.322. De werkgever is gerechtigd een gedeelte van deze premie te verhalen op de werknemer volgens de afspraken die daarover zijn gemaakt in de geldende cao. Uitgangspunt is een sluitende financiële opzet van de pensioenregeling.

Verloop pensioenpremie en overige premies

De afgelopen vijf jaar hebben de premies zich als volgt ontwikkeld:

	2023	2022	2021	2020	2019
Pensioenpremie in % van de pensioengrondslag	26,9%	25,8%	25,7%	25,2%	24,5%

Excedentregeling

De premie voor de aanvullende excedentverzekeringen komt volledig ten laste van de werkgever. Deze actuariële premie is afhankelijk van het geslacht en leeftijd van de deelnemer. De premie voor de excedentregeling wordt als volgt vastgesteld:

Overlevingsgrondslagen:	Prognosetafel AG2022, rekening houdend met ervaringssterfte 2022. Per 1 januari 2023 wordt startjaar 2023 gebruikt. Het startjaar wordt jaarlijks één jaar doorgeschoven;
Marktrente:	Rentetermijnstructuur van 30 september voorafgaand aan het jaar waarvoor de premie wordt vastgesteld;
Excassokosten:	2,7% van de nominale jaarinkoop;
Administratiekosten	1,7% van de pensioengrondslag;
Arbeidsongeschiktheid	7,3% van de nominale jaarinkoop;
Wezenopslag	1,4% van de actuariële benodigde (risico)koopsom;
Solvabiliteitsopslag	6,1% van de nominale jaarinkoop. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan de beleidsdekkingsgraad per 30 september van het jaar voorafgaande aan de premiebetaling verminderd met 100%-punt. De solvabiliteitsopslag kan niet minder bedragen dan 0%.

3.2.3 Beleggingsbeleid

Algemeen

De doelstelling van het beleggingsbeleid is de ingelegde premies zo goed mogelijk te beleggen om een optimaal rendement te behalen. Hierbij spelen risico, kwaliteit en diversificatie een belangrijke rol. Uitgangspunten bij het vaststellen van de beleggingsportefeuille zijn de aard en omvang van de verplichtingen, het risicobudget en de eisen die voortvloeien uit de pensioenwetgeving.

Asset Liability Management

Om te komen tot een optimale samenstelling van de assetmix van de portefeuille op hoofdlijnen is gebruikgemaakt van de uitkomsten van een Asset Liability Management (ALM) studie. In deze studie wordt rekening gehouden met het toeslagenbeleid, het premiebeleid en de pensioenverplichtingen. Zodoende worden het beleggingsbeleid, het financieringsbeleid en het pensioenbeleid op elkaar afgestemd. In 2022 is er een ALM-studie uitgevoerd.

Matching- & returnportefeuilles

De inrichting van de portefeuillestructuur is gebaseerd op de doelstellingen en risicokaders van het pensioenfonds. De normwegingen van de portefeuillestructuur bestaan uit: 54% matchingportefeuille en 46% returnportefeuille.

Matchingportefeuille

De matchingportefeuille is primair gericht op de uitvoering van de strategische afdekken van renterisico. Naast renteswaps worden in deze portefeuille beleggingen in obligaties en geldmarktfondsen aangehouden om onder andere te kunnen voldoen aan de onderpandverplichtingen van deze renteswaps. Er vindt een dagelijkse bewaking van het onderpand plaats die wordt uitgevoerd door specialisten. Met deze portefeuille wordt geen outperformancedoelstelling nagestreefd. De benchmark voor de matchingportefeuille wordt opgesteld op basis van de jaarlijkse uitkeringsprognose. In samenwerking met de administrateur zal maandelijks een aanpassing worden verwerkt op basis van de geschatte technische voorziening van de verplichtingen, de balans en de dekkingsgraad van het pensioenfonds. De matchingportefeuille belegt daarnaast in bedrijfsobligaties, green bonds en hypotheek.

Returnportefeuille

De returnportefeuille beoogt de indexatieambitie van het pensioenfonds te realiseren en is gespreid over diverse beleggingscategorieën en regio's. Daarbij wordt aansluiting gezocht met de visie voor het betreffende jaar en het verwachte economische regime. De portefeuille is belegd in hoogrentende bedrijfs- en staatsobligaties, aandelen, onroerend goed en private equity.

Strategische verdeling normportefeuille

Hieronder is de strategische verdeling voor 2024 weergegeven met de bijbehorende indices (de total return variant; inclusief nettodividend).

MATCHINGPORTEFEUILLE		
Categorie	Weging	Benchmark
Nominale matching incl. cash	36,5%	Tot 1 maart 2024: 67% €STR, 20% Bloomberg Global Treasury 10+ Yrs Netherlands, 13% Bloomberg Global Treasury 10+ Yrs Germany aangevuld met een swapbenchmark Vanaf 1 maart 2024: Benchmarkrendement = portefeuillerendement
Green Bonds	2,5%	Barclays MSCI Euro Green Bond Index
Euro bedrijfsobligaties	5,0%	Markit iBoxx Euro Corporate Bond Index
NL Hypotheken	11,0%	JPM GBI Traded Netherlands
Totaal	55,0%	
RETURNPORTEFEUILLE		
Categorie	Weging	Benchmark
Hoogrentende obligaties	10,0%	
Hoogrentende bedrijfsobligaties	3,5%	Bloomberg US Corporate High Yield + Pan Euro HY ex Financials 2.5% Issuer Cap – Euro hedged
Obligaties opkomende markten HC	2,6%	JP Morgan EMBI Global Diversified euro hedged
Obligaties opkomende markten LC	3,9%	JPM GBI-EM Global Diversified
Aandelen	27,0%	
Ontwikkelde markten	23,0%	MSCI World Climate Change Net
Opkomende markten	4,0%	MSCI Emerging Markets ND
Alternatieve beleggingen		
Niet beursgenoteerd onroerend goed	4,0%	37,5% IPD Nederlandse woningen 32,5% Portefeuille Europees OG 30% VS ODCE
Private Equity	4,0%	5-jaars eurosrap +200 bp
Totaal	45,0%	

In hoofdstuk 4 'Beleggingen' wordt nader ingegaan op de uitkomsten van de gemaakte beleidskeuzes.

3.3 Risicobeheer

3.3.1 Beleidsuitgangspunten en risicohouding

Kwalitatieve risicohouding financieel risico

Het bestuur van het fonds heeft een risicobewuste houding. Het fonds streeft ernaar om de nominale aanspraken waardevast na te komen. Inflatie holt de waarde van de nominale uitkeringen uit en gezien het langetermijnkarakter van pensioenen is het belangrijk dat de koopkracht van het pensioen behouden blijft. Beleggingsrisico kan acceptabel zijn in het streven naar koopkrachtbehoud, zelfs indien dit betekent dat de nominale aanspraken niet geheel kunnen worden nagekomen.

- Het opgebouwde pensioen vormt na pensionering een belangrijke bron van inkomen voor deelnemers van het fonds.
- Er wordt gestreefd naar een stabiele premie en een stabiele opbouw.
- Bij de afweging tussen de hoogte van het opbouwpercentage en de mate van indexatie prevaleert binnen redelijke grenzen de hoogte van het opbouwpercentage.
- Het fonds streeft naar een zoveel mogelijk waardevast pensioen, dit met een minimale ambitie van 50% van de prijsindex.
- Een afgewogen balans tussen de te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Voor het nastreven van de pensioenambitie is het bestuur bereid om beleggingsrisico te nemen en een beleggingsrendement na te streven dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
- Bij slechte economische omstandigheden acht het bestuur het uit te leggen dat volledige toekenning van toeslag niet realiseerbaar is. Het bestuur streeft ernaar kortingen op de pensioenaanspraken en –uitkeringen zoveel mogelijk te voorkomen en als uiterste middel in te zetten. Daarbij is het uitgangspunt dat eventuele kortingen worden gespreid over de maximale hersteltermijn die binnen de wettelijke kaders mogelijk is.

De risicobereidheid van het bestuur kan worden beïnvloed door de actuele financiële positie van het pensioenfonds. Periodiek wordt beoordeeld of de ambitie van de sociale partners nog haalbaar is. Het vasthouden aan een onmogelijke ambitie is immers niet zinvol. Bij de keuze voor een bepaald beleid wordt niet

alleen een verwachte ontwikkeling beoordeeld maar ook scenario's die gunstiger of minder gunstig zijn dan de verwachte ontwikkeling. De ambitie dient in de meeste scenario's te kunnen worden behaald.

Risicobereidheid deelnemers

In 2019 is er een onderzoek geweest onder deelnemers waarin ook gekeken is naar de risicobereidheid. De uitkomsten waren vergelijkbaar met het voorgaande onderzoek uit 2014, waarbij de deelnemers aangaven het risicoprofiel bij voorkeur niet te willen verhogen. Het bestuur heeft in de communicatie richting deelnemers sinds 2017 meer aandacht gegeven aan de voorlichting over beleggingsrisico's, o.a. door berichtgeving op de website over de gestegen kans op korten als gevolg van de gedaalde dekkingsgraad. In 2022 heeft het bestuur ten behoeve van het voorbereiden van de overgang naar de Wet toekomst pensioenen, opnieuw een onderzoek uitgevoerd naar de risicobereidheid onder deelnemers. Deze uitkomsten zijn door het bestuur en sociale partners verwerkt in de vaststelling van de risicohouding voor de fase na de overgang in het nieuwe pensioenstelsel.

Kwalitatieve risicohouding niet-financiële risico's

Het bestuur hanteert een lage risicotolerantie ten aanzien van niet-financiële risico's, omdat deze naar verwachting niet worden beloond met een risicopremie. Bij de bepaling van de mate van beheersing van dergelijke risico's maakt het bestuur een afweging tussen de kans dat het risico zich voordoet, de mogelijke impact ervan en de kosten die gepaard gaan met de beheersing.

Kwantitatieve risicohouding

De kwantitatieve risicohouding wordt geconcretiseerd door de vaststelling van de volgende risicogrenzen:

- het vereist eigen vermogen voor de risicohouding voor de korte termijn, en
- het pensioenresultaat in de haalbaarheidstoets voor de risicohouding voor de lange termijn.

Deze toets is voor ieder pensioenfonds verplicht op grond van wet- en regelgeving. In de aanvangshaalbaarheidstoets die in september 2015 is uitgevoerd is de risicohouding voor de lange termijn bepaald voor verwachtingen ten aanzien van het pensioenresultaat. Bij een overschrijding vindt er een beleidsdiscussie plaats. Risicogrenzen maken het mogelijk om op een vooraf vastgelegde en objectieve manier te beoordelen of het risico hoger of lager is dan vooraf is toegestaan. Echter, bij overschrijding van risicogrenzen zal geen automatische aanpassing van beleid plaatsvinden, maar een kwalitatieve discussie, rekening houdend met de situatie en inzichten van dat moment.

Het pensioenresultaat wordt als volgt bepaald:

Pensioenuitkeringen geïndexeerd en gekort conform beleid Fonds

Pensioenuitkeringen (o.b.v. volledige pensioenopbouw) geïndexeerd met volledige prijsinflatie

Het pensioenresultaat wordt per geboortecohort vastgesteld en vervolgens op basis van gewogen aantallen vertaald naar een pensioenresultaat op fondsniveau. Bij de vaststelling van dit pensioenresultaat wordt geen rekening gehouden met nieuwe toetreders, maar wel met toekomstige opbouw en ontslag- en pensioneringskansen van de huidige actieve deelnemers.

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (lange termijn) vastgesteld met betrekking tot het pensioenresultaat:

Ondergrens 1: Vanuit de situatie waarbij dekkingsgraad gelijk is aan vereist eigen vermogen dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 80%.

Ondergrens 2: Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de mediaan van het pensioenresultaat ten minste gelijk te zijn aan 75%.

Ondergrens 3: Vanuit de feitelijke dekkingsgraad dient de maximale afwijking ten opzichte van de mediaan in het geval van een "slechtweerscenario" (lees: 5e percentiel) 35% te bedragen.

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (korte termijn) vastgesteld met betrekking tot het vereist eigen vermogen: het vereist eigen vermogen afgeleid van de werkelijke assetmix van het fonds mag niet meer dan 2,5% (zowel positief als negatief) afwijken van het vereist eigen vermogen afgeleid van de strategische assetmix.

	Grens	Aanvangshaalbaarheidstoets 2015	Jaarlijkse haalbaarheidstoets 2022	Jaarlijkse haalbaarheidstoets 2023
Mediaan pensioenresultaat	75%	89%	86%	83%
Slecht-weer-scenario pensioenresultaat	-	63%	66%	65%
Relatieve afwijking slecht- weerscenario	35%	30%	23%	22%

De resultaten van de haalbaarheidstoets 2023 liggen binnen de gestelde grenzen. De resultaten zijn ten opzichte van 2022 licht verslechterd. De voornaamste reden hiervoor is de hogere inflatie, die niet volledig gecompenseerd wordt door de hogere startdekkingsgraad in de haalbaarheidstoets 2023.

Het bestuur heeft de volgende risicohouding (korte termijn) vastgesteld met betrekking tot het vereist eigen vermogen: het vereist eigen vermogen, afgeleid van de werkelijke assetmix van het pensioenfonds, mag niet meer dan 2,5% (zowel positief als negatief) afwijken van het vereist eigen vermogen, afgeleid van de strategische assetmix. Per einde 2023 was de afwijking in het vereist eigen vermogen tussen strategische mix (115,4%) en feitelijke mix (115,4%) minimaal (<0,1%).

3.3.2 Risicogovernance

Het pensioenfonds hecht belang aan een onafhankelijke inrichting van het risicomanagement. De inrichting van het onafhankelijk risicomanagement is gebaseerd op het idee van de drie verdedigingslijnen. Dit gaat uit van adequate functiescheiding om te voorkomen dat risicolimieten overschreden worden en is in het volgende schema weergegeven.

Sleutelfunctie Risicobeheer

In lijn met de IORP II-wetgeving heeft het pensioenfonds een sleutelfunctie Risicobeheer ingesteld bestaande uit een Sleutelfunctiehouder (Bestuurslid) en een vervuller. De Sleutelfunctie Risicobeheer, met ondersteuning van de Risicoadviescommissie (RAC), is verantwoordelijk voor overkoepelend risicobeleid. Voor specifieke risico's worden daarnaast specialisten gebruikt, zoals de compliance- en privacy-officer. De taken en verantwoordelijkheden van de sleutelfunctie zijn opgenomen in het risicobeleid van het pensioenfonds.

Risicoadviescommissie

De RAC ondersteunt de sleutelfunctie Risicobeheer. De houder van de sleutelfunctie Risicobeheer is tevens voorzitter van de RAC. De samenstelling, taakomschrijving, vergaderfrequentie en ondersteuning van deze commissie zijn opgenomen in het huishoudelijk reglement. De RAC bereidt formeel het risicobeleid voor en geeft gevraagd en ongevraagd advies aan het bestuur over de onderwerpen gerelateerd aan risicomanagement.

Minimaal één maal per kwartaal komt deze commissie bijeen. De leden van de RAC rapporteren aan het voltallige bestuur over de benoemde aangelegenheden, uitmondend in een advies waarna het bestuur op basis van die rapportages en adviezen beslissingen kan nemen.

Externe Oversight manager

Ortec Finance fungeert als vervuller van de sleutelfunctie Risicobeheer en ondersteunt het bestuur op het gebied van risicomanagement en houdt toezicht op de uitbestede diensten. Hierbij gaat Ortec Finance na of de dienstverlening wordt uitgevoerd conform het beleid en conform de afspraken die gemaakt zijn in contracten en Service Level Agreements. Ortec Finance ondersteunt daarnaast het bestuur in besluitvorming door het opstellen van onafhankelijke oplegnotities bij voorstellen en adviezen die door de adviserend actuaris (Sprenkels), fiduciair manager (GSAM) en pensioenuitvoerder (TKP) aan het bestuur ter besluitvorming worden voorgelegd.

Ten slotte stelt Ortec Finance maandelijks en op kwartaalbasis een Integraal Risicodashboard op, op basis waarvan het bestuur zowel de financiële als niet-financiële risico's monitort. Het bestuur is en blijft eindverantwoordelijk voor de beslissingen die het neemt.

'Soft controls' en risicobewustzijn

Ortec Finance levert ieder maand een Integraal Risicodashboard op en op kwartaalbasis een uitgebreide versie. Dit bevordert het risicobewustzijn bij bestuursleden. Daarnaast is er bij nieuwe besluitvorming op bijvoorbeeld de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en beleggingsonderwerpen altijd ruim aandacht voor de risico-aspecten, o.a. op basis van de notities vanuit Ortec Finance. De Sleutelfunctie Risicobeheer geeft bij alle materiële bestuursbesluiten een advies vanuit risico-oogpunt.

Onafhankelijk risicomanagement binnen uitvoeringsorganisaties

Het pensioenfonds heeft een belangrijk deel van haar werkzaamheden uitbesteed aan externe partijen. De belangrijkste uitbestedingspartijen zijn de pensioenuitvoerder (TKP), fiduciair manager (GSAM), custodian (BNYM) en het onafhankelijke bestuursbureau (PBSV). In het Uitbestedingsbeleid heeft het pensioenfonds de voorwaarden vastgelegd waaraan uitbestedingspartijen moeten voldoen, inclusief eisen ten aanzien van risicomanagement. Het is gebruikelijk binnen financiële ondernemingen en andere uitvoeringsorganisaties om in de eigen organisatie tevens een functiescheiding conform het model van drie verdedigingslinies aan te houden. In lijn met het uitbestedingsbeleid van het pensioenfonds is dit ook het geval binnen de organisatie van de fiduciair manager en de pensioenuitvoerder. Daarnaast leveren de uitvoeringsorganisaties informatie aan ten behoeve van het risicomanagement, o.a. via periodieke rapportages.

3.3.3 Risico-identificatie en beheersmaatregelen

Risicobereidheid

De mate waarin het fonds bereid is risico te nemen, is onder andere gebaseerd op de volgende kwalitatieve overwegingen/policies/beliefs die zijn afgestemd met de sociale partners:

- Het opgebouwde pensioen vormt na pensionering een belangrijke bron van inkomen voor deelnemers van het pensioenfonds.
- Er wordt gestreefd naar een stabiele premie en een stabiele opbouw.
- Bij de afweging tussen hoogte van het opbouwpercentage en de mate van indexatie prevaleert binnen redelijke grenzen de hoogte van het opbouwpercentage.
- Het pensioenfonds streeft naar een zoveel mogelijk waardevast pensioen, dit met een minimale ambitie van 50% van de prijsindex.
- Een afgewogen balans tussen de te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Voor het nastreven van de pensioenambitie is het bestuur bereid om beleggingsrisico te nemen en een beleggingsrendement na te streven dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
- Bij slechte economische omstandigheden acht het bestuur het uit te leggen dat volledige toekenning van toeslag niet realiseerbaar is. Het bestuur streeft ernaar kortingen op de pensioenaanspraken en -uitkeringen zoveel mogelijk te voorkomen en als uiterste middel in te zetten. Daarbij is het uitgangspunt dat eventuele kortingen over de maximale hersteltermijn die binnen de wettelijke kaders mogelijk is worden gespreid.

Tevens heeft het bestuur de volgende uitgangspunten bepaald t.a.v. de risicohouding inzake niet-financiële risico's:

- Het bestuur streeft naar een goede reputatie en betrouwbaarheid om het draagvlak voor de uitvoering van de eigen regeling te behouden en verder te versterken. Het bestuur besteedt daarom alleen werkzaamheden uit aan integere en professionele partijen.
- Het bestuur heeft een strikte gedragscode waar verbonden personen aan gebonden zijn. Alle verbonden personen voldoen aan eisen met betrekking tot integriteit, deskundigheid en professionaliteit. Het bestuur accepteert geen risico's met betrekking tot het niet naleven hiervan.
- Het bestuur hecht waarde aan bewustwording omtrent integriteitsrisico's en voert daarom periodiek een uitgebreide systematische integriteitsrisicoanalyse uit (de zogenaamde 'SIRA').
- Het bestuur bewaakt en monitort de uitbestedingsrisico's door middel van verschillende rapportages, waaronder het Integraal Risicodashboard. Het beheersen van niet-financiële risico's gaat gepaard met kosten. De mate van beheersing wordt daarom altijd gezien in relatie tot de kosten, waarbij het bestuur geen bovenmatige risico's accepteert.

Vanuit bovenstaande risicohouding heeft het fonds voor ieder geïdentificeerd risico een risicobereidheid vastgesteld, die aangeeft welk restrisico het fonds voor ieder risico acceptabel acht.

Risicobeheersingsproces

De risico's voor het pensioenfonds, het beleid, de beheersing en de monitoring hiervan zijn beschreven in het Risicobeleid. De belangrijkste risico's worden ook in de ABTN toegelicht. In de ABTN heeft het pensioenfonds ook een crisisplan opgenomen. Het crisisplan voorziet zowel in een financiële crisis (conform wettelijke vereisten) als een meer generieke crisissituatie, zoals een pandemie. In het beleid maakt het fonds onderscheid tussen strategische, financiële en niet-financiële risico's. Voor ieder risico worden periodiek risicobeoordelingen gemaakt, waarin gekeken wordt naar relevante risicoscenario's, de kans en impact van het optreden van een dergelijk scenario eventuele beheersmaatregelen en het resterende risico na de beheersmaatregelen. Indien het resterende risico groter is dan de risicobereidheid, wordt gekeken of en welke aanvullende beheersmaatregelen mogelijk zijn. Eventuele toepassing van extra beheersmaatregelen is een afweging tussen de mate van risicoreductie en kosten.

Risicoscores

Methodiek

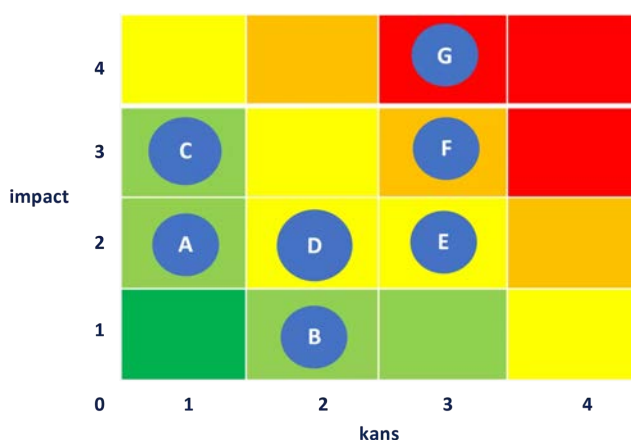
Om tot een consistente beoordeling van risico's te komen, heeft het pensioenfonds in 2022 de schalen voor de scoring op kans en impact nader gedefinieerd. Deze getallen vormen een indicatie van de kans en impact en bieden de mogelijkheid ook de totale impact (kans x impact) te kwantificeren.

Kans	Beschrijving	Definitie	Indicatie kans optreden risico in 1 jaar
1	Laag	Onwaarschijnlijk dat het risico zich voordoet in de komende 5 jaar	<20%
2	Bepakt	Het risico doet zich mogelijk voor in de komende 2 tot 5 jaar	20%-50%
3	Aanzienlijk	Het risico komt mogelijk elk jaar voor, of zeer waarschijnlijk op lange termijn	50%-80%
4	Hoog	Het risico treedt redelijkerwijs binnen een half jaar op, of met zekerheid op de lange termijn	80%-100%

Impact	Beschrijving	Definitie	Indicatie Impact financieel risico (daling DG)	Indicatie Impact niet-financieel risico (% begroting)
1	Laag	Nauwelijks impact op financiële situatie en/of reputatie	<2%	<2%
2	Bepakt	Enige financiële schade en/of licht beschadigde reputatie	2%-5%	2%-5%
3	Aanzienlijk	Significante financiële schade en/of beschadigde reputatie	5%-10%	5%-10%
4	Hoog	Ernstige impact op financiële situatie en/of reputatie: missie, visie en strategie kunnen niet worden gerealiseerd	>10%	>10%

Ter indicatie: de begroting van het pensioenfonds bedroeg circa € 9,8 miljoen voor 2023.

Het bestuur beoordeelt ten minste jaarlijkse de scores van de diverse geïdentificeerde risico's. Onderstaande figuur geeft hiervan een overzicht.

Categorie	Netto risico	Financiële risico's	Niet-financiële risico's
A	1x2=2		IT-risico (ex cyber), Communicatierisico
B	2x1=2	Actief risico, Valutarisico, Tegenpartijrisico, Concentratierisico, Liquiditeitsrisico, Verzekeringstechnisch risico	
C	1x3=3		Integriteitsrisico, juridisch en fiscaal risico, uitbestedingsrisico
D	2x2=4		IT-risico (cyber), Operationeel risico, ESG-risico, Strategisch risico - niet financieel
E	3x2=6	Kredietrisico, Inflatie risico	
F	3x3=9	Marktrisico, Renterisico	
G	3x4=12	Balansrisico (strategisch risico financieel)	

De belangrijkste risico's (die met een score van meer dan 6, of buiten de risicobereidheid), zijn in bovenstaande tabel vetgedrukt en hieronder nader toegelicht.

- **Strategisch risico:**

Het strategisch risico betreft het risico dat het pensioenfonds om welke reden dan ook, niet in staat is haar strategische doelstellingen zoals verwoord in de missie, visie en strategie te realiseren. Een wijziging in 2023 is geweest dat het pensioenfonds in het strategische risico expliciet onderscheid maakt tussen de financiële risico's en niet-financiële risico's. Reden hiervoor is dat er voor het realiseren van de financiële doelstellingen van het fonds, bewust beleggingsrisico wordt genomen. Hier wordt een relatief hoge risicotolerantie gehanteerd. Voor niet-financiële doelstellingen, zoals een integere en beheerste bedrijfsvoering en de transitie naar Wtp, wordt een lage risicobereidheid gehanteerd. Dit onderscheid stelt het bestuur beter in staat te monitoren of de gerealiseerde risicobeheersing afdoende is.

- **Strategisch risico - niet-financieel:**

De niet-financiële strategische risico's voor het pensioenfonds liggen voornamelijk op het vlak van de voorgenomen transitie naar de Wtp. Dit is een groot veranderproject, zowel bij sociale partners, het pensioenfonds en de uitbestedingspartijen. In 2023 zijn er veel stappen gezet om op een adequate en beheerste manier over te gaan naar de nieuwe Solidaire premieregeling onder Wtp. Er is echter, ook in 2024, nog veel werk te verzetten, met name in inregelen van de beoogde nieuwe regeling in de systemen en de processen. De risico's in dit project worden nauwgezet gevolgd, o.a. door frequente updates van de risico-analyses. Een groot aantal beheersmaatregelen die de beheerste transitie en uitvoering moeten borgen, dienen nog uitgevoerd te worden, omdat benodigde zaken nog niet gereed zijn. Daarom blijft het pensioenfonds voor het verdere project de risico's monitoren en heeft het pensioenfonds specifieke go/no-go criteria en momenten gedefinieerd voor de transitie.

- Strategisch risico – Financieel: Balansrisico:

Een belangrijk korte termijn risico is dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen om de pensioenverplichtingen na te kunnen komen, ook wel het solvabiliteitsrisico genoemd. Als de solvabiliteit zich negatief ontwikkelt, kan er geen of minder ruimte voor toeslagverlening zijn. In het uiterste geval kan het zelfs noodzakelijk zijn voor het pensioenfonds om pensioenaanspraken en pensioenrechten te korten. De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten op basis van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. In 2023 is de beleidsdekkingsgraad gestegen van 109,0% per 1 januari 2023 tot 115,7% per 31 december 2023. De actuele dekkingsgraad liet gedurende de eerste drie kwartalen jaar een positieve ontwikkeling zien, maar door lagere rentes daalde de actuele dekkingsgraad iets in Q4. Hierdoor is het risico van kortingen op bestaande aanspraken verder gedaald, en heeft pensioenfonds eind 2023 een gedeeltelijke toeslagverlening kunnen toekennen.

- Renterisico:

Het renterisico is het risico dat de waarde van de beleggingen en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van veranderingen in de marktrente. Het pensioenfonds heeft voor de beheersing van het renterisico een staffel opgesteld, waarbij de het renterisico verder wordt afgedekt naarmate de rente stijgt. Conform het gestelde beleid heeft pensioenfonds Bakkers, als gevolg van de gestegen rente, de renteafdekking in 2023 verhoogd naar 80%. De matchingportefeuille is gericht op het afdekken van het renterisico en bestaat uit een LDI (Liability driven investing) portefeuille, bedrijfsleningen, groene obligaties (green bonds) en de hypotheekbeleggingen, alle in euro. De LDI-portefeuille wordt geheel in staatsobligaties en staatsgerelateerde obligaties belegd met een minimale kredietrating van AA van een van de bekende ratingbureaus, aangevuld met beleggingen in geldmarktinstrumenten en renteswaps met een beperkt aantal solide tegenpartijen, waarbij dagelijks onderpand wordt uitgewisseld. Daarnaast wordt bij de renteafdekking rekening gehouden met de rentegevoeligheid over verschillende looptijden. De bewaking van de renteafdekking vindt plaats op dagelijkse basis.

- Marktrisico (koersrisico):

Marktrisico is het risico dat de marktprijs van financiële instrumenten en effecten daalt. Dit wordt veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op hun actuele waarde waarbij waardeveranderingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Het nemen van marktrisico werd over 2023 beloond met een rendement ruim boven de renteontwikkeling, waardoor dit positief bijdroeg aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad.

Het pensioenfonds neemt bewust marktrisico's omdat hier een risicopremie tegenover staat en daarmee een hoger rendement wordt verwacht dan de risicovrije rentevoet. Het koersrisico van met name de returnportefeuille (aandelen, hoogrentende obligaties, vastgoed en private equity) wordt beheerst door middel van diversificatie over verschillende beleggingscategorieën, volgens de overeengekomen beleggingsrichtlijnen. Bovendien wordt binnen elke beleggingscategorie een zorgvuldige spreiding over individuele effecten of andere beleggingsobjecten gewaarborgd, zodat de beleggingsportefeuille als geheel nooit bovenmatig wordt blootgesteld aan het koersrisico van één of enkele specifieke beleggingen. De monitoring van het koersrisico vindt plaats op dagelijkse basis door de coördinerend vermogensbeheerder (GSAM), waarbij niet alleen de actuele posities, maar ook diverse stress-scenario's in ogenschouw worden genomen met een schatting van het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille en van de balans van het pensioenfonds.

- Kredietrisico:

Het pensioenfonds neemt bewust kredietrisico door het kopen van obligaties van diverse overheden en bedrijven omdat hier een risicopremie tegenover staat en daarmee een hogere return dan de risicovrije rente wordt verwacht. Dit risico wordt onder controle gebracht door enerzijds een zorgvuldige selectie van individuele effecten, landen en ondernemingen op basis van kredietwaardigheid en verhandelbaarheid. De vastrentende waardenportefeuille is belegd in Europese staats- en staats gerelateerde leningen, Nederlandse hypotheekleningen en bedrijfsleningen met een minimale rating van BBB. Er is een beperkte allocatie opgenomen naar hoogrentende leningen in de returnportefeuille. Er wordt voldoende spreiding in acht genomen bij de portefeuilleconstructie zodat nooit te veel schade kan worden opgelopen indien ondanks alles een uitgevende instelling toch in de problemen komt.

- Inflatierisico:

Inflatierisico is het risico op koopkrachtverlies en/of waardeverlies op beleggingen, als gevolg van inflatie. Na de piek in 2022 is de inflatie gedurende 2023 gedaald, maar bevindt deze zich nog steeds boven de doelstellingen van centrale banken. Dit heeft zijn weerslag gehad op de financiële markten: rentes stegen verder, doordat centrale banken hun beleidsrentes verhoogden. Een onvolledige renteafdekking is in de ogen van het pensioenfonds een beheersmaatregel tegen inflatierisico, die in 2023 heeft gewerkt. Door de gestegen dekkingsgraad is het pensioenfonds in staat geweest een toeslag op de pensioenaanspraken van 2,25% toe te kennen per 1 januari 2024. Verdere beheersing van het inflatierisico is kostbaar en gaat ten koste van de nominale zekerheid van bestaande pensioenaanspraken (kortingsrisico).

- ESG-risico:

ESG-risico is het risico op schade als gevolg van milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen in relatie tot de beleggingsportefeuille en het beheer daarvan. Het pensioenfonds streeft naar een gedegen beheersing van dit risico, in lijn met de gids beheersing klimaat- en milieurisico's van DNB. Hiertoe stelt het pensioenfonds een risico-assessment en een ESG-beleid op. Het pensioenfonds heeft een klimaatactieplan opgesteld om te bepalen in hoeverre klimaatrisico's verder kunnen worden meegewogen in de beleggingsportefeuille. Hierbij is er wel vaak sprake van een beperkte beschikbaarheid danwel kostbaarheid van data, die het moeilijker maken hier invulling aan te geven. Tevens wordt er in toenemende mate aandacht gevraagd voor biodiversiteitsrisico's. In 2023 heeft pensioenfonds Bakkers aanvullend beleid opgesteld ten aanzien van landen (centrale overheden). Hiermee wordt het risico van het verstrekken van kapitaal aan landen die slecht scoren op het gebied van mensenrechten beperkt. ESG- risico's ontwikkelen zich echter snel.

Risicomonitoring

Risico's zijn veranderlijk over tijd, zowel qua identificatie als kans en impact van optreden. Het pensioenfonds hanteert daarom een monitoringscyclus voor alle risico's, waarbij deze ten minste op kwartaalbasis worden beoordeeld door de Sleutelfunctie Risicobeheer. Daarnaast wordt er, afhankelijk van de mate van verandering in het risico, met een frequentie van tenminste 1 tot 3 jaar een uitgebreide analyse van het risico gemaakt door aangewezen eigenaren van risico's. Indien uit de rapportages of de analyse blijkt dat risico's buiten de gehanteerde tolerantie voor de desbetreffende risico's komen, wordt door het bestuur besloten over eventuele aanvullende beheersmaatregelen.

De risicobeheersmaatregelen die uit de diverse risico-analyses naar voren komen, worden jaarlijks getoetst op uitvoering en effectiviteit. De bevindingen uit de toetsing per einde 2022 zijn in 2023 opgepakt en grotendeels afgerond. Uit de beoordeling per einde 2023 komen enkele opmerkingen naar voren, maar deze zijn geen van allen zwaarwegend.

3.3.4 Risicobeheer in 2023

Wtp als belangrijkste speerpunt

Pensioenfonds Bakkers was voornemens om per 1 januari 2024 over te gaan naar de Solidaire Premiereregeling onder Wtp. Hierbij geldt wel dat een beheerste transitie een expliciete voorwaarde is. Begin 2023 heeft pensioenfonds Bakkers mede hierdoor besloten de beoogde transitiedatum te verschuiven van 1 januari 2024 naar 1 januari 2025. In het tweede kwartaal van 2024 is besloten dat de transitie per 1 januari 2025 niet meer realistisch was en is besloten om te richten op 1 januari 2026 (of zoveel eerder als uit overleg met de pensioenuitvoerder volgt dat dit op beheerste en integere wijze mogelijk is). De rest van het jaar 2023 is er daarna veel aandacht geweest voor het verder uitwerken van de nieuwe pensioenregeling en het bijbehorend beleid. Dit betreft o.a. de risicohouding, strategisch beleid en compensatiemaatregelen in de transitie naar de Wtp, waarbij evenwichtigheid een belangrijk aandachtspunt is geweest.

Voor de risicobeheerfunctie resulteerde dit in een continue monitoring van de voortgang van het project, het onderhouden van de risico-analyses voor de Wtp het beoordelen van beleidsvoorstellen vanuit risico-oogpunt.

- Gelet op de complexiteit van de Wtp transitie, heeft de Sleutelfunctie Risico Management (SF RM) gekozen voor een gestructureerde aanpak, waarbij er vooraf een template is vastgesteld van punten waarop de SF RM voorstellen vanuit risico-oogpunt beoordeelt.
- De risico's in het project WTP verschuiven op continue basis. Het Risk Self Assessment voor het project Wtp is door pensioenfonds Bakkers meermaals geüpdatet met hulp van de SF RM en ook de risico-adviescommissie heeft de voortgang en risico's in het project consequent behandeld in haar vergaderingen.

- Datakwaliteit heeft voor de overgang naar de Wtp extra aandacht gekregen. In 2023 is pensioenfonds Bakkers in samenwerking met de pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO) gestart met het doorlopen van het kader datakwaliteit van de Pensioenfederatie. Gelet op de risico's die volgen uit onvoldoende datakwaliteit, neemt de SF RM een pro-actieve positie in met betrekking tot het toezien op het juist en volledig doorlopen van dit kader.

De overgang naar de Wtp is in 2022 al geïdentificeerd als een significante wijziging in het risicoprofiel, die een Eigen Risico Beoordeling (ERB) vereist. Tegelijkertijd liep voor pensioenfonds Bakkers begin 2024 de driejaarlijkse termijn voor de reguliere Eigen Risico Beoordeling af. Gedurende 2023 is er een nieuwe ERB opgesteld, met expliciete aandacht voor het project Wtp. Omdat de implementatie van het Wtp-project nog onderhevig is, is een belangrijke uitkomst van de ERB geweest om go/no go criteria en -momenten te definiëren, om zo de beheerste transitie te borgen. De ERB is eind 2023 afgerond en ingediend bij DNB.

...maar bestaande situatie niet vergeten

Grote verandertrajecten zoals de overgang naar de Wtp leggen een groot beslag op de capaciteit bij bestuur, adviseurs en uitvoeringspartijen, zoals de PUO (TKP). Hiermee is er een risico dat de bestaande bedrijfsvoering onvoldoende aandacht krijgt. Door vast te houden aan de bestaande evaluatiecyclus van beleidsdocumenten, wordt een adequate risicobeheersing van de going-concern situatie geborgd.

Behaalde resultaten

In 2023 zijn o.a. de volgende zaken opgeleverd, die bijdragen aan het risicobeheer binnen pensioenfonds Bakkers.

- Beleidsmatig: periodieke evaluaties van risicobeleid, onderzoek naar mogelijke cyberverzekeringen en voorbereiding crisisoefening, ter verbetering van business continuity plan.
- Uitvoerend: oplevering van de periodieke Eigen Risico Beoordeling, inclusief een uitgebreide beoordeling van de risico's van de overgang naar de WTP. Daarnaast reguliere updates van RSA's conform de evaluatiekalender.
- Monitoring:
 1. IT-risico: de resultaten van de Interne Audit Informatiebeveiliging zijn besproken in de risico-adviescommissie en worden opgevolgd, in lijn met de bestuursreactie. Omdat IT-risico's een steeds belangrijkere component in het totale risicoprofiel van het pensioenfonds vormen, is in 2024 een gespecialiseerde IT-adviseur aangesteld.
 2. Uitbestedingsrisico: regulier overleg met uitbestedingspartijen over o.a. de beheersing van (onder)uitbestedings- en IT-risico door kritieke uitbestedingspartijen.

Conclusie

Per einde 2023 acht de Sleutelfunctie Risicomanagement dat de risico's binnen Bpf Bakkers afdoende zijn beheerst. De punten die eind 2023 als belangrijkste risico's worden gezien, worden allen in 2024 verder opgepakt. Het is daarbij een aandachtspunt om de tijd en inspanning die geleverd wordt ten aanzien van de strategische projecten, niet ten koste te laten gaan van het reguliere risicobeheer. Beleidsmatig zal de Sleutelfunctie Risicomanagement in 2024 de bestaande lijn voortzetten. Dat wil zeggen dat zij onafhankelijk, maar actief richting geeft aan het risicobeheer binnen Bpf Bakkers, zowel op financiële als niet-financiële risico's. In 2024 zal hierbij de nadruk liggen op de borging van een beheerste transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en beheerste uitvoering van de regeling na transitie.

3.4 Interne Audit in 2023

Algemeen

Het houderschap van de interne auditfunctie is belegd binnen het bestuur. KPMG Advisory N.V. (KPMG) is in 2023 het aanspreekpunt voor de rol van vervuller interne audit geweest.

De werkzaamheden van de Interne Auditfunctie (IAF) van Bpf Bakkers worden ingevuld in nauwe samenwerking met de IAF van Bpf Zoetwaren. Hiertoe vindt regelmatig overleg en afstemming plaats met de sleutelfunctiehouder Interne Audit (SFH IA) van Bpf Zoetwaren en KPMG.

De activiteiten zoals opgenomen in het auditplan 2023 zijn voor wat betreft de eigen interne audit gerealiseerd. Ultimo 2023 is één audit (welke oorspronkelijk voor 2022 gepland stond) in het kader van multi-cliënt audit TKP (hierna: MCA-TKP) gerealiseerd. Twee voor 2023 voorgenomen audits in het kader van MCA-TKP zijn komen te

vervallen en twee andere voor 2023 voorgenomen audits in het kader van MCA-TKP zijn in 2023 gestart maar waren ultimo 2023 nog niet afgerond.

1. Activiteiten door IAF

a. Interne audit IT inclusief informatiebeveiliging en cybersecurity

Interne audit IT inclusief informatiebeveiliging en cybersecurity

In het voorjaar van 2023 is door de IAF een interne audit IT inclusief informatiebeveiliging en cybersecurity uitgevoerd. Het onderwerp van deze interne audit was de door het fonds in 2022 ingevulde DNB NFR vragenlijst Informatiebeveiliging (volwassenheid) en derhalve waren de 15 beheersmaatregelen welke in de jaarlijkse uitvraag van DNB zijn opgenomen in scope. Het doel van de audit was het vaststellen van de aanwezigheid en toereikendheid van de achterliggende documentatie op basis waarvan het fonds tot een volwassenheidsscore bij de beheersmaatregelen gekomen is. De interne audit geeft om die reden geen zekerheid bij de uitkomsten van de self-assessment. De DNB Good Practice Informatiebeveiliging 2019/2020 is in deze audit als normenkader gehanteerd.

Van de in totaal 15 onderzochte beheersmaatregelen is vastgesteld dat voor negen beheersmaatregelen de scores uit de self-assessment niet herleidbaar zijn uit de documentatie. Daarnaast is vastgesteld dat de score van één beheersmaatregel niet overeen kwam met de door DNB verwachte score. Bij alle bevindingen zijn aanbevelingen verstrekt evenals een managementreactie waarin het bestuur heeft aangegeven of en op welke wijze de opvolging plaatsvindt.

Het bestuur kan zich grotendeels vinden in de bevindingen en de aanbevelingen van de interne audit. Op sommige onderdelen heeft het bestuur een afwijkende visie en herkent zij zich niet in de bevinding. Omdat de DNB Guidance niet-verplichte aanbevelingen betreft en proportioneel toegepast mag worden, kunnen deze verschillende visies naar de mening van het bestuur ontstaan. Kosten, uitvoerbaarheid en complexiteit zijn redenen voor het fonds om niet overall de maximale score na te streven, zonder af te willen doen aan de wens om aantoonbaar ten minste aan de minimale niveaus te voldoen.

De risicoadviescommissie (RAC) heeft een eerste managementreactie voorgesteld bij de gegeven aanbevelingen, waarna op 1 september 2023 het concept rapport is besproken door het bestuur. Naar aanleiding van deze bespreking is de managementreactie door de RAC aangepast, welke op 3 november 2023 is geaccordeerd door het bestuur, waarna het rapport definitief is gemaakt op 15 november 2023.

2. Auditactiviteiten in het kader van MCA-TKP

a. Multi-cliënt audit TKP Algemeen

In 2023 is er ten aanzien van het uitvoeren van audits bij TKP verdere invulling gegeven aan de samenwerking tussen pensioenfondsen die klant zijn bij TKP. Gedurende 2023 heeft TKP de MCA-groep over diverse onderwerpen geïnformeerd. Dit waren onder andere:

- Third party risk management
- Datakwaliteit
- Cloud assurance
- Assurance Keylane
- Ervaringen TKP met AUP en externe auditors

b. Multi-cliënt audit TKP auditplan 2023

Op basis van een risicoanalyse is in 2022 een MCA auditplan 2023 samengesteld. De IAF heeft hiervoor input geleverd. Vier onderwerpen zijn in het auditplan opgenomen waarvan één voorwaardelijk. Het betroffen de volgende onderwerpen:

1. Informatiebeveiliging
2. Interne beheersing
3. Third Party Management – DORA readiness
4. Werking beheersmaatregelen cloud (voorwaardelijk)

In januari 2023 is besloten onderwerp 1 te laten vervallen omdat TKP heeft besloten om met ingang van boekjaar 2023 middels een ISAE 3000-rapportage assurance te verschaffen over informatiebeveiliging.

Ten aanzien van onderwerp 4 is lopende het jaar geconcludeerd dat het traject dat pensioenfonds Vervoer met TKP en DNB doorloopt aangaande het aanstellen van AWS als subverwerker (dossier melding kritieke onderuitbesteding aan DNB) tot voldoende assurance leidt en daarom dit onderwerp komt te vervallen. Eerder was dit onderwerp uitgesteld omdat in 2022 nog geen fondsen waren gemigreerd naar de cloud-omgeving van AWS. In 2022 is besloten daarvoor in de plaats het onderwerp Risicomanagement toe te voegen en daarbij te focussen op het RCSA-proces. De uitvoering van deze audit heeft in 2023 plaatsgevonden.

Namens het pensioenfonds heeft de IAF aangegeven deel te nemen aan de audits Risicomanagement (RCSA), DORA readiness en Interne beheersing. De audit Risicomanagement (RCSA) is in juli 2023 afgerond. Op deze audit wordt verderop in dit hoofdstuk ingegaan.

De audit Dora readiness is in Q2/2023 gestart en heeft tot doel inzicht te verschaffen in de DORA readiness van TKP en daarbij vast te stellen of geïdentificeerde gaps juist zijn ingeschat en de beschikbare actieplannen realistisch en voldoende concreet zijn geformuleerd. Voor de uitvoering van de werkzaamheden wordt een gefaseerde aanpak gehanteerd, waarbij in het voorjaar de gap-analyse wordt gereviewd en in het najaar de actieplannen. Ultimo 2023 verkeerde deze audit in de eindfase en in januari 2024 is het rapport definitief gemaakt.

De audit Interne beheersing is in het vierde kwartaal van 2023 gestart en ligt in het verlengde van eerder gehouden audits bij TKP, te weten de audit Totstandkoming niet-financiële verantwoordingsinformatie in 2022 en de audit Risicomanagement (RCSA) in 2023. De audit heeft tot doel vast te stellen dat het interne beheersingssysteem van TKP afdoende is om in opzet en bestaan aantoonbaar in control te zijn. Tijdens de audit wordt een beoordeling van opzet en bestaan uitgevoerd op de elementen uit het Internal Control Framework van TKP, waaronder governance, procesbeheersing, interne controleactiviteiten, monitoring en rapportagestructuren. Tevens wordt in de interviews aandacht besteed aan de werking van het interne beheersingssysteem. De werking wordt niet inhoudelijk getoetst op basis van deelwaarnemingen, echter de beelden die hierover tijdens de interviews ontstaan worden in de vorm van observaties in het auditrapport gedeeld. Ultimo 2023 was deze audit nog niet afgerond.

c. Multicliënt audit TKP Beheersing risicomanagement (RCSA)

De audit Risicomanagement (RCSA) is namens de SFH's van de aangesloten pensioenfonds uitgevoerd door BDO. Het doel van de audit was het vaststellen van de effectiviteit van het RCSA proces. TKP maakt onderscheid tussen Run RCSA's en Change RCSA's. Run RCSA's betreffen assessments die uitgevoerd worden op bestaande operationele processen. Change RCSA's zijn van toepassing op veranderingen in de organisatie, zoals de WTP. Omdat de belangrijkste Change RCSA (voor de WTP) door Deloitte bij TKP wordt getoetst in het kader van continuous auditing WTP, vielen de Change RCSA's buiten de scope van deze audit. Op 7 juli 2023 is het definitieve rapport van deze audit uitgebracht.

De conclusie van de audit was dat TKP het RCSA-proces in opzet en bestaan effectief beheerst en uitvoert. BDO heeft een aantal positieve punten benoemd. Zo wordt het proces rondom totstandkoming, uitvoering en de opvolging van RCSA's tijdig en effectief uitgevoerd. Ook is tijdens de waarneming ter plaatse vastgesteld dat de uitvoering overeenkomt met hetgeen in opzet is beschreven en dat de juiste expertise is betrokken bij de uitvoering. Tevens maakt TKP gebruik van RCSA's als stuurmiddel en wordt door TKP in voldoende mate opvolging gegeven aan de verbeteracties die uit de RCSA's voortvloeien.

In totaal zijn vijf bevindingen met een laag risico gerapporteerd en één onderdeel waar aan de norm wordt voldaan maar waar ruimte is voor verbetering. De bevindingen met laag risico hebben een acceptabel (rest)risico en/of adequate effectieve beheersing. Derhalve is voor deze items geen (urgente) corrigerende actie vereist.

TKP heeft aangegeven zich te kunnen vinden in de feitelijke observaties en is verheugd dat BDO herkent dat TKP veel aandacht besteedt aan Risk Control Self Assessments. TKP verwacht de (laag-geclassificeerde) bevindingen te kunnen oplossen middels aanscherping van de RCSA procedure en de inrichting van een centrale vastlegging van uit uitgevoerde RCSA's voortvloeiende verbeteracties.

Over deze audit is door de IAF een afzonderlijke notitie opgesteld welke in oktober 2023 is gedeeld met het bestuur. De IAF geeft hierin aan zich te kunnen vinden in de observaties, bevindingen, aanbevelingen, het verbetervoorstel van BDO en de managementreactie van TKP.

3. Activiteiten in het kader van Wtp

In 2023 hebben de verantwoordelijkheden, taken en werkzaamheden van de diverse sleutelfunctiehouders in het Wtp-traject zich verder uitgekristalliseerd, zowel sector-breed als binnen het fonds.

Datakwaliteit

Ten aanzien van datakwaliteit verricht de externe accountant voorafgaand aan het indienen van het implementatieplan de nodige werkzaamheden waarbij ook naar de bijdrage van de sleutelfunctiehouders wordt gekeken. In het najaar van 2023 is onderling tussen de sleutelfunctiehouders en nadien met de accountant (Deloitte) afgestemd hoe de sleutelfunctiehouders hun betrokkenheid bij het traject datakwaliteit vormgeven. Ter voorbereiding van dit overleg is door de SFH's IA van Bpf Bakkers en Zoetwaren een memo over de rol sleutelfunctiehouders bij datakwaliteit opgesteld. Ook zijn de diverse onderdelen van het Kader Datakwaliteit (Pensioenfederatie), het werkprogramma AUP (NBA) en de Good Practice Borging datakwaliteit door pensioenfondsen (DNB) met elkaar vergeleken.

Op 23 oktober 2023 hebben de SFH's met elkaar besproken welke SFH betrokken dient te zijn bij de uitvoering van de activiteiten zoals aangegeven in het werkprogramma AUP. Vervolgens zijn op 23 oktober 2023 de uitkomsten van dit overleg besproken met de accountant. Hierbij is vastgesteld dat de indeling van de AUP overeenkomt met de door DNB in de Good Practice gegeven voorbeelden van de invulling van de rol van SFH's bij datakwaliteit. Tevens is een verdeling van werkzaamheden over de SFH's gemaakt voor elk onderdeel waarop de accountant wil steunen in het kader van de AUP. Tot slot is de verdeling van werkzaamheden opgenomen in het memo Rol sleutelfunctiehouders bij datakwaliteit in het kader van de Wtp d.d. 2 november 2023, is het memo definitief gemaakt en vervolgens gedeeld met de SFH's en de accountant.

Implementatieplan

Ten aanzien van de betrokkenheid van de sleutelfunctiehouders bij het implementatieplan heeft in het najaar van 2023 afstemming tussen de SFH's en de penvoerder van het implementatieplan vanuit Sprengels plaatsgevonden. Een eerste overleg vond plaats op 26 september 2023 met de SFH's IA van Bpf Bakkers en Zoetwaren, de gezamenlijke vervuller en de penvoerder van het implementatieplan. Een tweede overleg heeft plaatsgevonden op 17 november 2023 met daarbij de SFH's van beide fondsen en de penvoerder. Ter voorbereiding van dit overleg is door de penvoerder een memo opgesteld over besluiten in het kader van het implementatieplan die een risico-opinie vereisen. Dit memo is besproken, aangepast en aangevuld. Tot slot is het memo Besluiten die een risico-opinie vereisen d.d. 17 november 2023 definitief gemaakt. In 2024 zal het implementatieplan bij DNB worden ingediend. Hierin wordt de evenwichtigheid van besluiten in het kader van Wtp onderbouwd per leeftijdscohort en per doelgroep conform nauwgezette richtlijnen van DNB en in lijn met de uitkomsten van het risicobereidheidsonderzoek onder de deelnemers op de uitkomsten van voor en na transitiedatum.

4. Overige activiteiten door IAF

- Op 25 april 2023 heeft de SFH IA met de externe accountant gesproken over het interne auditplan 2023 en de voortgang van het jaarwerk 2022. Dit overleg heeft samen met de SFH IA van Bpf Zoetwaren plaatsgevonden.
- Op 22 mei 2023 heeft de SFH IA samen met de SFH Risicobeheer een overleg gehad met de raad van toezicht. Daarbij zijn diverse onderwerpen aangaande risicomanagement en interne audit besproken.
- Op 22 juni 2023 heeft onder begeleiding van het bestuursbureau een brainstormsessie plaatsgevonden met als doel te komen tot een opzet van go-no go momenten in het kader van Wtp. De SFH's Risicobeheer en de vervuller Risicobeheer van Bpf Bakkers en Zoetwaren evenals de SFH IA waren daarbij aanwezig.
- In 2023 heeft voor het eerst validatie door de IAF plaatsgevonden van de interne audits die afgelopen jaren hebben plaatsgevonden. Daartoe heeft de IAF een overzicht Status per aanbeveling ontwikkeld welke met een voorblad met toelichting in de bestuursvergaderingen van 1 september 2023 (status H1/2023) en 8 december 2023 (status H2/2023) zijn besproken. In hoofdstuk 5 wordt hier verder op ingegaan.

5. Auditplannen 2024

Naast de activiteiten beschreven in hoofdstuk 3, zijn in 2023 de auditplannen voor 2024 opgesteld.

a. Auditplan 2024 Bpf Bakkers

Na beoordeling van het bestaande meerjarenplan, bestudering van diverse fondsdocumenten, het in acht nemen van actuele en relevante onderwerpen en overleg met de SFH IA van Bpf Zoetwaren, zijn een auditplan voor 2024 en een meerjarenplan 2024-2026 opgesteld. Het auditplan 2024 en het meerjarenplan 2024-2026 zijn in concept besproken tijdens de bestuursvergadering van 8 december 2023 en definitief vastgesteld in de bestuursvergadering van 21 december 2023.

De geplande werkzaamheden bestaan enerzijds uit algemene interne auditactiviteiten en anderzijds uit het uitvoeren van interne audits. Voor wat betreft het uitvoeren van interne audits zijn werkzaamheden voorzien in het kader van de Wet toekomst Pensioenen (Wtp), een quick scan op het onderwerp DORA (Digital Operational Resilience Act) en een review audit op het uitbestedingsproces van de bestuursondersteuning.

b. Multi-cliënt audit TKP auditplan 2024

Op basis van een risico-inschatting door de eerste en tweede lijn van het fonds is door de IAF in het najaar van 2023 input voor het MCA auditplan 2024 aangeleverd. Op basis van verzamelde input worden mogelijke onderwerpen door het afstemmingsorgaan aan de MCA-groep voorgelegd. Ultimo 2023 was het afstemmingsorgaan doende de geprioriteerde onderwerpen naast de onderwerpen uit het auditplan 2024 van de derde lijn van TKP te leggen om te bezien op welke audits van TKP door de klanten kan worden gesteund en welke onderwerpen zinvol zijn om in het kader van MCA-TKP op te pakken. Derhalve is ultimo 2023 nog geen MCA auditplan 2024 vastgesteld. De verwachting is dat het MCA auditplan 2024 in de loop van Q1/2024 zal worden vastgesteld.

De door de IAF aangeleverde input bestaat eruit dat door het fonds als “koploper” (invaren en over naar solidaire premieregeling) als grootste risico wordt gezien dat TKP niet op tijd klaar is voor de overgang naar WTP. Daaronder valt ook het risico dat TKP in formele zin wel op tijd gereed is om over te gaan, maar vanwege uitloop van werkzaamheden de overgang niet meer beheerst mogelijk is. De volgende risico's zijn daarbij benoemd:

1. Geen tijdige en beheerste de overgang naar de cloud (AWS)
2. Geen tijdige en beheerste overgang naar Keylane/Plexus
3. In het kader van datakwaliteit niet tijdig “get clean” inclusief een (in opzet) geen tijdig gereed beheersingsraamwerk om na transitie “stay clean” te blijven
4. Geen tijdig aantoonbaar werkende koppeling met de vermogensbeheerders

De SFH IA heeft van het bestuur toestemming gekregen zelf keuzes te maken ten aanzien van deelname aan de multi-cliënt audits bij TKP. Het auditplan van het pensioenfonds biedt hiervoor het mandaat.

6. Status aanbevelingen en verbetermaatregelen

In 2023 heeft voor het eerst validatie door de IAF plaatsgevonden van de interne audits die afgelopen jaren hebben plaatsgevonden.

Door de actiehouders is in de afgelopen jaren gemeld dat diverse aanbevelingen zijn opgevolgd. In 2023 is de opvolging van deze aanbevelingen door de actiehouders gereed voor validatie gemeld. Na validatie door de IAF van de opvolging van de aanbevelingen zijn zes aanbevelingen in 2023 door de IAF gesloten. Daarmee zijn in 2023 de review audit Uitbestedingsproces Pensioenadministratie (2020) en de full audit Risicobeheerproces (2021) formeel afgerond. Daarnaast zijn in 2023 door de IAF vijf aanbevelingen van de review audit Uitbestedingsproces Vermogensbeheer (2022) gesloten. Derhalve staan er ultimo 2023 nog drie aanbevelingen van deze audit open.

Ultimo 2022 stonden vijf aanbevelingen open. Daarvan zijn er in 2023 door de IAF 2 gesloten. Derhalve resteren er drie aanbevelingen. In 2023 zijn er zestien nieuwe aanbevelingen gedaan. Met de drie nog openstaande aanbevelingen stonden per ultimo 2023 derhalve negentien aanbevelingen open.

De openstaande aanbevelingen betreffen de review audit Uitbestedingsproces Vermogensbeheer (2022) en de interne audit IT inclusief informatiebeveiliging en cybersecurity (2023).

Vanwege de aard van een quick scan, levert een quick scan adviezen op geen aanbevelingen zoals bij een review audit of een full audit. Het bestuur is vrij opvolging aan de adviezen van een quick scan te geven. Deze worden

derhalve niet door de IAF gemonitord.

Hierbij worden de volgende opmerkingen gemaakt:

1. Tot en met 2022 werd de status van aanbevelingen en verbetermaatregelen gebaseerd op mededelingen van de actiehouders. De IAF is in 2023 begonnen door middel van validatie zelfstandig de opvolging van aanbevelingen en verbetermaatregelen vast te stellen.
2. De opvolging van verbetermaatregelen die voortvloeien uit audits in het kader van de MCA-TKP wordt door de eerste en tweede lijn van het pensioenfonds bewaakt.

4 Beleggingen

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een feitelijke uiteenzetting gegeven van de marktontwikkelingen die van invloed zijn geweest op de beleggingen. Verder zal per deelcategorie en voor de portefeuille als geheel worden ingegaan op de resultaten van het gevoerde beleggingsbeleid. Vervolgens worden een aantal thema's en trends benoemd die van invloed kunnen zijn op de toekomstige beleggingen. Ten slotte wordt ingegaan op het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid.

4.1 Marktontwikkelingen

Terugblik macro-economische ontwikkelingen

Het jaar 2023 werd voor een belangrijk deel gekenmerkt door oorlogen. De oorlog in Oekraïne ging het tweede jaar in en een einde is nog niet in zicht. In oktober werd de wereld daarnaast opgeschrikt door de verschrikkelijke gebeurtenissen in het Midden-Oosten. In de VS en Europa waren op economisch gebied de zorgen van een geheel andere orde. Hier stonden de ontwikkelingen lange tijd vooral in het teken van een hoge inflatie veroorzaakt door hogere grondstoffenprijzen en knelpunten aan de aanbodzijde, beide veroorzaakt door de eerder ontstane pandemie.

Centrale banken zagen zich genooddaakt de rente fors te verhogen. De beleidsrente van de ECB bereikte uiteindelijk een niveau van 4%. Hiermee bleven de lange termijn inflatieverwachtingen onder controle, maar de renteverhogingen vertaalden zich in een verdere stijging van de kapitaalmarktrente en in een toenemende vrees voor een recessie. Zorgen over de economische gevolgen van faillissementen in Amerikaanse bankensector brachten de kapitaalmarktrente in maart eerst echter nog onder het startniveau van het jaar. Pas daarna zette de rentestijging verder door. Door adequaat ingrijpen van de Amerikaanse beleidsmakers bleven de economische gevolgen beperkt.

De Amerikaanse economie werd vooral ondersteund door de consumptie. Dit werd mogelijk gemaakt door eerder opgebouwde besparingen en omdat het reëel besteedbaar inkomen toenam door hogere lonen en een dalende inflatie. In Europa kon een milde recessie aan het begin van het jaar niet worden voorkomen en daarna bleef de economische groei ook zeer gematigd. Europa is meer gevoelig voor groeiafzwakking in China. Mede door dalende energieprijzen nam in Europa de inflatie verder af.

Financiële markten

De economische ontwikkelingen zorgden voor sterk uiteenlopende rendementen op de beleggingen. In 2023 heeft de MSCI World een positieve performance van circa 19% laten zien. Dit is met name te danken aan aandelen ontwikkelde markten, die duidelijk positief waren. Dit rendement ontstond in de eerste helft van het jaar door gunstige winstcijfers vooral door de grote IT-bedrijven. Groeiaandelen deden het hierdoor een stuk beter dan waarde-aandelen. Aandelenkoersen werden ook ondersteund door de verwachting voor renteverlagingen.

In de tweede helft van het jaar leken aandelen per saldo meer zijwaarts te bewegen. Beleggers gingen er vanuit dat de beleidsrente van centrale banken voorlopig hoog zou worden gehouden. Tot in november de aandelen plotseling een sterke stijging lieten zien vanwege dalende inflatiecijfers. Dit zorgde bij beleggers voor verwachtingen voor renteverlagingen, waarmee de aandelenkoersen aan het eind van het jaar nog substantieel opliepen. Aandelen in opkomende landen stelden in 2023 wederom teleur. Vooral de bezorgdheid over de vastgoedsector in China en de verdere groeivertraging lagen hieraan ten grondslag. Het rendement op vastrentende waarden en Europese vastgoedportefeuilles was ook negatief door de hogere rentes in 2023.

De 20-jaars Euro Swap kende een volatiel jaar met een sterke daling in de laatste twee maanden. Ten opzichte van het begin van het jaar staat de 20-jaars Euro Swap aan het einde van het jaar 0,4%-punt lager.

4.2 Resultaten beleggingsportefeuille

Rendement 2023 ten opzichte van de benchmark

De portefeuille behaalde over 2023 een rendement van 8,8%. De licht gedaalde rente zorgde voor een positief rendement op de matchingportefeuille. De portefeuille bleef 1,7% achter op de benchmark. Dit kwam voornamelijk door de negatief behaalde rendementen van niet beursgenoteerd vastgoed. Ook de categorieën hypotheek en private equity behaalden een lager rendement dan de benchmark.

In onderstaande tabel wordt de performance van de portefeuille op hoofdcategorieën weergegeven.

Beleggingscategorie	Portefeuille	Benchmark
Matchingportefeuille	5,4%	6,2%
Hoogrentende obligaties	10,6%	9,6%
Aandelen	20,7%	22,3%
Niet-beursgenoteerd vastgoed	-9,0%	-1,8%
Private equity	1,0%	5,2%
Totaal	8,8%	10,5%

4.3 Matchingportefeuille

De matchingportefeuille richt zich op de afdekking van het renterisico en het zekerstellen van het nominale pensioen. De gehanteerde norm voor renteafdekking op basis van marktrente is in 2023 verhoogd op basis van de ontwikkelingen van de rente en de rentestafel naar 80%. In 2023 heeft het bestuur besloten om de rente afdekking tot aan het moment van invaren te laten staan op 80% en niet meer de stafel te hanteren. Deze stafel blijft wel het langetermijnbeleggingsbeleid voor het fonds.

De renteafdekking vindt hoofdzakelijk plaats met renteswaps en Euro-staatsobligaties met hoge kredietwaardigheid. Daarnaast belegt het pensioenfonds in bedrijfsobligaties met een solide kredietwaardigheid en in Nederlandse woninghypotheek. De keuze voor renteafdekking zorgt ervoor dat het pensioenfonds gedeeltelijk beschermd is tegen rentedaling maar minder profiteert van een rentestijging.

In 2023 is de rente op de kapitaalmarkten op langere looptijden gedaald van 2,51% (30-jaars swaprente) naar 2,34%, een daling van 0,17% in een jaar. Dit levert op de renteafdekking een positief resultaat op, maar op balansniveau een verslechtering van de financiële positie (dekkingsgraad) van het pensioenfonds.

De beleggingen in de matchingportefeuille behaalden een positief rendement door de rentedaling. De gehele matchingportefeuille rendeert 5,4% (0,8% lager dan het benchmarkrendement). Hypotheken hebben met een rendement van 2,7% een underperformance ten opzichte van de benchmark (6,1%) behaald. Green bonds en bedrijfsobligaties hebben met een rendement van, respectievelijk, 8,9% en 9,7% beide een outperformance laten zien ten opzichte van de benchmark (8,4% en 8,2%)

4.4 Aandelen

De aandelenportefeuille bestaat ultimo 2023 voor 83,5% uit aandelen ontwikkelde markten en voor 16,5% uit aandelen opkomende markten. De aandelenportefeuille van ontwikkelde markten rendeert in 2023 met 25,0% sterk positief. Het rendement van aandelen opkomende markten was met 3,8% duidelijk een stuk lager. De totale aandelenportefeuille behaalde over 2023 een rendement van 20,7%, en bleef hiermee 1,6% achter op de benchmark vooral door achterblijvende rendementen in de illiquide asset classes.

4.5 Hoogrentende obligaties

De hoogrentende obligaties zijn voor circa 65% belegd in obligaties van opkomende landen, het andere deel is belegd in bedrijfsobligaties in ontwikkelde landen. De categorie hoogrentende obligaties behaalde in totaal een rendement van 10,6%, en bleef hiermee 1,0% voor op de benchmark. Met name de beleggingen in obligaties uitgegeven door opkomende landen behaalden een beter resultaat dan de benchmark, door onder andere een goede selectie van de landen waarin werd belegd.

4.6 Vastgoedbeleggingen

Het bestuur heeft een strategisch vastgoedplan uitgewerkt dat uitgaat van een allocatie naar Nederlandse woningen (36%), Europees vastgoed (multisector, 27%) en Amerikaans vastgoed (multisector, 37%). De portefeuille rendeerte in 2023 -9,0% versus -1,8% voor de benchmark. Vanwege het illiquide karakter van de categorie wijkt de feitelijke invulling af van de gehanteerde strategische benchmark, waardoor de jaarlijkse rendementsverschillen aanzienlijk kunnen zijn.

4.7 Overige beleggingen

4.7.1 Private equity

De private equity-portefeuille bestaat voornamelijk uit directe investeringen in private equity-fondsen. Voor de verdere invulling van het private equity-programma wordt jaarlijks een investeringsschema opgesteld dat rekening houdt met de gewenste exposure naar de beleggingsklasse en de te verwachten uitkeringen in de loop der tijd. De portefeuille wordt beheerd door een extern team van specialisten en behaalde over 2023 een rendement van 1,0% versus 5,2% voor de benchmark. De benchmark is de 5-jaars swaprente met een opslag van 2%-punt en weerspiegelt het lange termijn vereiste rendement van private equity. Op jaarbasis kunnen echter grote rendementsverschillen ontstaan, onder andere door het verschil in liquiditeit tussen private equity en de rentemarkt.

4.7.2 Z-score 2023 en performancetoets

De z-score wordt ieder jaar berekend. Deze score laat het verschil zien tussen het werkelijke rendement van de portefeuille en het rendement van de benchmark. Een positief getal betekent dat de beleggingen van het pensioenfonds het beter deden dan de markt. Een negatief getal betekent dat de beleggingen van het pensioenfonds slechter presteerden dan de markt. Bij de berekening wordt rekening gehouden met de kosten. Daarnaast wordt een performancetoets gedaan. Deze toets berekent de z-scores over een periode van vijf jaar. In het Vrijstellingsbesluit Wet Bpf 2000 staat dat vrijstelling van de verplichte deelname aan een bedrijfstakpensioenfonds mogelijk is als de performancetoets lager is dan 0%.

De z-score voor 2023 is -0,86%. Het gemiddelde over de afgelopen vijf jaar is 0,93%. De performancetoets is 2,21% (inclusief de bijtelling van 1,28%) waarmee het pensioenfonds boven de toegestane norm zit, wat wil zeggen dat op basis van de performancetoets er geen vrijstelling van de verplichte deelname aan het pensioenfonds mogelijk is.

4.8 Vooruitzichten

Aandelen

Licht constructief door veerkrachtige data over economische activiteit, afnemende inflatie en de verwachte verruimingscyclus. Sentiment onder investeerders is positief, daarmee is veel goed nieuws ook al ingeprijsd.

Rentes

Yields zijn recent gedaald door onder andere lager dan verwachte inflatie en minder verkrappend beleid van de Fed. Daarmee neutraal op de korte termijn. Op de middellange termijn blijven rentes aantrekkelijk, gegeven het bereikte einde aan de renteverhogingen en hoge niveaus van reële rentes. Europese rentes zijn op de middellange termijn ook aantrekkelijk door zwakke groei en afnemende inflatie.

US credit

Veerkrachtige US groei, desinflatie en verwachte renteverlagingen ondersteunen US credit.

Herfinancieringsrisico, rentevolatiliteit, verkrapping van leenvoorwaarden, en risico's op toch een hogere groeiafzwakking worden nog niet ingeprijsd in HY spread levels.

European credit

Voorzichtigheid is benodigd bij Europees High Yield, gegeven een lagere winstgevendheid, hogere financieringskosten en zwakkere economische groei relatief tot de US.

4.9 Beleid duurzaam beleggen

Het pensioenfonds maakt onderdeel uit van de maatschappij en heeft haar eigen verantwoordelijkheden. Dit betekent dat thema's als milieu, sociale aspecten en goed bestuur (ESG) een belangrijke plek innemen in het beleggingsbeleid. Wij verwachten van duurzame beleggingen op lange termijn een betere rendement/risico verhouding dan van niet-duurzame beleggingen. Wij geloven dat beleggingen alleen goed kunnen renderen als samenlevingen zich goed kunnen ontwikkelen. Daarom willen wij op het gebied van ESG een meer dan wettelijke vereiste inzet leveren.

We doen dit door:

In de beleggingsportefeuille rekening te houden met duurzaamheidsrisico's en kansen

We eisen van onze vermogensbeheerders om bij het beheer rekening te houden met duurzaamheidskenmerken, zoals de uitstoot van broeikasgassen. Waar mogelijk leggen we dit vast in de beheeropdracht. De uitstoot van broeikasgassen van de portefeuille was ultimo 2022 lager dan die van de benchmark.

Bedrijven waarin we investeren aan te zetten tot maatschappelijk verantwoord handelen

Dit doen we door (samen met andere beleggers) bedrijven aan te spreken op specifieke thema's, zoals betrokkenheid bij ernstige en structurele schendingen van internationale principes. Dit zijn bijvoorbeeld de VN Principes voor het Bedrijfsleven en Mensenrechten en de OESO-richtlijnen voor internationale ondernemingen. Ook gebruiken we onze invloed als aandeelhouder door het uitoefenen van ons stemrecht op voor ons belangrijke thema's.

Het in toenemende mate investeren en stimuleren van activiteiten die een positieve bijdrage leveren aan een meer duurzame wereld

Met het oog hierop beleggen we in toenemende mate bijvoorbeeld in groene obligaties van landen en ondernemingen. Daarmee dragen we bij aan de financiering van de energietransitie.

Maatschappelijk ongewenste activiteiten niet te financieren

Dit doen we door bedrijven uit te sluiten die in hun bedrijfsvoering of producten en diensten niet aan de minimale eisen voor een duurzaam beleid voldoen. We hebben hiervoor criteria gedefinieerd. Dit uitsluitingsbeleid wordt onverkort toegepast op alle beleggingsmandaten. Bij fondsbeleggingen maakt een beoordeling van het uitsluitingsbeleid van de fondsbeheerder deel uit van het selectie- en evaluatietraject.

Sustainable Development Goals

Het bestuur heeft op basis van de Sustainable Development Goals (SDGs) van de Verenigde Naties en de uitkomsten van een deelnemersonderzoek in 2019 besloten de focus te leggen op doel 3 (goede gezondheid en welzijn), doel 7 (betaalbare schone energie) en doel 12 (verantwoordelijke consumptie en productie). Deze focus komt met name tot uitdrukking in de keuze voor deelname aan dialoogprogramma's die directe raakvlakken hebben met deze SDGs.

Klimaat

Het fonds heeft in 2020 het Commitment van de financiële sector aan het Klimaatakkoord ondertekend (het Nederlands klimaatakkoord). Hier zijn o.a. de volgende elementen in opgenomen:

- Deelname aan de financiering van de energietransitie;
- Meten van het CO₂-gehalte van beleggingen. Vanaf het boekjaar 2020 ook publieke rapportage hierover;
- Actieplannen inclusief CO₂-reductiedoelstellingen voor 2030 voor de beleggingen.

IMVB-convenant

Het fonds heeft in 2018 het IMVB convenant ondertekend en bepalingen daarvan overgenomen in beleid. Hierdoor committeert het fonds zich aan de principes van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) en leeft deze na.

VBDO-ranglijst

Jaarlijks onderzoekt de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling het duurzaamheidsbeleid van de grootste pensioenfondsen in Nederland. In 2023 eindigde het pensioenfonds als 18e op de lijst van 50 fondsen. De totaalscore was 2 hoger dan die van het jaar daarvoor (20). Een hoge score op deze ranglijst is voor het pensioenfonds geen doel op zich, maar geeft inzicht hoe ons duurzaamheidsbeleid en de implementatie daarvan zich verhoudt tot andere fondsen.

SFDR

In 2018 heeft de Europese Commissie het EU-Actieplan voor Duurzame Financiering gepubliceerd. Hiermee wil de Europese Commissie de 'vergroening' van de economie stimuleren, onder andere door nieuwe wet- en regelgeving. Eén van de deelplannen gaat over Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Deze regels gelden voor financiële instellingen en producten. Ook pensioenfondsen en pensioenregelingen worden gezien als financiële instellingen en producten.

Op grond van Artikel 4 SFDR moeten financiële instellingen rapporteren over hoe wordt omgegaan met de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen op mens, milieu en samenleving. Dit doen we via de 'Verklaring ongunstige effecten' (PAI) op de website en een jaarlijks overzicht . Ook classificeert het fonds de pensioenregeling in termen van SFDR als een artikel 8 product, waarmee wordt aangegeven dat het fonds duurzame kenmerken promoot. Het fonds voldoet aan de wettelijke transparantie-eisen door het publiceren van duurzaamheidsinformatie en pre-contractuele documenten op de website en de periodieke rapportage in het jaarverslag.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen

In een apart Jaarverslag Verantwoord Beleggen gaan we dieper in op ons beleid en de uitvoering hiervan in 2023.

5 Pensioenen

5.1 Communicatie

Onze communicatie is erop gericht om de zelfredzaamheid van onze deelnemers te vergroten. Daarnaast werken we aan een goede relatie met deelnemers en werkgevers, door het vertrouwen in ons pensioenfonds te versterken. Om deze ambities te realiseren, hebben we in 2023 weer diverse communicatieactiviteiten uitgevoerd.

Nieuw pensioenstelsel

Ten behoeve van het nieuwe pensioenstelsel is een apart communicatieplan opgesteld voor alle communicatiemomenten. Het doel is om deelnemers en werkgevers tijdig en transparant te informeren over de veranderingen. Om toe te zien op de voortgang en kwaliteit van de Wtp-communicatie komt maandelijks een Wtp-werkgroep bijeen. Aan deze werkgroep neemt ook Pensioenfonds Zoetwaren deel. Het communicatieplan als verplicht onderdeel van het implementatieplan staat voor een groot deel gereed. Alle communicatie-activiteiten in het kader van Wtp lopen op schema.

Keuzebegeleiding

Vanuit de Wet toekomst pensioenen is per 1 juli 2023 adequate keuzebegeleiding rondom pensionering verplicht. De beoogde nieuwe keuzemogelijkheid om op pensioendatum een bedrag ineens op te nemen is uitgesteld. In 2023 zijn voor keuzebegeleiding reeds voorbereidingen getroffen, onder meer in de online pensioenplanner en bij de pensioendesk. Per 1 juli 2023 voldoet het Bakkers Pensioenfonds aan de wet als het gaat om keuzebegeleiding (Artikel 48a). Een nadere invulling die recht doet aan de zorgambitie van het Bakkers Pensioenfonds wordt verder vormgegeven in 2024.

Ontwikkelingen naast Wet toekomst pensioenen

In 2023 speelde naast de Wtp ook 'bedrag ineens' (al zijn de voorbereidingen daarvoor tijdelijk stop gezet), toezicht op duurzaamheid en SFDR, en de Wet pensioenverdeling bij scheiding. Tenslotte is ook de gedragslijn van de Pensioenfederatie 'Goed omgaan met klachten' geïmplementeerd.

Online videogesprekken

Sinds 2021 bieden we met succes online videogesprekken aan. Deze gesprekken helpen deelnemers aantoonbaar om het inzicht in hun persoonlijke pensioensituatie en keuzes te vergroten. Daarom zijn de videogesprekken ook in 2023 voortgezet met de intentie om deze door te ontwikkelen tot een structurele dienstverlening.

Inzet van de pensioenconsulent

Onze pensioenconsulent helpt om pensioen begrijpelijk en inzichtelijk te maken voor werknemers en werkgevers (HR-medewerkers). Dit gebeurt door middel van pensioenbijeenkomsten op locatie en persoonlijke gesprekken met werknemers. Ook in 2023 hebben met name de grotere werkgevers goed gebruikgemaakt van deze dienstverlening. In totaal is de pensioenconsulent 27 keer op bezoek geweest bij een werkgever, voor een totaal van bijna 200 uur. Via de brancheorganisaties is de pensioenconsulent extra onder de aandacht gebracht.

Activerende campagnes rondom pensioen

In 2023 hebben we naast onze reguliere pensioencommunicatie diverse activerende, doelgroepgerichte campagnes ingezet om deelnemers uit te nodigen om actief aan de slag te gaan met hun pensioen. Het doel is om zo hun inzicht en zelfredzaamheid te vergroten. We hebben meegedaan aan de landelijke Pensioen3daagse van 'Wijzer in geldzaken'. De campagne activeerde deelnemers om de website Mijnpensioenoverzicht.nl te bezoeken. Daarnaast hebben we gerichte campagnes ingezet voor deelnemers die nieuw in dienst zijn én deelnemers die de pensioenleeftijd naderen (58 jaar en ouder). We hebben twee campagnes ingezet om de digitale bereikbaarheid te bevorderen. Ultimo 2023 zijn 54% van de actieven, 38% van de slapers en 61% van de gepensioneerden digitaal bereikbaar. Tot slot hebben we een ESG-campagne ingezet én de werkgeverscampagne 'Betalingsmogelijkheden (Automatische incasso en digitale nota)'. Hiermee activeren en faciliteren we werkgevers om met automatische incasso of per digitale nota te betalen. Dit draagt bij aan de verdere digitalisering van het fonds.

Vooruitblik 2024

Ons strategisch communicatiebeleid heeft geen vastgesteld eindpunt en biedt daarmee ruimte voor de ontwikkeling van activiteiten op basis van actualiteiten en onderzoeksresultaten. Onze ambities blijven in de basis gelijk:

- Onze deelnemers en werkgevers hebben een sterke relatie met het pensioenfonds. Dit realiseren we door te bouwen aan vertrouwen, maar ook door de (digitale) bereikbaarheid verder te vergroten.
- Onze deelnemers zijn zelfredzaam: ze hebben inzicht in hun pensioen en komen in actie als dat nodig is. Onze communicatieacties gaan daarom verder dan alleen informeren: ze hebben tot doel om deelnemers te activeren om met hun pensioen aan de slag te gaan.
- Onze werkgevers zijn zelfredzaam: ze hebben inzicht in de pensioenregeling en weten wanneer zij of hun werknemers in actie moeten komen. Lang niet alle werkgevers hebben de tijd om zich te verdiepen in pensioen. Voor deze werkgevers is het vooral belangrijk dat we ze ontzorgen door de juiste middelen aan te reiken.

Om hier invulling aan te geven stellen we jaarlijks een communicatiejaarkalender op met de projecten voor het betreffende jaar. Belangrijke speerpunten voor 2024 zijn:

- Uitvoering van het communicatieplan Wet toekomst pensioenen.
- Communicatie over het voorgenomen samengaan met Pensioenfonds Zoetwaren.
- Keuzebegeleiding verder vormgeven.
- Continuering van videogesprekken en inzet pensioenconsulent
- Activerende, doelgroepgerichte campagnes rondom thema's als: pensionering, nieuw in dienst, nu iets doen voor je pensioen en digitale bereikbaarheid.

5.2 Uitvoeringskosten

Het pensioenfonds maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Deze worden onderverdeeld in kosten voor de pensioenuitvoering en kosten voor vermogensbeheer. Het bestuur vindt het belangrijk transparant te zijn over deze kosten. De kosten worden gepresenteerd met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en AFM. Hieronder volgt een totaaloverzicht van de ratio's zoals aanbevolen door de Pensioenfederatie.

	2023	2022
Uitvoeringskosten pensioenbeheer (in euro per deelnemer)	153	143
Uitvoeringskosten pensioenbeheer (in euro per deelnemer inclusief slapers)	63	54
Directe Vermogensbeheerkosten (als percentage van het gemiddeld belegd vermogen)	0,17%	0,17%
Indirecte Vermogensbeheerkosten (als percentage van het gemiddeld belegd vermogen) (beleggingsfondsen/schatting)	0,22%	0,13%
Totaal van directe en indirecte kosten vermogensbeheer	0,39%	0,30%
Transactiekosten (als percentage van het gemiddeld belegd vermogen) (schatting)	0,06%	0,12%
Totaal kosten vermogensbeheer	0,45%	0,42%
Totaal kostenratio uitvoeringskosten en kosten vermogensbeheer als % van het gemiddeld belegd vermogen (exclusief transactiekosten)	0,62%	0,49%

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Pensioenuitvoeringskosten conform jaarrekening (incl. algemene kosten)	10.778	9.290
Waarvan algemene kosten	3.896	1.890
Pensioenuitvoeringskosten excl. algemene kosten	6.882	7.400
Verdeelsleutel voor de algemene kosten:		
Pensioenbeheer	57,60%	53,30%
Vermogensbeheer	42,40%	46,70%
Derhalve:		
Algemene kosten toe te rekenen aan pensioenbeheer	2.245	1.008
Algemene kosten toe te rekenen aan vermogensbeheer	1.651	882
Kosten pensioenbeheer excl. algemene kosten	6.882	7.400
Toerekening algemene kosten	2.245	1.008
Totaal kosten pensioenbeheer na toerekening algemene kosten	9.127	8.408
/ Aantal actieven en gepensioneerden	59.482	58.682
= Uitvoeringskosten per deelnemer (in euro per deelnemer)	153	143
Kosten vermogensbeheer conform jaarrekening	5.059	6.475
Toerekening algemene kosten aan kosten vermogensbeheer	1.651	882
Kosten vermogensbeheer na toerekening algemene kosten	6.710	7.357
/ Gemiddeld belegd vermogen	3.969.361	4.457.112
= Directe vermogensbeheerkosten	0,17%	0,17%

Toerekening algemene kosten

De algemene kosten betreffen kosten die niet direct toegerekend kunnen worden aan de pensioenuitvoering of vermogensbeheer. Deze kosten betreffen kosten voor bestuur en commissies, externe adviseurs en toezichthouders. De algemene kosten worden verdeeld over pensioenuitvoeringskosten en vermogensbeheerkosten. De verhouding van deze verdeling is het percentage van pensioenuitvoeringskosten ten opzichte van de vermogensbeheerkosten. Deze toerekening van kosten is niet in de jaarrekening van toepassing. In de jaarrekening worden al deze toegerekende kosten onder pensioenuitvoeringskosten verantwoord.

Uitvoeringskosten pensioenbeheer

Deze kosten betreffen de integrale kosten van pensioenuitvoering door TKP. Verder bestaan de kosten van pensioenbeheer uit communicatiekosten en toegerekende algemene kosten. De pensioenuitvoeringskosten worden gerapporteerd in euro's per deelnemer, waarbij het aantal deelnemers de som is van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden. De onderstaande aantallen zijn hierbij gebruikt:

Deelnemersaantallen

Aantallen natuurlijke personen ultimo:	2023	2022
Actieven	34.857	34.526
Gepensioneerden	24.625	24.156
Slapers	85.680	97.955

De afname van het aantal Slapers wordt met name veroorzaakt door waardeoverdracht klein pensioen.

Toelichting op de uitvoeringskosten per deelnemer

De uitvoeringskosten pensioenbeheer per deelnemer zijn ten opzichte van 2022 met € 10 gestegen. Hieraan liggen diverse oorzaken ten grondslag waarvan er een in het oog springt.

De pensioenuitvoeringskosten liggen in 2023 met € 10.778 duizend hoger dan in 2022 toen het bedrag nog € 9.290 duizend was.

In 2023 betroffen die kosten die werden gemaakt ter voorbereiding op de Wet toekomst pensioenen € 1.549 duizend.

Dit betreft aanloopkosten in rekening gebracht door de pensioenuitvoerder voor ontwikkeling van het nieuwe IT platform alsmede externe advieskosten voor het uitwerken van het implementatie- en het transitieplan. In 2022 bedroegen deze kosten € 533 duizend. Deze kosten drukken hun stempel op de uitvoeringskosten per deelnemer. Indien deze kosten bij beide jaren buiten beschouwing worden gelaten, zouden de kosten per deelnemer in 2023 op € 138 en in 2022 op € 134 uitkomen. Dit is een stijging van € 4 per deelnemer, hetgeen hoger is dan de prijspeilontwikkeling maar in het licht van inflatie gezien zeer acceptabel. De verwachting is dat de pensioenuitvoeringskosten na overgaan op Wtp licht zullen dalen. Daarnaast zullen de pensioenuitvoeringskosten na samengaan met Bpf Zoetwaren verder dalen.

De verhouding tussen de pensioenuitvoeringskosten en de kosten van vermogensbeheer ligt dit jaar hoger dan vorig jaar. Deze verhouding bepaald de mate waarin algemene kosten doorbelast worden aan de kosten van vermogensbeheer. In 2023 is het percentage van de algemene kosten dat wordt toegerekend aan de uitvoeringskosten 57,6%. In 2022 was dit 53,3%. Hierdoor worden naar verhouding meer kosten doorbelast aan de kosten van de pensioenuitvoeringskosten. Ook hierdoor nemen de uitvoeringskosten per deelnemer toe.

Overige effecten hebben juist een dempend effect op de ontwikkeling van de kosten per deelnemer. De verhouding in deelnemersaantallen heeft juist een gunstig effect op de kosten per deelnemer. Ultimo 2023 is het totaal van actieve en gepensioneerde deelnemers met 1,6% toegenomen naar 59.482. Ultimo 2022 bedroeg het totaal 58.682 actieve en gepensioneerde deelnemers. Door deze toename wordt de stijging van de kosten per deelnemer met € 3 gedempt.

De uitvoeringskosten pensioenbeheer hangen tevens samen met het afgesproken serviceniveau. Het pensioenfonds biedt een volledig pakket diensten aan de deelnemers aan, inclusief de diensten van een pensioenplanner en van een pensioenconsulent.

Het pensioenfonds heeft in 2023 wederom deelgenomen aan het Bell benchmarkonderzoek. Dit onafhankelijke onderzoek geeft inzicht in de in 2022 gemaakte uitvoeringskosten en het gerealiseerd rendement, in vergelijking tot pensioenfonds van gelijke omvang. Uit dit onderzoek onder 34 pensioenfonds van vergelijkbare omvang blijkt dat in 2022 een gemiddelde (over de jaren 2020-2022) lieten zien van € 175 voor de uitvoeringskosten per deelnemer, waarbij 26 fondsen hogere kosten hadden en 7 fondsen lagere kosten. Het pensioenfonds heeft met over die jaren een gemiddelde van € 137 aan uitvoeringskosten per deelnemer. Dit niveau ligt ruim 20% onder het gemiddelde niveau van de fondsen met gelijke omvang.

Oordeel bestuur over de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer

De ambitie van het fonds is om de kosten maximaal met 0,5% per jaar te laten stijgen. In 2023 kan deze ambitie niet waargemaakt worden. De stijging dit jaar van 7,0% vindt met name zijn oorsprong in de kosten die samenhangen met de Wet toekomst pensioenen. De investering in het project waren in 2023 € 1.549 duizend en in 2022 € 533 duizend. Indien ter vergelijking van de cijfers deze onvermijdelijke investering buiten beschouwing wordt gelaten zou de stijging van het bedrag per deelnemer uitkomen op € 4 wat overeenkomt met 3,0%. Ook dit percentage is nog steeds boven de 0,5%. Het pensioenfonds is zich bewust van de projectkosten die onvermijdelijk zijn en probeert zoveel mogelijk de samenwerking met Zoetwaren te vinden teneinde de kosten waar mogelijk te beperken.

Uitvoeringskosten vermogensbeheer

De directe kosten vermogensbeheer worden gerapporteerd als percentage van het gemiddeld belegd vermogen. Het betreft die kosten waaraan een factuur ten grondslag ligt en waarvan de waarde aansluit bij de staat van baten en lasten van de jaarrekening. Voor de bepaling van het gemiddeld belegd vermogen zijn de aanbevelingen van de Pensioenfederatie gevolgd.

De indirecte kosten vermogensbeheer worden weergegeven als percentage van het gemiddeld belegd vermogen.

De (geschatte) transactiekosten worden gerapporteerd als percentage van het gemiddeld belegd vermogen (conform aanbevelingen van de Pensioenfederatie).

Indien werkelijke cijfers niet beschikbaar waren over de transactiekosten voor beleggingen in aandelenfondsen, is gewerkt volgens de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

De totale kosten vermogensbeheer bedroegen in 2023 € 16.140 duizend (2022: € 17.619 duizend).

Kosten vermogensbeheer (bedragen x € 1.000)					
2023	Beheer- kosten	Performance gerelateerde kosten	Transactie- kosten	Overige vermogens- beheerkosten	Totaal
Kosten per beleggingscategorie					
Vastgoed	1.737	108	0		1.845
Vastrentende waarden	5.041		233	683	5.957
Aandelen	7.443	-1.317	9	366	6.501
Derivaten	222		895		1.117
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën	14.443	-1.209	1.137	1.049	15.420
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten fiduciair beheer	1.455				1.455
Overige vermogensbeheer				-735	-735
Totaal overige kosten vermogensbeheer	1.455			-735	720
Totaal kosten vermogensbeheer	15.898	-1.209	1.137	314	16.140

Kosten vermogensbeheer (bedragen x € 1.000)					
2022	Beheer- kosten	Performance gerelateerde kosten	Transactie- kosten	Overige vermogens- beheerkosten	Totaal
Kosten per beleggingscategorie					
Vastgoed	1.775	31	0		1.806
Vastrentende waarden	5.092		1.280		6.372
Aandelen	7.205	-3.865	2.719		6.059
Derivaten	237		1.234		1.471
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën	14.309	-3.834	5.233	0	15.708
Overige vermogensbeheerkosten					
Kosten fiduciair beheer	1.302				1.302
Overige vermogensbeheer				609	609
Totaal overige kosten vermogensbeheer	1.302			609	1.911
Totaal kosten vermogensbeheer	15.611	-3.834	5.233	609	17.619

Toelichting op de totale kosten vermogensbeheer

De afname van de totale kosten vermogensbeheer (zowel direct als indirect) naar € 16.140 duizend (2022: € 17.619 duizend) wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de transactiekosten lager uitvallen. Deze waren in 2022 € 5.233 duizend en namen in 2023 met 78% af naar € 1.137 duizend. De beheerkosten zijn globaal op hetzelfde niveau gebleven.

Uit het onafhankelijk Bell-benchmarkonderzoek blijkt dat de vermogensbeheerkosten over 2022 (het rapport gaat over het voorgaande jaar) bij het fonds naar verhouding lager liggen dan bij pensioenfondsen van een vergelijkbare omvang. Het rendement in 2022 lag bij de pensioenfondsen met een vergelijkbare omvang op -21,3%. Pensioenfonds Bakkers realiseerde vorig jaar een rendement van -24,0%. Bij het overrendement (het rendement ten opzichte van een door het pensioenfonds gekozen benchmark) zien we een tegengesteld effect. Dat bedroeg bij Pensioenfonds Bakkers 1,25% en bij vergelijkbare fondsen -0,53%. Daarnaast lagen de totale kosten voor vermogensbeheer bij Pensioenfonds Bakkers met 0,42% lager dan bij de overige pensioenfondsen waar de totale kosten voor vermogensbeheer 0,51% bedroegen.

Oordeel bestuur over de kosten van vermogensbeheer

De kosten voor vermogensbeheer hangen nauw samen met de door het bestuur gekozen beleggingscategorieën (meer actief dan passief), de mate van renteafdekking en het (relatief beperktere) risico dat daarbij wordt gelopen en zijn daarom in theorie niet één op één met andere pensioenfondsen te vergelijken.

Het bestuur is tevreden over de kostenontwikkeling van het vermogensbeheer gezien de dalende lijn en gunstige uitkomst in vergelijking met vergelijkbare pensioenfondsen. Voor 2024 streeft zij naar verdere kostendaling maar kunnen deze beïnvloed worden door bestuurlijke besluiten om de beleggingsrisico's met oog op het invaren tijdelijk te beperken.

Totale kostenratio

De pensioenfederatie heeft in 2022 de totaal kostenratio geïntroduceerd. De Pensioenfederatie beveelt aan om, naast de bestaande (wettelijke) kengetallen met betrekking tot de uitvoeringskosten, een zogenaamde "totale kostenratio" op te nemen in het jaarverslag. Dit geeft een totaalinzicht in alle kosten van het beheer van een pensioenfonds, exclusief transactiekosten, als percentage van het belegd vermogen. Hiermee wordt duidelijk welke impact deze kosten hebben op het opgebouwde (pensioen)vermogen. Het kengetal dient als aanvullende, maar tevens belangrijkste graadmeter voor de beoordeling van de kosten van het pensioenfonds. Het percentage heeft het fonds conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie opgenomen. In 2023 bedroeg de totaal kostenratio 0,62% terwijl dit in 2022 0,49% was. De toename wordt veroorzaakt doordat 2023 de kosten die samenhangen met de invoering van de Wet toekomst pensioenen relatief zwaar wegen in het totaal. Echter deze kosten hebben een onvermijdelijk karakter. Daarnaast ligt het gemiddeld belegd vermogen in 2023 lager dan in 2022, hierdoor wordt de de totaal kostenratio tevens negatief beïnvloed. Indien met het zelfde gemiddeld belegd vermogen als in 2022 wordt gerekend zou de kostenratio op 0,55% procent zijn uitgekomen. Deze gecorrigeerde stijging en opzichte van 2022 valt grotendeels te verklaren uit gestegen tarieven van adviesdiensten door de hoge inflatie en krapte op de arbeidsmarkt.

Oordeel bestuur over de totale kostenratio

De totale kostenratio wordt in 2023 sterk beïnvloed door de kosten gemaakt voor de Wet Toekomst Pensioenen.

Zonder deze eenmalige kosten zien we een beperkte stijging in een markt waar het fonds de tarieven van haar externe adviseurs door marktomstandigheden als forse inflatie en arbeidskrapte sterk heeft zien stijgen. Toenemende nationale en Europese regelgeving waaraan financiële instellingen en dus ook pensioenfondsen moeten voldoen, zetten een druk op ons streven naar kostenbeheersing.

Hoewel het bestuur deze uitkomst acceptabel acht (en deze beduidend lager is dan in het commerciële verkeer van banken, vermogensbeheerders en verzekeraars), streeft het bestuur naar een beheersing van de kostenstijging en een competitief kosten niveau ten opzichte van vergelijkbare pensioenfondsen door verdere samenwerking te zoeken met andere pensioenfondsen en door de het voorgenomen samengaan Bpf Zoetwaren.

Kosten per beleggingscategorie in basispunten van het gemiddeld belegd vermogen		
Assetcategorie	2023	2022
Vastgoed	5	4
Vastrentende waarden	15	14
Aandelen	16	14
Derivaten	3	3
Overig	2	4
Totaal	41	40

5.3 Pensioenregeling

Pensioenregeling

De inhoud van de pensioenregeling vloeit voort uit het overleg tussen cao-partijen. De belangrijkste kenmerken van de pensioenregeling zijn:

Pensioenregeling 2023

Pensioensysteem	Uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling. De pensioenuitkering is gebaseerd op het salaris dat gemiddeld verdient is tijdens de deelnemingsperiode.
Pensioenleeftijd	Pensioenleeftijd 68 jaar.
Toetredingsleeftijd	Een werknemer die in dienst is bij een werkgever die is aangesloten bij het Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf neemt verplicht deel aan de pensioenregeling. De deelname gaat in op de eerste dag van de maand waarin de werknemer 20 jaar wordt.
Pensioengevend salaris	Het voor de werknemer geldende loon in de zin van de Wet financiering sociale verzekeringen in het boekjaar.
Grenssalaris	Het maximum in aanmerking te nemen pensioensalaris. Het grenssalaris is € 60.200,-;
Excedentsalaris	Het excedentsalaris is fiscaal gemaximeerd op € 121.810,-.
Franchise	Het franchisebedrag bedraagt € 16.322,-
Opbouwpercentage middelloon	1,35% van de pensioengrondslag.
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	1,875% van het excedentdeel.
Nabestaandenpensioen	Het nabestaandenpensioen (op opbouwbasis) bedraagt maximaal 70% van het te behalen ouderdomspensioen.
Wezenpensioen	Het wezenpensioen bedraagt voor elk kind 14% van het te behalen ouderdomspensioen en wordt uitgekeerd tot 18 jaar. Indien het kind na zijn 18e verjaardag een dagopleiding volgt aan een mbo-, een hbo- of een universitaire instelling of een daarmee (naar het oordeel van het Bestuur) gelijk te stellen opleiding, dan wordt het wezenpensioen uitgekeerd zolang de opleiding wordt gevolgd. In ieder geval zal het wezenpensioen niet langer worden uitgekeerd dan tot het einde van de maand waarin het kind zijn 27e verjaardag bereikt. Als beide ouders overlijden, wordt het wezenpensioen verdubbeld tot 28% van het jaarlijkse ouderdomspensioen.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	Bij arbeidsongeschiktheid volgens de WIA- of WAO wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid. De financiering van de voortzetting van pensioenopbouw komt voor rekening van het pensioenfonds.
Toeslagverlening	Als de middelen van het pensioenfonds het toelaten, kan het Bestuur de ingegane pensioenen, de premievrije aanspraken van gewezen deelnemers en de opgebouwde aanspraken van actieve deelnemers aanpassen. De toeslagverlening is voorwaardelijk. Er is geen recht op toeslagverlening en het is op de langere termijn niet zeker of en in hoeverre toeslagverlening zal plaatsvinden. Voor de voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd. Deze wordt gefinancierd uit de beleggingsrendementen.
Financiering	De deelnemersbijdrage in de pensioenregeling is in de cao voor het Bakkersbedrijf opgenomen. De bijdrage van de onderneming wordt geregeld in de uitvoeringsovereenkomst met het pensioenfonds.
Flexibele elementen	De pensioenregeling heeft een aantal flexibele elementen: Flexibele ingangsdatum 55-70 jaar; Flexibele aanwendingsmogelijkheden, hoog-laagconstructie; Uitruilen ouderdomspensioen in partnerpensioen en omgekeerd. Het bestuur is bevoegd de flexibiliseringsfactoren periodiek aan te passen op advies van de actuaire.

Aanpassing pensioenregeling per 1 januari 2023

Het opbouwpercentage voor de 'basisregeling' is verhoogd van 1,30% naar 1,35%.

Excedentregeling

Het pensioenfonds kent een aanvullend reglement excedentvoorziening die door middel van actuariële premie wordt gefinancierd. De grondslagen voor de vaststelling van de voorziening zijn gelijk aan de grondslagen van de basisregeling. Voor de excedentregeling is vanaf 2022 besloten om een premie te hanteren die minimaal kostendekkend is. Dit komt overeen met een minimale premiedekkingsgraad van 100%. Indien een beleidsdekkingsgraad onder de 100% uitkomt, is de premiedekkingsgraad in de excedentregeling dan tenminste 100%. Bij een beleidsdekkingsgraad van b.v. 110% is de solvabiliteitsopslag 10% zodanig dat de premiedekkingsgraad ook 110% bedraagt. Aanvullend is vastgesteld dat de solvabiliteitsopslag niet negatief/minder dan 0% mag zijn. Hiermee wordt beoogd de regeling niet onnodig uit de markt te prijzen.

Vrijwillige aansluiting

Deze regeling is van toepassing op bedrijven die niet direct onder de werkingssfeer van het pensioenfonds vallen, maar qua karakter van het bedrijf en de aard van de werkzaamheden wel "branche-specifiek" genoemd kunnen worden. Op grond van deze regeling worden pensioenaanspraken geadmistreerd overeenkomstig de basisregeling van het pensioenfonds.

Voor de benodigde premie worden de fondsgrondslagen toegepast, de verschuldigde premie is gelijk aan de doorsneepremie van de basisregeling.

Enkele bijzondere aspecten

Het pensioenfonds kent een regeling voor vrijwillige voortzetting van de pensioenopbouw na beëindiging van de deelneming anders dan door overlijden of ingang ouderdomspensioen.

De cao voor het Bakkersbedrijf kent vanaf 1 januari 2016 een vitaliteitsregeling waarbij de in aanmerking komende deelnemer 80% werkt, 90% salaris ontvangt en 100% pensioenopbouw verkrijgt over de periode van de vitaliteitsregeling. Het pensioenfonds regelt hierbij de 100% voortzetting van pensioenopbouw van de betreffende deelnemer.

Toeslagverlening

Het toeslagbeleid dient op grond van de Pensioenwet toekomstbestendig te zijn. Dit betekent dat niet meer toeslag wordt verleend dan in de toekomst te realiseren is. Voor het bepalen van het toeslagpercentage wordt onderstaande toeslagstaffel gehanteerd:

Beleidsdekkingsgraad	Toeslagverlening
< 110%	Geen toeslagverlening.
Tussen 110% en toeslagverleningsdekkingsgraad* (%)	Gedeeltelijke toekomstbestendige toeslagverlening.
> Toeslagverleningsdekkingsgraad (%)	Volledige toeslagverlening. Wanneer er na het verlenen van toeslagen een overschot is (vermogen boven dekkingsgraad gelijk aan de toeslagverleningsdekkingsgraad) mag dit overschot binnen de fiscale grenzen voor 1/5e deel worden aangewend om gemiste toeslagen in te halen en eventuele kortingen uit het verleden goed te maken.

** De toeslagverleningsdekkingsgraad is de dekkingsgraad waarbij de volledige toeslagambitie kan worden waargemaakt (prijsindex)*

5.4 Nieuwe wetgeving

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste externe ontwikkelingen voor de komende periode besproken die van invloed kunnen zijn op het beleid van het pensioenfonds.

Wet toekomst pensioenen

De Wet toekomst pensioenen (Wtp) is op 1 juli 2023 in werking getreden. Voor veel wijzigingen in de Pensioenwet geldt dat die pas effectief worden, zodra de pensioenuitvoerder de pensioenregeling aanpast conform de Wtp. Voor pensioenfondsen betekent dat in bijna alle gevallen een overgang naar de solidaire premieregeling (SPR).

De overgangstermijn is met een jaar verlengd en loopt tot 1 januari 2028. Op die datum zouden alle pensioenuitvoerders moeten zijn overgegaan naar de nieuwe pensioenregeling en zouden pensioenfondsen, als zij daarvoor hebben gekozen, bestaande aanspraken en rechten hebben omgezet (ingevoerd) naar de nieuwe regeling.

Naar verwachting zal een eerste groep pensioenfondsen op 1 januari 2025 de overstap maken naar de SPR. Verschillende fondsen hebben inmiddels hun transitieplan gepubliceerd. Daarin staan enkele hoofdlijnen van de nieuwe pensioenregeling, zoals sociale partners die hebben afgesproken. Veel fondsen hebben inmiddels een (voorlopige) keuze gemaakt voor onderdelen als de hoogte van de beschikbare premie en van het partner- en wezenpensioen en voor een collectieve uitkeringsfase. Maar veel details zullen nog moeten worden ingevuld. Begin 2024 zijn er heel wat kwesties die moeten worden opgelost, juridisch en administratief, om de overgang succesvol te laten verlopen. Zo is nog niet geheel bekend welke mogelijkheden er zijn om resultaten te spreiden, wat voor alle betrokkenen, maar met name voor de uitkeringsfase, van belang is. Verder is met de verkiezingen de politieke situatie veranderd. Het is niet uit te sluiten dat er wijzigingen in de Wtp aangebracht zullen worden die verder gaan dan onder het volgende kopje vermeld. Zo wordt er al enige tijd gesproken over een collectief instemmingsrecht bij het invaarsbesluit. Er is besloten om nu op invaardatum 1 januari 2026 te richten (of zoveel eerder als mogelijk). Dit als gevolg van de onzekere politieke omstandigheden en het feit dat TKP de voorbereidende werkzaamheden niet tijdig afgerond kan hebben vanwege de omvang en complexiteit van het pensioenfonds.

Aanpassingen in de Wtp

De regering heeft een aantal aanpassingen van en aanvullingen op de Wtp en andere wetten aangekondigd. In het wetsvoorstel voor deze 'Verzamelwet Wtp' worden onder meer de volgende onderwerpen verwacht:

- Uniformering van het kind-begrip. Er bestaan nu verschillen tussen wat pensioenuitvoerders in hun regeling onder een 'kind' verstaan. Een wettelijke definitie moet ervoor zorgen dat in situaties die minder gangbaar zijn, zoals bij stief- en pleegkinderen en samengestelde gezinnen, alle pensioenregelingen die wezenpensioenen kennen, uitgaan van hetzelfde kind-begrip;
- Voor de voortzetting van het risicopartnerpensioen na einde deelneming biedt de Pensioenwet een duidelijke regeling. Voor wezenpensioenen geldt dat nog niet. Het recht op voortzetting van wezenpensioenen na einde deelneming zal op dezelfde manier worden geregeld als de voortzetting van de dekking van het risicopartnerpensioen.

Andere wetswijziging, buiten de Wtp maar wel pensioengerelateerd:

- Niet deelnemen aan pensioenregeling vermelden op loonstrook. De deelnemersbijdrage aan de pensioenpremie van een werknemer die deelneemt aan een pensioenregeling staat op de loonstrook. De SER wil dat ook op de loonstrook wordt vermeld, als de werknemer géén pensioen opbouwt. Zo worden werknemers zonder pensioen zich meer bewust van het gebrek aan oudedags- en nabestaandenvoorziening. Het wetsvoorstel Verzamelwet Wtp zal via internetconsultatie aan het publiek worden voorgelegd.

Wetsvoorstel pensioenverdeling bij scheiding

De opvolger van de huidige Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (Wps) zou oorspronkelijk op 1 januari 2021 in werking treden. Voordat de wet in behandeling kwam in de Tweede Kamer, werd de invoering door de komst van de Wtp al uitgesteld.

De Wps wordt ingevoerd aan het einde van de periode waarin pensioenuitvoerders kunnen overgaan naar een nieuwe pensioenregeling. Dit betekent inmiddels uitstel tot 1 januari 2028.

De Wtp zorgt voor veranderingen in het partnerpensioen en in het partnerbegrip, twee punten die de kern van de Wps raken. Binnen een SPR is er geen bijzonder partnerpensioen dat uitkeert bij overlijden voor de pensioendatum. Dat zorgt ervoor dat een wettelijke regeling voor het bijzonder partnerpensioen minder zinvol zal zijn. Of de politiek daar ook voldoende reden in ziet om het bijzonder partnerpensioen geheel te schrappen, dus ook voor bijzonder partnerpensioen bij overlijden na pensioeningang, is maar de vraag. De Wtp voorziet in een overgangsregeling voor reeds opgebouwd partnerpensioen dat ook uitkeert bij overlijden voor de pensioendatum. In veel gevallen is dat voor een ex-partner een voorziening van relevante omvang. Het voortbestaan van een regeling van bijzonder partnerpensioen voor dat opgebouwde partnerpensioen is daarom wel zinvol.

Aanpassingen wetgeving voor pensioenverdeling bij scheiding

Uitstel van de behandeling van de Wps betekent niet dat er helemaal niets gebeurt op het gebied van scheiding en pensioen. De hiervoor genoemde Verzamelwet Wtp bevat naar verwachting maatregelen die de positie van de ex-partner moeten verbeteren:

- Een verlenging van de maximale termijn voor indienen van het bekende meldingsformulier bij de pensioenuitvoerder van twee naar vijf jaar. Ook moeten pensioenuitvoerders na een scheiding ex-partners duidelijker wijzen op het kunnen gebruiken van dit formulier; De gevolgen van een scheiding tussen 1995 en inwerkingtreding van de Wps inzichtelijker maken op mijnpensioenoverzicht.nl.

Aanpak schijnzelfstandigheid

In 2023 heeft minister Van Gennip van het Ministerie van Sociale zaken en werkgelegenheid het wetsvoorstel 'Verduidelijking beoordeling arbeidsrelaties en rechtsvermoeden' ter consultatie voorgelegd. Het wetsvoorstel moet schijnzelfstandigheid tegengaan. Het wetsvoorstel doet dit door de rechtspraak over de beoordeling van arbeidsrelaties te ordenen tot een hanteerbaar wettelijk toetsingskader. Volgens het wetsvoorstel is een zelfstandige als werknemer werkzaam wanneer zijn werkzaamheden werkinhoudelijk door de werkgever worden aangestuurd, zijn werkzaamheden zijn ingebed in de organisatie van de werkgever en betrokkene de werkzaamheden niet voor eigen rekening en risico verricht. Daarnaast introduceert het wetsvoorstel een rechtsvermoeden: als een werkende kan aantonen dat er sprake is van een uurtarief dat lager is dan een jaarlijks vast te stellen grensbedrag (in 2023 € 32,24) wordt vermoed dat er sprake is van een arbeidsovereenkomst. Het

is aan de werkgever om aan te tonen dat er geen sprake is van een arbeidsovereenkomst. Met name door dit rechtsvermoeden zal het voor een schijnzelfstandige veel eenvoudiger zijn om als werknemer aangemerkt te kunnen worden dan op dit moment.

Beperking terugwerkende kracht

Als de plannen in de praktijk worden gebracht en de regels worden gehandhaafd, kan dit leiden tot het in aanmerking nemen van aanzienlijke aantallen dienstverbanden van werknemers die voorheen als zelfstandige werkzaam waren. De Pensioenfederatie vreest dat dit leidt tot pensioenclaims over het verleden, waarbij de pensioenopbouw ten laste komt van de vermogens van pensioenfondsen, omdat er geen premie voor is betaald en die ook niet meer bij de werkgever valt te incasseren. De Pensioenfederatie heeft er daarom in zijn reactie op het consultatie-voorstel voor gepleit om de regels tegen schijnzelfstandigheid in te voeren met de beperking dat er geen aanspraken ontstaan over de periode vóór de invoeringsdatum.

Vervolg

De beoogde inwerkingtredingsdatum van het wetvoorstel is 1 juli 2025. Of het wetsvoorstel ongewijzigd aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden valt gezien de kritische reacties op het consultatie-voorstel te betwijfelen.

Wetsvoorstel bedrag ineens

Al in 2021 heeft het parlement ingestemd met de Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen. Onderdeel daarvan was dat een deelnemer aan een pensioenregeling het recht krijgt om bij pensioeningang 10% van de waarde van zijn aanspraken op ouderdomspensioen ineens te kunnen ontvangen. De pensioenuitvoerder moet daaraan meewerken.

De voorgenomen datum van inwerkingtreding is al diverse malen uitgesteld. In november 2023 schreef de minister dat de wet niet eerder dan op 1 januari 2025 in werking zal kunnen treden.

5.5 Klachten

Luisteren naar deelnemers en daar naar handelen biedt kansen om onze dienstverlening structureel te blijven verbeteren. Hierbij volgen we de geactualiseerde versie (11 september 2023) van de Gedragslijn Goed omgaan met Klachten. Een vorm van zelfregulering waarmee leden van de Pensioenfederatie hebben vastgelegd wat het basisniveau is van hoe we als pensioenfondsensector willen omgaan met klachten. Hiermee sluiten we aan bij de verwachtingen van onze deelnemers en zijn we goed voorbereid op de verwachte toestroom van vragen en klachten door de stelselwijziging. De geactualiseerde versie sluit aan bij de Wet toekomst pensioenen.

Als gevolg van de brede klachtdefinitie rapporteren we nu ook over uitingen van ontevredenheid die tijdens een eerste contact direct worden opgelost, de zogenaamde first time fixed klachten. Over 2023 betreft dit 28 uitingen (gerubriceerd onder 'Overig'). Onze uitvoeringsorganisatie is nog bezig met de inrichting van de rubricering voor deze klachten. Daarom noemen we over 2023 alleen het aantal. Volgend jaar rubriceren en analyseren we ook deze klachten.

Ons klachtenreglement en -procedure zijn in lijn gebracht met de nieuwe wetgeving en de gedragslijn. Daarnaast heeft het bestuur een klachtenbeleid vastgesteld.

In onderstaand schema staan de aantallen klachten, geëscaleerde klachten en geschillen over 2023 toebedeeld aan een aantal vaste rubrieken zoals beschreven in de gedragslijn. Met ingang van 1 januari 2024 verwijzen we door naar de nieuw opgerichte Geschilleninstantie Pensioenfondsen (GIP).

In 2023 zijn 42 klachten afgehandeld. Over 2023 heeft nog geen registratie plaatsgevonden over het onderwerp tevredenheid van de klachten afwikkeling. Dit proces wordt in 2024 vormgegeven.

Onderverdeeld naar onderwerp (AFM classificatie) geeft dat het volgende beeld:

Onderwerp	Aantal klachten	Geëscaleerde klachten	Geschillen
Klachten/geschillen in behandeling per 1 januari 2023:	0	nb	nb
Afgehandelde klachten/geschillen 2023 per onderwerp:			
- service en klantgerichtheid	0	nb	nb
- behandelingsduur	2	nb	nb
- informatieverstrekking	1	nb	nb
- deelnemersportaal	0	nb	nb
- keuzebegeleiding	0	nb	nb
- pensioenberekening en -betaling	4	nb	nb
- registratie werknemersgegevens/datakwaliteit	0	nb	nb
- toepassing wet- en regelgeving: algemeen	3	nb	nb
- toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	0	nb	nb
- financiële situatie	4	nb	nb
- duurzaamheid	0	nb	nb
- overig	28	nb	nb
Afgehandelde klachten/geschillen in 2023:	42	nb	nb
Klachten/geschillen in behandeling per 31 december 2023:	0	nb	nb

Op dit moment is onze pensioenuitvoeringsorganisatie bezig met de inrichting van een periodieke meting van de klanttevredenheid over de behandeling van klachten. Deze wordt in de loop van 2024 operationeel. Ook zal dan op een stelselmatige wijze gekeken worden naar mogelijke verbeteringen die wij kunnen doorvoeren op basis van de ontvangen klantsignalen.

6 Actuariële analyse

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van het pensioenfonds is naar de mening van de waarmerkend actuaris voldoende omdat de beleidsdekkingsgraad ultimo 2023 met 115,7% boven de dekkingsgraad behorende bij het vereist eigen vermogen 115,4% ligt. Daarmee is het pensioenfonds uit herstel en hoeft het pensioenfonds in 2024 geen herstelplan in te dienen.

Analyse van het resultaat

In onderstaand overzicht is de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten opgenomen:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Resultaat wijziging rentetermijnstructuur	-106.516	1.550.051
Resultaat beleggingsopbrengsten	219.342	-1.201.938
Resultaat premie	33.205	-11.064
Resultaat waardeoverdrachten	1.130	-764
Resultaat kosten	14	1.976
Resultaat uitkeringen	-525	-240
Resultaat kanssystemen inzake o.a. sterfte en arbeidsongeschiktheid	4.080	3.140
Resultaat toeslagverlening	-80.834	-33.866
Resultaat wijziging actuariële grondslagen	-10.465	-31.983
Resultaat overige (incidentele) mutaties technische voorziening	-245	-414
Resultaat andere oorzaken	225	-757
Totaal Saldo van baten en lasten	59.411	274.141

Het vereist eigen vermogen eind 2023 is 115,4% en is gebaseerd op de strategische portefeuille per 31 december 2023.

Kostendekkende premie

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendekkende premie te berekenen. De kostendekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die het pensioenfonds in rekening brengt:

Premie voor risico pensioenfonds	Zuiver	Gedempt
Actuarieel benodigde koopsom voor de inkoop van onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst (incl. risicodekking)	73.973	57.726
Opslag voor vereist eigen vermogen	12.797	8.774
Opslag voor uitvoeringskosten	6.859	6.859
Actuarieel benodigde premie voor voorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst	0	36.967
Totale premie	93.629	110.326

De feitelijke premie voor het jaar 2023 bedraagt € 113,0 miljoen.

Het pensioenfonds voldoet aan de eis dat de feitelijke premie minimaal gelijk moet zijn aan de gedempte kostendekkende premie.

7 Het besturen van het pensioenfonds en naleving wet- en regelgeving

7.1 Algemeen

Het pensioenfonds draagt de verantwoordelijkheid voor een goede uitvoering van de pensioenregelingen voor (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en hun nabestaanden in overeenstemming met de bestaande wet- en regelgeving. De inhoud van de pensioenregeling wordt door de cao-partijen bepaald.

Het bestuur is verantwoordelijk voor de verwezenlijking van de doelstelling, de missie, visie en strategie van het pensioenfonds.

Missie

De missie van het pensioenfonds geeft aan waarvoor het pensioenfonds staat, wat de identiteit en de waarden zijn. Het pensioenfonds heeft zijn missie als volgt geformuleerd:

‘Wij staan voor de verantwoordelijkheid om op basis van solidariteit en collectiviteit te zorgen voor een inkomen bij pensionering en overlijden.’

Visie

Bij de missie hoort een visie die de basis vormt voor de positionering van het fonds:

‘We werken samen aan een duurzaam en toekomstbestendig pensioenfonds.

Wij gaan voor een uitvoering van een pensioenregeling die is afgestemd op de behoeften van deelnemers én werkgevers. Het fonds neemt in de uitvoering zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid op duurzaamheidsthema’s.

In al onze activiteiten zijn we kostenbewust.

Door samen te werken of samen te gaan met andere pensioenfonds in ambachtelijke/industriële sectoren realiseren we schaalvoordelen die op termijn leiden tot een hoger pensioenresultaat.’

Kernwaarden

Onze kernwaarden beschrijven de principes van ons fonds. Het zijn de waarden waarop onze organisatie is gebouwd en vormen de rode draad van ons handelen. Zij benadrukken de kern waar wij voor staan.

- Toekomstbestendig
- Kostenbewust
- Herkenbaar
- Zorgvuldig

In de uitvoering streeft het fonds naar een evenwichtige belangenafweging van alle belanghebbenden bij het fonds.

Strategie

Om de missie en visie te bereiken hanteren we een strategie die de volgende speerpunten kent. Speerpunt betekent dat dit een prioriteit is in al ons handelen.

Onze strategische speerpunten zijn:

1. Een beheerste transitie naar het nieuwe pensioenstelsel
2. Weten wat bij deelnemers speelt
3. Realiseren schaalvergroting
4. Verder vormgeven rendements- en duurzaamheidsdoelstellingen
5. Toekomstbestendige besturing van het pensioenfonds

Naar aanleiding van de missie, visie en strategie had het bestuur voor 2023 doelen gesteld. In paragraaf 7.5 gaat het bestuur hier nader op in en wordt inzichtelijk gemaakt in welk mate de doelen gerealiseerd zijn.

7.2 Bestuursaangelegenheden

7.2.1 Algemeen

In het kader van goed pensioenfondsbestuur is statutair bepaald dat de bestuursleden een zittingstermijn van vier jaar hebben. Na afloop van een zittingstermijn is er de mogelijkheid tot herbenoeming. Om automatische herbenoemingen te voorkomen vindt voor het periodiek aftreden van het bestuurslid, een evaluatie van het functioneren plaats door het bestuur.

In de samenstelling van het bestuur zijn in 2023 wijzigingen doorgevoerd.

Mevrouw Teunissen is per 10 februari 2023 benoemd als bestuurslid namens de pensioengerechtigden. Vanwege persoonlijke omstandigheden is zij helaas per 1 januari 2024 afgetreden als bestuurslid. Begin 2024 is een nieuwe verkiezingsprocedure opgestart om de zetel voor pensioengerechtigden weer te kunnen invullen. De heer Deuling is per 1 maart 2023 afgetreden als bestuurslid namens de FNV. Voor deze zetel namens de FNV is in het najaar van 2023 een voordracht gedaan. Dit heeft geresulteerd in het feit dat deze zetel per 9 februari 2024 formeel opnieuw is ingevuld.

Het bestuur is onafhankelijk in de uitoefening van zijn functie en zorgt ervoor dat de belangen van alle belanghebbenden op een evenwichtige wijze afgewogen worden. Het bestuur is daarnaast verantwoordelijk voor een beheerste en integere bedrijfsvoering. In dit kader houdt het bestuur onder meer toezicht op alle uitbestedingen en vindt scherpe sturing plaats op bijvoorbeeld incidenten. Zo heeft het bestuur in 2024 op basis van alle beschikbare informatie ingeschat dat een overgang naar Wtp per 1 januari 2025 niet meer op een beheerste en integere wijze te realiseren is. Derhalve is besloten om de overgang naar Wtp op een later moment te realiseren, zodat dit wel op een beheerste en integere wijze gerealiseerd kan worden. Het bestuur vindt het belangrijk inzicht te hebben in het eigen functioneren. Om inzicht te krijgen in het eigen functioneren, evalueert het bestuur periodiek of bestuursleden bijvoorbeeld voldoende kennis hebben van alle aandachtsgebieden binnen het fonds en of het bestuur voldoende zorg draagt voor de handhaving van het vertrouwen in het pensioenfonds.

In het verslagjaar heeft het bestuur negen reguliere bestuursvergaderingen belegd, waarbij het onderwerp 'beleggingen' iedere vergadering uitgebreid aan de orde is geweest. Op 6 oktober en 21 december zijn extra bestuursvergaderingen ingelast. Daarnaast hebben er diverse themadagen en kennissessies plaatsgevonden, waarbij de Wet toekomst pensioenen (hierna: Wtp) in veel gevallen aan de orde is gekomen als voorbereiding op het nieuwe pensioenstelsel. In de volgende paragraaf wordt dit nader toegelicht.

7.2.2 Bestuursvergaderingen

Het bestuur heeft in 2023 11 bestuursvergaderingen belegd. Hierin zijn reguliere en periodiek terugkerende onderwerpen behandeld op onder meer op gebied van Compliance, Beleggingen, Risicomanagement, Communicatie, Actuarieel, Pensioen en Uitbesteding en Internal Audit. Daarnaast heeft het bestuur in 2023 iedere vergadering Wtp als vast agendapunt behandeld.

7.3 Dagelijks Bestuur en Bestuurscommissies

Het bestuur werkt met vaste commissies en werkgroepen. Al naargelang de ter besluitvorming voor te bereiden onderwerpen, kunnen eveneens ad-hoc werkgroepen of commissies worden geformeerd met daarin specifiek op die onderwerpen deskundige bestuursleden. De taken en mandaten van alle commissies en het dagelijks bestuur zijn beschreven en vastgesteld. In paragraaf 2.3 van dit jaarverslag zijn de commissies weergegeven.

7.4 Geschillencommissie en de Geschilleninstantie Pensioenfondsen

De wijze waarop het pensioenfonds omgaat met klachten en geschillen is vastgelegd in een klachten- en geschillenregeling. Deze regeling is beschikbaar op de website van het fonds en derhalve voor alle belanghebbenden toegankelijk. Hierin is onder meer vastgelegd hoe met geschillen omgegaan dient te worden.

Het pensioenfonds had tot 2024 een geschillencommissie ingericht. Belanghebbenden konden zich tot deze commissie wenden indien zij het niet eens waren met een besluit van het pensioenfonds over de toepassing van het pensioenreglement en het uitvoeringsreglement. Sinds 1 januari 2024 is het bestuur aangesloten bij de Geschillen Instantie Pensioenfonds. Met de komst van de Wet Toekomst Pensioenen is het noodzakelijk om de klachten- en geschillenregeling aan te passen aan de wettelijke eisen. De Wet is op 1 juli 2023 in werking getreden. Een belangrijk onderdeel van de wijziging is dat er een externe instantie in het leven is geroepen. Deze Geschillen Instantie Pensioenfonds (GIP) is sinds 1 januari 2024 operationeel. Aansluiting bij de GIP is een wettelijke verplichting. Voor de klachten- en geschillenprocedure gelden nadere voorwaarden die zijn vastgelegd in de klachten- en geschillenregeling.

In 2023 is er een geschil aanhangig gemaakt dat door de geschillencommissie beoordeeld is. De commissie kwam daarbij tot het oordeel dat het geschil eerst door het bestuur in behandeling diende te worden genomen.

7.5 Goed Pensioenfondsbestuur

Geschikt pensioenfondsbestuur behelst het integer en transparant handelen door het bestuur, waarbij een belangrijke plaats wordt ingeruimd voor het afleggen van verantwoording aan het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid. De principes van geschikt pensioenfondsbestuur zijn verankerd in de Pensioenwet.

Het bestuur is zich bewust van zijn verantwoordelijkheid voor het goed besturen van het pensioenfonds en zal alles doen wat nodig is voor de handhaving van het vertrouwen in het pensioenfonds. Ontwikkelingen op dit terrein worden nauwlettend gevolgd. Een belangrijk element voor het behoud van vertrouwen is dat bij het nemen van relevante besluiten in ieder geval de belangen zorgvuldig worden afgewogen voor de te onderscheiden deelnemersgroepen. Het bestuur is zich hiervan continu bewust en deze belangenafwegingen vinden dan ook steeds plaats, zodat in dit kader evenwichtige besluiten tot stand komen.

Governance herstelplan

In het voorjaar van 2021 had de raad van toezicht de constatering uitgesproken dat de interactie tussen het bestuur en het verantwoordingsorgaan moeizaam verliep. Naar aanleiding hiervan heeft het bestuur in samenwerking met de andere fondsorganen een Governance Herstelplan opgesteld, met als doel om de onderlinge verhoudingen en samenwerkingen te verbeteren.

Alle fondsorganen hebben periodiek de samenwerking en het actieplan uit het Governance Herstelplan geëvalueerd. Medio 2023 werd geconcludeerd dat inmiddels enige tijd sprake is van goede onderlinge verhoudingen en samenwerkingen tussen fondsorganen. Derhalve werd geconcludeerd dat het Governance Herstelplan als afgerond kon worden beschouwd. Deze conclusie is vervolgens ook met DNB gedeeld.

Het bestuur heeft in 2023 doelen gesteld in het kader van:

1. Een beheerste transitie naar Wtp (procesmatig, relationeel en communicatief);
2. Het verder vormgeven duurzaamheids- en rendementsdoelstellingen;
3. Een toekomstbestendige besturing van het pensioenfonds

Ad 1.

Evenals in 2022 heeft het bestuur in 2023 het Wtp-proces continu gemonitord en waar nodig is bijgestuurd. Voor de leden van het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht bestond in 2022 niet altijd helderheid over het proces en de momenten waarop zij in dit een rol spelen. Gaandeweg het proces heeft het bestuur in 2023 hierop de planning meer gedetailleerd opgeleverd en het proces nader toegelicht, zodat ieders rol hierin verhelderd werd. Vanwege het feit dat het Wtp-proces heel omvangrijk en ingewikkeld is, is dit ook in 2023 op sommige momenten een uitdaging gebleken. Vanwege de strakke projectplanning, zijn vaak stukken pas op een relatief laat moment beschikbaar gekomen, voor zowel bestuur, verantwoordingsorgaan als raad van toezicht. Desondanks spreekt het bestuur de waardering uit voor alle leden van de gremia, voor de wijze waarop omgegaan is met deze situatie en continue tijdsdruk waarmee we te maken hebben.

In relationele sfeer heeft het bestuur veelvuldig contacten met sociale partners en de leden van de fondsorganen. Daarnaast zijn er inzake Wtp diverse kennissessies georganiseerd voor sociale partners en de fondsorganen. In 2023 is verder uitvoering gegeven aan het Communicatieplan Wtp. In dit kader zijn diverse communicatie-uitingen gedaan. Er is tevens uitvoering gegeven aan het hoorrecht. In dit kader zijn diverse organisaties namens het bestuur benaderd met de vraag of zij gebruik wensen te maken van het hoorrecht.

Alleen de ANBO heeft laten weten hiervan gebruik te willen maken. In december 2023 hebben sociale partners het transitieplan voorgelegd aan hun achterbannen. De uitkomst hiervan is dat alle sociale partners in februari 2024 hebben verklaard dat alle achterbannen hebben ingestemd met het transitieplan.

Ad 2.

Het bestuur heeft aangegeven dat ESG onderdeel dient uit te maken van het uitbestedingsbeleid. Voorts is verder gewerkt aan het bijdragen aan het Klimaatakkoord inclusief CO₂-reductiedoelstellingen.

Ad 3.

Sinds 1 januari 2023 heeft het bestuur samen met Bpf Zoetwaren een bestuursbureau ingesteld. Voor 2023 gold dat er vooraf niet op alle onderdelen een heldere strategische jaarplanning lag en de planning van commissievergaderingen en bestuursvergadering lagen op bepaalde momenten relatief dicht op elkaar. Het dagelijks bestuur heeft dit samen met het bestuursbureau in de voorbereiding op vergaderjaar 2024 anders aangepakt. Dit resulteert onder meer in een vergaderplanning waarbij sprake is van een betere spreiding van (commissie- en bestuurs)vergaderingen. Daarnaast had het dagelijks bestuur opdracht gegeven aan commissievoorzitters om na te denken over jaardoelen 2024 en mandaten voor commissies. Het dagelijks bestuur heeft daarnaast samen met het bestuursbureau een strategische kalender voor 2024 en volgende jaren opgesteld.

Rapportages sleutelfunctiehouders over 2023

In de bestuursvergadering van 9 februari 2024 is de rapportage van de sleutelfunctiehouder Internal Audit over 2023 aan de orde gesteld. Er is toegelicht welke audits hebben plaatsgevonden en welke bevindingen en opvolgingen hierbij aan de orde zijn geweest. Het bestuur heeft hiervan kennisgenomen.

De rapportage van de sleutelfunctiehouder Risicobeheer is op 27 maart 2024 in het bestuur besproken. Per einde 2023 acht de sleutelfunctiehouder Risicobeheer dat de risico's binnen het fonds afdoende zijn beheerst. De punten die eind 2022 als belangrijkste risico's worden gezien, worden allen in 2023 verder opgepakt. Het is daarbij een aandachtspunt om de tijd en inspanning die geleverd wordt ten aanzien van de strategische projecten, niet ten koste te laten gaan van het reguliere risicobeheer.

Beleidsmatig zal de sleutelfunctiehouder Risicobeheer in 2023 de bestaande lijn voortzetten. Dat wil zeggen dat deze onafhankelijk, maar actief richting geeft aan het risicobeheer binnen het fonds, zowel op financiële als niet-financiële risico's. In 2023 zal hierbij de nadruk liggen op de borging van een beheerste transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en het samengaan met Bpf Zoetwaren alsook op de risicobeheersing in de voorbereidingen daarop, bijvoorbeeld op het gebied van uitbesteding, IT en governance.

De rapportage van de sleutelfunctiehouder Actuarieel wordt dat ieder kwartaal in het bestuur besproken. Er zijn over het jaar 2023 geen bijzonderheden aan de orde.

7.5.1 Code Pensioenfondsen

In de Code Pensioenfondsen is een aantal opgenomen onderwerpen nader uitgewerkt met betrekking tot onder meer benoeming, deskundigheid, geschiktheid en diversiteit. De Code Pensioenfondsen is geen doel op zich, maar een middel om pensioenfondsen beter te laten functioneren. Ook moet de Code Pensioenfondsen zorgen voor meer vertrouwen van de belanghebbenden in het bijzonder en van de maatschappij in het algemeen. Deskundigheid, betrokkenheid en goede samenwerking vormen de basis voor goed bestuur van een pensioenfonds. Goed pensioenfondsbestuur heeft overigens niet alleen betrekking op het bestuur, maar ziet op alle organen van het pensioenfonds.

De Code Pensioenfondsen is wettelijk verankerd. De normen in de Code Pensioenfondsen zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. De normen in de Code Pensioenfondsen zijn weliswaar leidend, maar de Code Pensioenfondsen laat ruimte voor de eigen verantwoordelijkheid van het pensioenfondsbestuur. De pensioenfondsen mogen de Code Pensioenfondsen daarom naleven volgens het 'pas-toe-of-leg-uit'-beginsel. Afwijken van de norm is dus mogelijk, als daar een goede reden voor is. Het pensioenfonds wil echter zoveel mogelijk de Code volgen.

Hieronder zijn de aanbevelingen uit de Code Pensioenfondsen opgenomen waaraan niet (volledig) wordt voldaan en de eventuele acties die het bestuur heeft genomen:

Diversiteit (Norm 33)

In 2023 was aanvankelijk sprake van het feit dat het bestuur voldeed aan deze norm. Echter, in de loop van 2023 voldeed het bestuur niet meer aan de norm dat er een of meer bestuursleden van onder de 40 jaar zitting hadden in het bestuur. Dit had als oorzaak dat een bestuurslid was afgetreden en een ander bestuurslid in de loop van 2023 de 40-jarige leeftijd had bereikt. Bij het invullen van vacatures in het bestuur heeft het bestuur onder meer aandacht gehad voor diversiteit, met als resultaat dat sinds februari 2024 weer een bestuurslid van onder de 40 jaar zitting heeft in het bestuur.

Zittingsduur bestuursleden (Norm 34)

In de code is opgenomen dat de zittingsduur van een bestuurslid maximaal vier jaar mag bedragen, waarbij een bestuurslid maximaal twee keer kan worden herbenoemd. In de statuten heeft het bestuur bewust opgenomen dat het bestuur bevoegd is om op grond van gewichtige redenen (bijvoorbeeld continuïteit en de borging van deskundigheid binnen het bestuur) af te wijken van de maximale zittingsperiode van twaalf jaar. Het bestuur wil zoveel als mogelijk de code volgen.

Het bestuur wijkt op grond van gewichtige redenen met de herbenoeming van de heer Van Straten per 1 december 2020 af van de maximale zittingstermijn van 12 jaar. Het bestuur overwoog hem als sleutelfunctiehouder Internal Audit te gaan inzetten vanuit het bestuur. Dat zou alleen logisch en zinvol zijn als hij dit voor langere tijd zou kunnen invullen. De gedegen kennis van de heer Van Straten over het pensioenfonds was in dit kader een belangrijke pré bij het invullen van de sleutelfunctie. Doordat het bestuur in de afgelopen tijd diverse nieuwe bestuursleden heeft verwelkomd, achtte het bestuur het wenselijk om over te gaan tot herbenoeming van de heer Van Straten zodat onder meer kennis over de historie van het pensioenfonds in voldoende mate behouden blijft. Tevens vormt hij in discussies en besluitvormingsprocessen binnen het bestuur onder meer het geheugen en geweten van het fonds. Naast zijn specifieke juridische kennis, vertegenwoordigt hij bij uitstek de gewenste countervailing power ten opzichte van de BAC.

Er is in dit kader in een vroeg stadium afstemming geweest met de raad van toezicht. Nadat de raad deze voorgenomen herbenoeming niet had belet, is vervolgens in een vroeg stadium het voornemen tot herbenoeming aan DNB voorgelegd. Na hierop een positieve reactie van DNB te hebben ontvangen, is overgegaan tot het herbenoemen als bestuurslid en het benoemen tot sleutelfunctiehouder Internal Audit.

7.6 Raad van toezicht

7.6.1 Verslag raad van toezicht

7.6.2 Inleiding

Conform de statuten van pensioenfondsen voor het Bakkersbedrijf legt de raad van toezicht (hierna: raad) van het pensioenfonds jaarlijks verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van bevoegdheden aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag.

Daarnaast legt de raad zijn waarnemingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar vast. Dit doet de raad aan de hand van een vooraf vastgesteld normenkader. Deze rapportage is als volgt opgezet:

- onderdeel 1: algemeen oordeel;
- onderdeel 2: verantwoording;
- onderdeel 3: bevindingen en aanbevelingen;
- onderdeel 4: goedkeuring besluit vaststelling bestuursverslag en jaarrekening 2023.

De raad is in het verslagjaar 2023 gewijzigd in samenstelling. Twee leden zijn in oktober 2023 vertrokken en na een gedegen selectietraject zijn twee bekwame leden aangetrokken. Door hun meegebrachte ervaring waren beide leden per direct inzetbaar.

1. Algemeen oordeel

De raad heeft een positief oordeel met aandachtspunten over het algemene beeld van het pensioenfonds. De raad heeft waardering voor de inzet en toewijding waarmee het bestuur zijn werk doet. Besluitvorming vindt in het algemeen zorgvuldig plaats en de vastlegging van de evenwichtige belangenafweging vindt bij alle relevante besluiten plaats.

In 2023 is veel tijd en aandacht besteed aan transitie naar de nieuwe pensioenregeling in het kader van de Wtp (hierna: de nieuwe pensioenregeling) en de samenwerking tussen de fondsorganen. Dit heeft geleid tot een verbeterde dialoog en informatievoorziening.

In juni 2023 heeft het bestuur mede naar aanleiding van een update van de risicoanalyse besloten om de datum van de overgang naar de nieuwe pensioenregeling en de datum van het samengaan met Bpf Zoetwaren uit elkaar te halen, omdat het gelijktijdig realiseren van beide projecten te veel risico's met zich meebrengt. Dit betekent dat het streven is om per 1 januari 2025 de transitie naar de nieuwe pensioenregeling te realiseren en op 1 januari 2026 het samengaan met Bpf Zoetwaren. Wij vinden het uit elkaar halen van beide projecten een goed besluit dat tot betere beheersing leidt. Inmiddels is helder dat het bestuur in 2024 heeft besloten dat de transitie per 1 januari 2025 niet meer als realistisch wordt beschouwd, doordat de pensioenuitvoerder in voorjaar 2024 heeft aangegeven daar voor een middelgroot fonds als Bpf Bakkers op onderdelen nog niet klaar voor te zijn. De invaardatum is daarmee vertraagd naar 1 januari 2026 als meest waarschijnlijke datum. Thans onderzoekt het bestuur of een transitie in de loop van 2025 een reële optie is. Wij achten het besluit van het bestuur om niet meer te richten op 1 januari 2025 verstandig en we volgen het proces om te komen tot nieuwe scenario's voor transitie en samengaan nauwlettend.

De raad is van mening dat het bestuur stappen heeft gezet ten aanzien van de aanbevelingen van de raad in het voorgaande verslagjaar. De raad beveelt echter ook dit jaar aan om aan de volgende aanbevelingen verdere invulling te geven:

1. meer gedetailleerd formuleren van randvoorwaarden en de onderbouwing daaromtrent voor implementatie van de Wtp;
2. meer directe regievoering op de implementatie van de Wtp zowel door het pensioenfonds zelf, als door de betrokken uitvoeringsorganisaties (waaronder de planning en organisatie van deze trajecten);
3. heldere, adequate en transparante vastlegging van overwegingen van besluiten;
4. het actualiseren van randvoorwaarden voor het samengaan met BPF Zoetwaren.

2. Verantwoording

De raad houdt toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds en is onder andere belast met het toezicht op een adequate risicobeheersing en de evenwichtige belangenafweging door het bestuur.

De raad is ter uitoefening van het intern toezicht in 2023 veelvuldig bijeengekomen voor onderling overleg of overleg met het (dagelijks)bestuur, verantwoordingsorgaan en sleutelfunctiehouders. Daarnaast heeft de raad deelgenomen aan diverse bijeenkomsten van het pensioenfonds, zoals kennissessies en themadagen. De voorzitters van het bestuur, de raad en het verantwoordingsorgaan hebben in 2023 na iedere vergadering van het bestuur voorzittersoverleg gehad. Tot slot heeft de raad gesproken met de waarmerkend actuaire en de onafhankelijke accountant aangaande hun rapportage en bevindingen ten aanzien van het jaarwerk van het pensioenfonds.

Het uitoefenen van het intern toezicht doet de raad onder meer door:

- het voeren van een continue dialoog met het bestuur, zowel mondeling als schriftelijk;
- het voeren van overleg en het afleggen van verantwoording aan het verantwoordingsorgaan;
- het vastleggen van bevindingen uit het gevoerde toezicht in dit rapport.

Naast de hiervoor genoemde taken heeft de raad goedkeuringsrechten inzake een aantal bestuursbesluiten. In dat kader heeft de raad in 2023 goedkeuring gegeven aan het besluit van het bestuur tot:

- aanpassing van het beloningsbeleid;
- vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2022;
- vaststelling van verschillende functieprofielen van leden van het bestuur;
- vaststelling van verschillende functieprofielen van leden van de raad van toezicht.

In verband met het aftreden van twee leden van de raad en het aantreden van twee nieuwe leden in het najaar heeft de Raad in 2023 zijn functioneren niet geëvalueerd. De raad heeft in zijn nieuwe samenstelling de toezicht visie en werkwijze ten behoeve van de komende samenwerking besproken. Dit heeft, naast de bestaande focusgebieden, geleid tot extra focus op de strategische doelstellingen van het bestuur en de realisatie van deze doelstellingen door het bestuur. Het bestuur geeft hier in 2024 verdere uitwerking aan.

De raad heeft over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden over 2023 verantwoording afgelegd aan het verantwoordingsorgaan, onder andere door middel van het toelichten van deze rapportage.

3. Bevindingen en aanbevelingen

Het onderdeel bevindingen en aanbevelingen is als volgt ingedeeld:

- 3.1: opvolging van de aanbevelingen over 2022;
- 3.2: bevindingen toezichtthema's 2023;
- 3.3: thema's Code Pensioenfonds.

Aanbeveling/bevinding raad van toezicht	Opvolging in 2023
1. De raad is van mening dat het bestuur stappen moet maken op gebied van: a) formuleren van randvoorwaarden voor fusie, implementatie Wtp en launching customer bij TKP; b) regievoering op fusie, implementatie Wtp en launching customer bij TKP (waaronder de planning en organisatie van deze trajecten); en c) vastlegging van overwegingen van besluiten.	a) Het bestuur heeft in 2023 go/no go criteria geformuleerd voor de transitie naar Wtp en voor het zijn van launching customer bij TKP. Het mogelijke samengaan met Bpf Zoetwaren is uitgesteld naar 1 januari 2026; voor dit project zijn nog geen go/no go criteria opgesteld. Ook de update van de business case en het definiëren van kritische succesfactoren voor het samengaan met Bpf Zoetwaren heeft nog geen opvolging gekregen. b) De planning en organisatie van deze projecten wordt uitgevoerd door een externe projectmanager, onder regie van het bestuursbureau en het dagelijks bestuur. De uitkomsten hiervan worden besproken in de voorbereidingsgroep NPA. c) De vastlegging van besluiten is in 2023 verder verbeterd. Heldere vastlegging van de overwegingen, discussies en besluiten blijft aandacht verdienen.
2. Blijf werken aan de relatie tussen en de communicatie over de voortgang van de projecten binnen het bestuur en met de fondsorganen. Zeker met het oog op de komende periode waarin belangrijke besluiten genomen moeten worden inzake de fusie en de implementatie van de Wtp pensioenen, kan hier niet genoeg aandacht voor zijn.	In 2023 heeft het bestuur tijdens gezamenlijke kennissessies en themadagen het Verantwoordingsorgaan en de raad geïnformeerd over de voortgang van de projecten. Daarnaast had de raad regelmatig overleg met het (dagelijks) bestuur over de implementatie van de Wtp.
3. Leg vast en communiceer tijdig over wat het bestuur doet met de voortgangsrapportages van de projecten.	Het bestuur bespreekt de voortgangsrapportages. Een duidelijke vastlegging van de bespreking en communicatie hiervan aan de fondsorganen ontbreekt.
4. Neem bij de update van de taakverdeling de volgende punten in acht: - o Inventarisatie van de benodigde competenties waaronder IT; - o Beschikbare tijd van bestuursleden, externe adviseurs en bestuursbureau; - o Effectiviteit en efficiëntie van de werkwijze.	Tijdens de zelfevaluatie in januari 2024 heeft het bestuur geconcludeerd dat de omvang en competenties van het bestuur volstaat. In 2023 is het bestuursbureau ingericht. De inrichting van het bestuursbureau heeft in 2023 nog niet geleid tot zichtbare ontlasting van het bestuur en structurering van de vergaderingen.
5. Start tijdig met het bespreken van de verwachtingen ten aanzien van de governance voor de diverse fondsgremia als gevolg van de fusie. Overweeg daarbij de inrichting van een ander bestuursmodel.	In 2023 heeft de raad met het bestuur gesproken over mogelijke aanpassingen van het bestuursmodel ten behoeve van de verbetering van de kwaliteit van de besluitvorming en de vastlegging van de besluiten. Het bestuur heeft besloten het bestuursmodel niet aan te passen, maar voor 2024 de volgende maatregelen te treffen: - o Opstellen jaarplanning en strategisch jaarplan 2024; - o Meer mandaat bij de commissies.
6. Maak de samenhang, de keuzes, de afwegingen, de risico-inschattingen en de beheersmaatregelen inzake de fusie met Bpf Zoetwaren, de implementatie van de Wtp en launching customer bij TKP inzichtelijk en leg dit vast zodat vastgesteld kan worden dat dit proces beheerst en integer verloopt en tijdig aanvullende maatregelen getroffen kunnen worden.	In 2023 zijn de Risk Self Assessments (RSA's) geactualiseerd. Daarnaast heeft het bestuur zijn tweede ERB vastgesteld waarin als centrale vraag en beantwoording is opgenomen: Kan Bpf Bakkers zowel voor, tijdens als na de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel een integrale en beheerste bedrijfsvoering behouden?
7. Stel een analyse op met betrekking tot een financiële crisis op de kapitaalmarkten zoals een beurscrash en stevige daling van de dekkingsgraad. Besteed hierbij aandacht aan wat dat betekent voor de voortgang van de implementatie van het de Wtp en de fusie met Bpf Zoetwaren.	Het bestuur heeft in 2023 besloten dat de financiële positie geen go/no go criterium is. Dit besluit heeft op gefundeerde wijze plaatsgevonden na frequent overleg in het bestuur en in de beleggingsadviescommissie met betrekking tot de financiële positie en de inrichting van het beleggingsbeleid na de implementatie van de Wtp.
8. Zorg voor een vastlegging van de risico-afwegingen door het bestuur.	Voor de belangrijkste besluiten in het kader van de Wtp transitie zijn risico-opinies opgesteld. Vanaf 2024 zullen risicoparagrafen in de bestuursbesluiten worden opgenomen en zal een koppeling worden gemaakt tussen de risico's in de verschillende Risk Self Assessments en de benoemde risico's in de risicoparagrafen.
9. Actualiseer de risico-analyses van de projecten ieder kwartaal.	De gezamenlijke risicocommissie monitort periodiek de risico's van het Wtp-project. Doorleven van deze risico's in het bestuur kan beter.

3.1 Opvolging aanbevelingen 2022

De raad heeft kennisgenomen van de rapportage van het bestuur waarin de opvolging van diverse aanbevelingen zichtbaar is gemaakt. De aanbevelingen die gedeeltelijk of niet door het bestuur zijn opgevolgd zijn opgenomen in paragraaf 3.2.

3.2 Bevindingen toezichtthema's 2023

Aan het begin van 2023 heeft de raad een toezichtplan opgesteld met daarin specifieke, voor het pensioenfonds, relevante toezichtthema's. Dit plan is afgestemd met het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Per toezichtthema heeft de raad normen opgesteld waaraan de raad toetst. Deze normen zijn mede gebaseerd op de Code Pensioenfonds en de VITP-toezichtcode. Hieronder worden per thema de bevindingen en de aanbevelingen toegelicht.

A. Fusie met Bpf Zoetwaren en transitie naar Wet toekomst pensioenen (Wtp)

Het pensioenfonds had tot juni 2023 de intentie om op 1 januari 2025 de transitie naar de nieuwe pensioenregeling én de fusie met Bpf Zoetwaren tegelijkertijd te realiseren. De raad ziet deze projecten als afzonderlijke onderwerpen die wel in hun onderlinge samenhang worden gezien. In het toezicht plan 2023 heeft de raad voor beide projecten afzonderlijke toetsingskaders opgenomen. In verband met het uitstel van het samengaan naar 1 januari 2026 is het toetsingskader voor de fusie niet in 2023 uitgevoerd.

In 2023 heeft het bestuur diverse besluiten inzake de transitie naar de nieuwe pensioenregeling voorbereid en afgerond. De Raad is door het bestuur in kennis- en themasessies in de besluiten meegenomen en de raad heeft vervolgens deze voorgenomen besluiten aan de hand van het toetsingskader Wtp beoordeeld. De bevindingen van de raad zien met name op het opstellen van een heldere planning en focus op het tijdspad; en een heldere verwachting van wat van de fondsorganen wordt gevraagd, op welk moment en hoe dit past in de rol en taakopvatting van de betreffende organen. Daarnaast heeft de raad aandacht gevraagd voor het inzichtelijk maken van de stappen die zijn gezet, in welke gremia en welke verschillende afwegingen zijn gemaakt, voordat het bestuur tot (voorgenomen) besluitvorming is overgegaan.

B. Governance

De raad heeft in 2023 met het bestuur de onderstaande aandachtspunten besproken en de opvolging/reactie door het bestuur beoordeeld.

Aandachtspunten raad van toezicht	Beoordeling door raad van toezicht
Het toedelen van de verantwoordelijkheid voor de coördinerende en structurerende rol, regievoering en bewaking van de kwaliteit van besluitvorming en vastlegging hiervan.	Het dagelijks bestuur voert regie. Terugkoppeling van het dagelijks bestuur naar het bestuur is beperkt en er is niet vastgelegd welke coördinerende en structurerende werkzaamheden het dagelijks bestuur heeft uitgevoerd. De borging van de bewaking van de kwaliteit van besluitvorming en vastlegging hiervan ontbreekt daarmee nog.
Aanscherping van de invulling van de activiteiten van het bestuursbureau voor 1 januari 2024.	Per 1 april 2024 wordt het bestuursbureau voor één jaar uitgebreid met een manager pensioenbeheer en communicatie. Er is nog geen strategische visie op het bestuursbureau opgesteld. Wat heeft het bestuur en wat hebben de andere fondsorganen nodig om effectief en efficiënt te kunnen werken? Dit wordt in een strategisch plan met betrekking tot het bestuursbureau verder gedetailleerd.
Afronding van het Governance Herstelplan en de continuïteit van de acties die hieruit voortvloeien.	Het Governance Herstelplan is in 2023 afgerond. Het bestuur continueert zichtbaar de acties die hieruit voortvloeien.
Strategische meerjarenplanning voor het fonds, de commissies en het bestuursbureau.	Het bestuur heeft jaardoelen en een jaarplanning 2024 opgesteld voor het bestuur en de commissies. Een strategisch meerjarenplan voor het pensioenfonds en het bestuursbureau ontbreken nog en staan voor 2024 op de agenda.
Adequate planning, voorleggers en complete dossiers.	In de planning voor 2024 is nog niet opgenomen wanneer overleg met verantwoordingsorgaan en de raad plaatsvindt, over welke onderwerpen en met welk doel (adviesgeving of goedkeuring). Een proces/procedure voor het opstellen van voorleggers en complete dossiers ontbreekt nog.
Tijdige notulen.	Bewaking van de tijdige toezending, juistheid en volledigheid van de notulen ontbreekt. Ook de opvolging van acties kan worden verbeterd.
Begeleiding en coaching van bestuursleden.	Alle nieuwe bestuursleden krijgen een coach aangewezen. Er is nog geen proces voor de begeleiding en coaching van bestuursleden.
Verbetering van de samenwerking binnen het bestuur en tussen de fondsorganen.	In 2023 hebben diverse themadagen en sociale activiteiten plaatsgevonden. Er is frequent overleg tussen de voorzitters van het bestuur, verantwoordingsorgaan en de raad waarin dit punt ook altijd op de agenda staat.
Proactieve ondersteuning en informatievoorziening van bestuur, verantwoordingsorgaan en de raad.	Wordt nog ontwikkeld door het bestuursbureau.
Inwerkprogramma voor nieuwe leden van de fondsorganen.	Wordt nog ontwikkeld door het bestuursbureau.
Adequate ondersteuning bij on- en off boarding van leden van de fondsorganen.	Wordt nog ontwikkeld door het bestuursbureau.

Aanbevelingen:

- Breid de jaarkalender 2024 uit met strategische doelen, acties en deadlines. Leg vast hoe op kwartaalbasis per commissie de voortgang hiervan bewaakt wordt en in het bestuur en diverse gremia besproken zal worden.
- Evalueer de strategische opdracht aan het bestuursbureau in samenhang met een effectieve tijdsbesteding van de bestuursleden en leden van de andere fondsorganen.
- Heldere, adequate en transparante vastlegging van overwegingen van besluiten waaronder:
 - Werken met voorleggers waarin duidelijk is aangegeven wat het voorgenomen bestuursbesluit betreft en wat van de andere fondsorganen wanneer wordt gevraagd.
 - Maak inzichtelijk op welke wijze en door wie de kwaliteit van de besluitvorming en de vastlegging daarvan van de commissies en van het bestuur worden bewaakt.

- Zorgen voor voldoende capaciteit voor de bewaking van tijdige, volledige en juiste notulen en opvolging van de acties die uit de notulen naar voren komen.

4. Meer gedetailleerd formuleren van randvoorwaarden en de onderbouwing daaromtrent voor implementatie van de Wtp.

5. Meer directe regievoering op de implementatie van de Wtp zowel door het pensioenfonds zelf, als door de betrokken uitvoeringsorganisaties (waaronder de planning en organisatie van deze trajecten).

6. Update de business case en formuleer randvoorwaarden voor het samengaan met Bpf Zoetwaren. Neem in de evaluatie van het bestuursmodel voor het nieuwe fonds ook het aantal commissies en het aantal leden per commissie mee.

3.3 Code Pensioenfonds

Het bestuur heeft de aanbevelingen en best practices van de Code Pensioenfonds ingevoerd in de bedrijfsvoering. De raad heeft kennisgenomen van de analyse van het Bestuur op de naleving van de Code en onderschrijft deze.

4. Goedkeuring bestuursbesluit vaststelling jaarverslag 2023

De raad constateert dat het proces van totstandkoming van het besluit van het bestuur tot vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening over 2023 zorgvuldig is geweest. Volgens de raad heeft het bestuur voldoende blijk gegeven van een adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging bij de uitoefening van zijn taak en bij het opstellen van dit besluit en de onderliggende stukken. De raad heeft daarom goedkeuring gegeven aan het bestuursbesluit tot de vaststelling van het bestuursverslag en de jaarrekening 2023.

7.6.3 Reactie van het bestuur op verslag raad van toezicht

Het bestuur dankt de raad allereerst hartelijk voor de constructieve wijze waarop in 2023 toezicht gehouden is. De door de raad meegegeven aanbevelingen zullen door het bestuur ter harte genomen worden en daaraan zal in 2024 verdere invulling worden gegeven.

Het jaar 2023 heeft nadrukkelijk in het teken gestaan van het voorbereiden op de overgang op Wtp. Dit zal in 2024 ook veel aandacht blijven vragen van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en de rvt. Het bestuur heeft al veel randvoorwaarden en onderbouwingen voor de implementatie van Wtp geformuleerd en zal deze waar nodig in 2024 actualiseren. Het bestuur houdt uiteraard een strakke regie op de transitie en zal de fondsgremia hier nauw bij blijven betrekken. Hierbij houdt het bestuur oog voor het op juiste wijze vastleggen van de besluitvorming. In 2024 zal door het bestuur eveneens weer nader ingezoomd worden op het aanstaande samengaan met BPF Zoetwaren.

In 2023 heeft het bestuur samen met het bestuursbureau een stap gezet in de formulering van de strategische doelen, de wijze waarop deze bereikt worden en over het monitoren van de realisatie hiervan. In 2024 wordt dit verder opgepakt en uitgewerkt en zal hierover frequent gerapporteerd worden. In 2023 is het bestuursbureau 'lean and mean' van start gegaan en heeft haar meerwaarde in 2023 reeds bewezen. In 2024 zal verdere invulling gegeven worden aan de opdracht aan het bestuursbureau. Het bestuur kijkt ernaar uit om in 2024 samen met de fondsorganen en het bestuursbureau op goede wijze invulling aan de strategie van het pensioenfonds te geven.

7.7 Verantwoordingsorgaan

7.7.1 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Conform de statuten van pensioenfondsen voor het Bakkersbedrijf doet het verantwoordingsorgaan (vo) jaarlijks verslag van haar bevindingen.

Evenwichtige belangenafweging en adequate risicobeheersing

Normenkader

- Bij alle relevante beleidsbeslissingen heeft het bestuur een expliciete afweging gemaakt van de belangen van de afzonderlijke belangengroepen.
- Het bestuur verantwoordt in een dialoog met het vo en in het jaarverslag de risico's en het risicomanagement en hoe deze op een integere wijze wordt beheerd.

Bevindingen

- De risico's met betrekking tot de beleggingen zijn op orde.
- Het vo onderschrijft de rapportage van de rvt en deelt de bevindingen van de rct over de risicohouding.
- In de notulen van de bestuursvergadering is niet altijd terug te vinden in welke mate en hoe de belangen van de deelnemers evenwichtig zijn afgewogen.

Oordeel

- Het vo oordeelt positief over de bevindingen van de rvt en neemt dit over.
- Het zichtbaar maken van de manier waarop belangen bij relevante besluitvorming evenwichtig zijn afgewogen blijft een aandachtspunt. Het vo verwacht in 2024 duidelijke verbetering op dit punt.

Advies

Vergroot de zichtbaarheid van de besluiten.

Opdrachtaanvaarding

Normenkader

- Het bestuur van het fonds streeft er naar dat alle belanghebbenden zo veel mogelijk duidelijkheid krijgen over de doelstellingen, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding van de pensioenregeling die de sociale partners als opdracht in uitvoering aan het pensioenfonds geven.
- De besluiten zijn in overleg met de organen genomen en de resultaten zijn weergegeven in een haalbaarheidstoets, uitgelegd, besproken in dialoog met het vo en vastgelegd.

Bevindingen

- De haalbaarheidstoets bevindt zich binnen de afgesproken grenzen.

Oordeel

Het vo is content met de zichtbare vooruitgang en ontwikkelingen.

Beleggingsbeleid

Normenkader

- Het bestuur gaat als een goed huisvader om met het belegde vermogen.
- Het bestuur borgt dat fiduciair- en vermogensbeheer gescheiden zijn en dat het bestuur in control is op alle processen, in het bijzonder op de kosten.
- Er is beleid voor maatschappelijk verantwoord beleggen.

Bevindingen

- De rendementsontwikkeling was 1,7% lager dan de benchmark.

Het rendement op de beleggingen over het hele jaar was 8,8%.

Oordeel

Het rendement op de beleggingen gedurende het jaar valt tegen, gezien een verschil van 1,7% met de benchmark. Er is ruimte voor verbetering om de benchmark te evenaren of te overtreffen.

Aanbeveling

Zorg voor een adequate rente-afdekking en beoordeel het ESG-beleid niet alleen op duurzaamheid maar ook op resultaat.

Indexatie is belangrijk. De pensioenen bij de pensioenfondsen Bakkers zijn gemiddeld niet groot (+/- €350 per maand). Om de deelnemers meer inzicht te geven kan het een suggestie zijn om de resultaten van de beleggingen naast het jaarlijks resultaat ook het gemiddelde van de laatste 5 en 10 jaar te communiceren.

Communicatiebeleid

Normenkader

- Het communicatiebeleid wordt uitgevoerd volgens plan en het vo wordt hierbij voldoende betrokken.
- De website wordt goed onderhouden en is actueel.
- De deelnemers worden actief benaderd bij belangrijke onderwerpen.
- Het pensioenfonds communiceert in begrijpelijke taal met de deelnemers.

Bevindingen

- Er is een Strategisch Communicatiebeleid vanaf 2020.
- De vergaderingen van de communicatiecommissie zijn niet altijd gestructureerd. Afspraken met de uitvoerder zijn niet altijd duidelijk en worden niet altijd nagekomen. Bovendien wordt de vergadertijd niet altijd efficiënt gebruikt en is meestal te kort.

Oordeel

- De communicatie krijgt niet altijd de aandacht die het nodig heeft, niet alles aan de uitvoerder overlaten.

Aanbeveling

Nu en de komende jaren staat het pensioenfonds voor grote uitdagingen. Samengaan met pensioenfondsen Zoetwaren en het nieuwe pensioenstelsel. Dat betekent dat er veel gecommuniceerd moet en gaat worden. Geef aan de communicatie die aandacht en tijd die het nodig heeft, voorkom fouten en onduidelijkheid. Zorgvuldigheid in uitingen is hierbij zeer belangrijk. Let goed op de afstemming wanneer iets op de site kan worden gecommuniceerd en voor welke doelgroepen.

Herstelplan

Normenkader

- Als het pensioenfonds reservetekorten heeft, dient het bestuur een herstelplan in. Het plan bevat maatregelen om kortingen te voorkomen, weer snel gezond te zijn en haar reserves op orde te hebben.

Bevindingen

- Aan het einde van 2023 is de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 115,7% en ligt daarmee boven de dekkingsgraad van 15,4% die behoort bij het vereist eigen vermogen. Daarmee is het pensioenfonds uit herstel en hoeft door het pensioenfonds in 2024 geen herstelplan meer ingediend te worden.
- Het opbouwpercentage wijzigde in 2023 van 1,30% naar 1,35% en in 2024 naar 1,60%.

Oordeel

- Het vo oordeelt dat het herstel van het pensioenfonds is verbeterd maar dat de achterstand ten opzichte van andere pensioenfondsen nog steeds erg groot is. We respecteren voorzichtigheid, maar voor gepensioneerden die al jaren te maken hebben met gelijkblijvende uitkeringen zou verbetering zeer welkom zijn.

Aanbeveling

Het vo beveelt het bestuur aan om actief in overleg te treden met sociale partners over de kwaliteit van de pensioenregeling en de premiehoogte, zodat helder en duidelijk wordt of de regeling nog passend is bij de doelstellingen van het pensioenfonds in het waarborgen van een deugdelijke oudedagsvoorziening voor de deelnemers. Stel daarbij realistische grenzen vast voor de korte en de lange termijn.

Bestuurlijke principes/governance

Normenkader

- Het bestuur en de rvt leggen regelmatig verantwoording af over het gevoerde beleid, resp. het toezicht.
- Het bestuur heeft een transparante werkwijze en informeert het vo tijdig over relevante onderwerpen.
- Wet- en regelgeving worden consequent toegepast en het vo heeft voldoende invloed op het goed uitvoeren van haar verantwoordelijkheden.
- Het bestuur communiceert helder met de belanghebbenden.
- De rol van het vo wordt gerespecteerd.

Bevindingen

- Einde 2021 was al gesignaleerd dat de verhoudingen tussen het vo en bestuur zodanig verslechterden dat interventie nodig was. Op voorstel van de rvt is begin 2022 een verbetertraject gestart en hierbij is het governance herstelplan uitgewerkt dat ieder kwartaal door de leden van alle drie de organen werd geëvalueerd. In oktober 2023 is door de drie organen gezamenlijk geconcludeerd dat de verhoudingen zodanig waren verbeterd dat het governance herstelplan afgerond kon worden
- Het vo is tevreden over de samenwerking en de onderlinge afstemming met de rvt. We ondersteunen volledig het dringende advies van de rvt aan het bestuur om een onafhankelijke technische voorzitter aan te stellen, met de argumenten die daarvoor zijn aangevoerd.
- Hoewel het bestuur enkele werkmethoden heeft verbeterd, blijven wij het dringende advies steunen om een adequate maatregel te nemen. Vooral in deze drukke fusie- en invaartijden gelooft het vo dat de aanstelling van een technische voorzitter in het bestuur een snelle verbetering kan opleveren.
- Het verkiezingsproces voor het verantwoordingsorgaan is niet helemaal goed verlopen.

Oordeel

- Er wordt nog steeds gewerkt aan een constructieve samenwerking tussen de drie organen.

Uitvoering, kosten en beloningsbeleid

Normenkader

- Bij de uitvoering van de administratie staat kwaliteit voorop, de kosten dienen marktconform te zijn.
- In het bestuursverslag verantwoordt het bestuur op transparante wijze de kosten.
- Het beloningsbeleid dient marktconform te zijn en in evenwicht met de inspanningen die moeten worden ingezet.

Bevindingen

- De uitvoeringskosten zijn rond het gemiddelde in de pensioensector.
- De extra werkzaamheden benodigd ten behoeve van de nieuwe pensioenwet en fusie-traject kosten helaas meer tijd en dus geld dan voorzien.
- In 2023 is er een behoorlijke discussie geweest over de vergoeding van het bestuur. Een goede verantwoording is belangrijk.

Oordeel

- Het vo begrijpt de toegenomen kosten, maar roept het bestuur op om op gepaste wijze met het geld van de deelnemers om te gaan.

Aanbeveling

Zorg dat de regie wordt gehouden. Trap niet in de valkuil dat budget nu eenmaal op moet. Dat is namelijk niet aan de orde. Wees zuinig met het geld van de deelnemers.

Premie- en toeslagbeleid

Normenkader

- De premie voor de regeling is kostendekkend en stabiel. De rendementen zouden moeten leiden tot een waardevast pensioen voor de deelnemers op korte en lange termijn.
- Bij de besluitvorming van het bestuur moet aantoonbaar blijken dat de belangen van alle deelnemers evenwichtig worden afgewogen, bijvoorbeeld middels maatmens berekeningen.
- De premiedekkingsgraad moet acceptabel en stabiel zijn en er is beleid over de hoogte van de premie tijdens de herstelperiode van het fonds.
- De betrokkenheid van het vo wordt bevorderd en de adviesaanvragen voldoen aan de uitgangspunten van het vo.

Bevindingen

- Aan de voorwaarden van het normenkader is voldaan.

Toekomst

Normenkader

- Het pensioenfonds heeft een heldere en realistische visie en heeft deze vertaald in duidelijke strategische doelen, waarbij schaalgrootte en de (on)zekerheden van alle deelnemers een belangrijke rol spelen, om een goede indruk te krijgen van de toekomstbestendigheid.

Bevindingen

- Er zijn diverse themadagen gepland en georganiseerd met Bpf Zoetwaren om de samenwerking aan te gaan.
- De samenwerking tussen het bestuur, raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan is ook dit jaar verbeterd. Dit gaat helpen om samen vooruit te kijken naar de toekomst.
- Met een gunstige dekkingsgraad was er ruimte voor een beperkte indexatie, die vervolgens is toegepast.

Oordeel

- Het vo maakt zich zorgen over het krappe tijdspad om samen met Bpf Zoetwaren over te gaan naar het nieuwe stelsel. Door de wetgeving en onzekerheid in Nederland over het nieuwe pensioenstelsel, kan de doelstelling in gevaar komen. Er zijn verschillende overleggen en plannen opgesteld om een vlotte overgang te bewerkstelligen. Echter, er blijven nog onduidelijkheden bestaan met betrekking tot het databeheer en de uitvoering bij TKP.

Aanbeveling

- Er is veel informatie toegevoegd en uitgewisseld met betrekking tot de samenwerking. Het is belangrijk om nog specifieker te bepalen welke informatie voor ons relevant is om een goed oordeel te kunnen vormen voordat we ons advies uitbrengen. Samenvattingen helpen hierbij. Hoewel alle details van belang zijn wanneer we overgaan naar het nieuwe stelsel, moeten we ons richten op wat het meest cruciaal is voor onze besluitvorming.

Tot slot

Het verantwoordingsorgaan beoordeelt het jaar 2023 als zeer intensief. Daarnaast weten we dat ook 2024 en mogelijk 2025 voor het vo drukke jaren zullen worden. Door een goede samenwerking zowel binnen het vo als met bestuur en de rvt zien wij deze uitdaging positief tegemoet. De samenwerking met het bestuursbureau zorgt dat onze stukken op tijd voorhanden zijn waardoor vergaderingen constructief kunnen verlopen.

7.7.2 Reactie bestuur op verslag verantwoordingsorgaan

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan allereerst hartelijk voor de constructieve wijze waarop in 2023 is samengewerkt. Het herstel van de governance heeft tot duidelijke verbeteringen in de samenwerking geleid. Hierbij spreekt het bestuur waardering uit voor de inzet die ook het Verantwoordingsorgaan in dit kader geleverd heeft.

Het bestuur blijft oog houden voor het op juiste wijze vastleggen van de besluitvorming en de evenwichtige belangenafwegingen hierbij.

Voor wat betreft het beleggingsbeleid streeft het bestuur een adequate rente-afdekking na en wordt het ESG-beleid niet alleen op duurzaamheid beoordeeld, maar zeker ook op resultaat. Het pensioenfonds probeert namelijk een zo goed mogelijk pensioen te realiseren voor alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Dat het fonds 1,7% in 2023 achterbleef op de benchmark had vooral te maken met het feit dat in mindere mate geïnvesteerd was in de 7 grote Amerikaanse IT-fondsen, welke in 2023 een behoorlijk aandeel hadden in de gestegen aandelenmarkten. Daarnaast had dit als oorzaak dat slechte resultaten behaald waren in met name private equity en onroerend goed door de gestegen rentestanden. Met een totaal jaarrendement van 8,8% over 2023 heeft Bpf Bakkers het niet slecht gedaan in de pensioenmarkt, zeker als het defensief risicoprofiel in ogenschouw wordt genomen. Uit periodieke risicopreferentieonderzoeken blijkt dat de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden (en sociale partners) gemiddeld genomen relatief risico-avers zijn. Het bestuur evalueert periodiek de (under)performance van het vermogensbeheer en stuurt hierop bij indien daar aanleiding en mogelijkheid voor is. De aanbeveling om gemiddelde beleggingsresultaten over afgelopen jaren te gaan tonen, zal het bestuur in overweging nemen. In verband met de uitdagingen die er op communicatievlak liggen, heeft het bestuur in 2023 besloten om het bestuursbureau op dit vlak te versterken en samen met het bestuur en de pensioenuitvoerder de coördinatie gedegen op te pakken vanaf 2024. Ten aanzien van de aanbeveling om met sociale partners in gesprek te gaan over de kwaliteit van de pensioenregeling, kan het volgende aangegeven worden. Het bestuur staat in de voorbereidingen op de overgang naar Wtp voortdurend in nauw contact met sociale partners over het realiseren van een zo goed mogelijke nieuwe pensioenregeling. Het advies voor het aanstellen van een technisch voorzitter in het bestuur is niet overgenomen. Het bestuur heeft de effectiviteit echter verbeterd door te werken met een verbeterde strategische jaarkalender en mandateringen aan commissies. In 2023 hebben we te maken gehad met een toename van kosten, met name in verband met de voorbereidingen op Wtp. Het bestuur probeert te allen tijde de (uitvoerings)kosten zo laag mogelijk te houden, zodat kosten per deelnemer per jaar zo laag mogelijk blijven en zo veel mogelijk geld ten goede kan komen aan de pensioenen. In de afgelopen jaren heeft het bestuur dit weten te bereiken door nauw samen te werken met Bpf Zoetwaren. Op het moment dat samengegaan wordt met Bpf Zoetwaren, is de verwachting dat deze kosten nog verder naar beneden bijgesteld kunnen worden.

Samen met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht richt het bestuur zich op een beheerste overgang naar Wtp en een samengaan met Bpf Zoetwaren. Het bestuur zal het verantwoordingsorgaan hierbij nauw blijven betrekken en zal het orgaan hierbij blijven voorzien van alle informatie die het nodig heeft om de rol op goede wijze te kunnen vervullen.

7.8 Informatie vanuit toezicht van DNB en AFM

De vermogenspositie was in 2023 zodanig dat een herstelplan van toepassing was. DNB heeft 23 mei 2023 ingestemd met het ingediende geactualiseerde herstelplan. Eind 2023 was de vermogenspositie dermate hersteld, dat voor 2024 geen herstelplan ingediend hoeft te worden.

Er heeft in 2023 geen regulier relatiegesprek plaatsgevonden met DNB. Wel hebben er periodieke overleggen met de toezichthouder plaatsgevonden inzake het Wtp-traject.

De AFM houdt toezicht uit hoofde van de Pensioenwet. De AFM heeft tot taak toezicht te houden op het gedrag van pensioenuitvoerders. Het toezicht omvat met name de communicatie van pensioenfondsen en de wettelijk verplichte informatieverstrekking, alsmede de zorgplicht bij individuele pensioenopbouw op beleggingsbasis.

Het houden van toezicht op de zorgplicht bij premieovereenkomsten heeft tot doel de (gewezen) deelnemer tegen te risicovolle beleggingsbeslissingen te beschermen. Kort gezegd moeten beleggingsrisico's worden beheerst, gegeven de naderende pensioendatum.

De AFM heeft in 2023 een informatieuitvraag gedaan naar inzichten in de markt voor tweedepijlerpensioen.

De toezichthouder heeft het pensioenfonds in 2023 geen dwangsommen en boetes opgelegd of aanwijzingen verstrekt. Verder heeft de toezichthouder in 2023 geen bewindvoerder bij het pensioenfonds aangesteld.

7.9 Deskundigheids- en integriteitstoets en opleiding

In het beleidsdocument 'Geschikt Pensioenfondsbestuur' is de geschiktheid van de bestuursleden en het beleid voor handhaving van deze geschiktheid uitgewerkt. Aan de hand van een geactualiseerd deskundigheidsplan, de geschiktheidsmatrix en gevolgde opleidingen bekijkt het bestuur periodiek in hoeverre het bestuur als geheel, maar ook de individuele bestuursleden, voldoen aan de te stellen eisen aan een geschikt pensioenfondsbestuurder. Het bestuur is zich ervan bewust dat op dit punt sprake dient te zijn van permanente educatie. Het beleidsdocument wordt periodiek up-to-date gehouden.

7.10 Gedragscode

Met ingang van 1 januari 2022 is Compliance-i-Consultancy (CiC) als compliance officer en privacy officer aangesteld. De gedragscodeverklaringen over 2023 zijn door alle verbonden personen ondertekend. In de Bestuursvergadering van 27 maart 2024 is de rapportage gedragscode over 2023 gepresenteerd en vastgesteld. Er zijn hierbij enkele zaken onder de aandacht gebracht middels een advies of aandachtspunt:

- De positieve uitkomst van het DigiD ICT-beveiligingsassessment en de bevestiging van Logius dat we aan de voorwaarden voldoen, zijn belangrijke mijlpalen die de integriteit en veiligheid van de digitale dienstverlening aan de deelnemers onderstrepen. Daarom adviseren wij regelmatige herziening van de ICT-beveiligingsstrategieën en het voortzetten van de samenwerking met de ICT-dienstverleners en auditpartners om te blijven voldoen aan de hoogste beveiligingsnormen.

Het bestuur neemt het meegegeven advies ter harte en dit is onderkend door het bestuur.

In 2023 heeft de compliance officer onderzoek gedaan naar aanleiding van een melding van mogelijke belangenverstrengeling. Uit dit onderzoek is niet gebleken dat sprake was van belangenverstrengeling.

7.11 Organisatie en uitvoering

De uitvoering ten behoeve van het pensioenfonds is in 2023 uitbesteed aan TKP Pensioen (onderdeel van ASR), Bank of New York Mellon, Goldman Sachs Asset Management. Sinds 1 januari 2023 heeft het bestuur samen met Bpf Zoetwaren een bestuursbureau ingehuurd, te weten: PBSV.

De uitvoering omvat het administreren van pensioenen, vermogensbeheer, bestuursondersteuning en de integrale advisering van het pensioenfonds inzake het beleid op communicatie-, juridisch, fiscaal, actuair en beleggingsterrein.

Sprenkels is adviserend actuaire van het pensioenfonds. Het bestuur maakt gebruik van de diensten van Ortec Finance als externe oversight manager. Ortec Finance ondersteunt het bestuur in het risicomanagement en het toezicht op de uitbestede werkzaamheden. Besluitvorming over het beleid vindt plaats door het bestuur.

Goldman Sachs Asset Management treedt op als fiduciair manager. Als custodian is Bank of New York Mellon aangesteld. Het bestuur monitort de uitvoering op basis van periodieke rapportages van de uitvoeringsorganisatie over de uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de overeengekomen Service Level Agreement.

Tevens ontvangt het pensioenfonds jaarlijks een ISAE 3402 type II-rapport van de uitvoeringsorganisaties, die door een externe accountant zijn gecertificeerd en van TKP wordt een 'In Control Statement' ontvangen. Reguliere rapportages en voorstellen van Sprenkels, Goldman Sachs Asset Management en TKP worden tevens beoordeeld door de externe oversight manager.

7.12 Statutenwijziging

In 2023 zijn de statuten eenmaal aangepast. De aanpassing die per 18 december 2023 is geëffectueerd en is ingegaan per 1 januari 2024 had betrekking op de wijziging van de toetredingsleeftijd van 20 jaar naar 18 jaar.

8 Verwachte gang van zaken

Het jaar 2023 was een redelijk rustig beleggingsjaar met voor de sector na de coronacrisis weer genormaliseerde energie en grondstoffenprijzen en daarmee een daling van de hoge inflatie. Onvoorspelbaar zijn echter regionale spanningen in het Midden-Oosten, de ambities van China om Taiwan in te lijven en de voortdurende oorlog in Oekraïne. Tevens dient, mede afgedwongen door Europese regelgeving, het fondsbestuur in haar investeringen steeds meer rekening te houden met risico's uit hoofde van duurzaamheid, waaronder het klimaat.

De Wet toekomst pensioenen kent nog enige onzekerheden in de lagere regelgeving ten aanzien van de uitwerking van een collectieve uitkeringsfase daar waar het stelsel op zich gebaseerd is op individuele pensioenvermogens. Vooralsnog blijft het risico dat de politiek in de nieuwe samenstelling aanvullend veranderingen aan de Wtp wil aanbrengen wat de implementatie van het nieuwe stelsel verder vertraagt.

Het bestuur werkt scenario's uit voor verschillende invaar- en fusiedata om zich goed voor te bereiden op deze onzekere uitkomsten. Om haar wendbaarheid in deze zo groot mogelijk te maken, zal ernaar gestreefd worden om de voorbereidende activiteiten, waaronder het adviestraject van het verantwoordingsorgaan en het goedkeuringstraject van de raad van toezicht en van DNB, met inachtneming van alle zorg voor een evenwichtige belangenafweging, zo spoedig mogelijk af te ronden en verder invulling te geven aan zo goed en helder mogelijke communicatie aan alle (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en de aangesloten werkgevers.

Voor wat betreft de verbeterde samenwerking en het ingezette herstel van vertrouwen tussen de fondsorganen zijn in 2023 belangrijke stappen gezet. Op dit vlak zal het bestuur in 2024 hoog blijven inzetten, per slot van rekening willen we met elkaar een zo goed mogelijk pensioen realiseren voor onze deelnemers. Een goede onderlinge samenwerking en vertrouwen in elkaar is daarbij onontbeerlijk.

Groningen, 19 juni 2024

Bestuur

R. Barnhoorn
C.M.W. Bongers-Hekking
R. Dik
W.J.A. Jacobs
W. Kannegieter
P. Mannaert
J. Matelski
J.G.M. van Ophem
M.W. van Straten

Raad van toezicht

B. Kramer
W.J.J. Ong
J.M. Plat

Jaarrekening

9 Jaarrekening

9.1 Balans per 31 december 2023

(bedragen x € 1.000)		31-12-2023	31-12-2022
	Ref.		
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1		
Vastgoedbeleggingen		229.180	253.785
Aandelen		1.159.753	1.139.792
Vastrentende waarden		2.783.260	2.466.814
Derivaten		149.480	62.346
Overige beleggingen		0	25.650
		<u>4.321.673</u>	<u>3.948.387</u>
Vorderingen en overlopende activa	2	26.449	22.467
Overige activa	3	4.986	9.060
TOTAAL ACTIVA		<u>4.353.108</u>	<u>3.979.914</u>
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	4	483.818	424.407
Technische voorzieningen			
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	5	3.680.542	3.435.191
Derivaten	6	40.960	93.663
Overige schulden en overlopende passiva	7	147.788	26.653
TOTAAL PASSIVA		<u>4.353.108</u>	<u>3.979.914</u>

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de balans.

9.2 Staat van baten en lasten

(bedragen x € 1.000)		2023	2022
	Ref.		
BATEN			
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	8	114.037	106.264
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	9	329.269	-1.225.872
Overige baten	10	341	4
TOTAAL BATEN		443.647	-1.119.604
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	11	98.297	95.303
Pensioenuitvoeringskosten	12	10.778	9.290
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	13		
Pensioenopbouw		67.549	102.371
Toeslagverlening		80.834	33.866
Korting van aanspraken en rechten		0	0
Rentetoevoeging		109.926	-23.937
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		-101.706	-98.270
Wijziging marktrente		106.516	-1.550.051
Wijziging actuariële grondslagen		10.465	31.983
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten		-30.822	-12.859
Overige mutaties		2.589	4.171
		245.351	-1.512.726
Saldo overdrachten van rechten	14	29.692	13.624
Overige lasten	15	118	764
TOTAAL LASTEN		384.236	-1.393.745
Saldo van baten en lasten		59.411	274.141
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Algemene reserve		59.411	274.141
Totaal saldo van baten en lasten		59.411	274.141

(-) De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op de staat van baten en lasten.

9.3 Kasstroomoverzicht

(bedragen x € 1.000)	2023		2022	
Kasstroom uit pensioenactiviteiten				
Ontvangsten				
Premies	110.114		100.475	
Inkomende waardeoverdrachten	16.109		9.736	
Overig ontvangsten	268		0	
		126.491		110.211
Uitgaven				
Pensioenuitkeringen	-98.895		-95.060	
Uitgaande waardeoverdrachten	-45.801		-23.360	
Pensioenuitvoeringskosten	-10.428		-9.332	
Overig uitgaven	0		-34	
		-155.124		-127.786
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten		-28.633		-17.575
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten				
Ontvangsten				
Verkopen en aflossingen van beleggingen *	4.117.174		5.570.216	
Directe beleggingsopbrengsten	46.558		64.446	
Mutatie collateral ***	119.458		-	
		4.283.190		5.634.662
Uitgaven				
Aankopen beleggingen	-4.285.690		-5.690.667	
Kosten vermogensbeheer	-4.601		-6.497	
		-4.290.291		-5.697.164
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten		-7.101		-62.502
Nettokasstroom		-35.734		-80.077
Koers-/omrekenverschillen				
Mutatie liquide middelen		-35.734		-80.077
Liquide middelen per 1 januari		50.660		130.737
Liquide middelen per 31 december		14.926		50.660
Mutatie liquide middelen **		-35.734		-80.077

*De verkopen en aflossingen van beleggingen sluiten niet aan met het verloopoverzicht van de beleggingen in de jaarrekening door mutaties die niet als aan- of verkoop aan te merken zijn. Het betreft met name cashafwikkeling van derivaten.

** De liquide middelen bestaan uit de overige activa en de liquide middelen zoals gepresenteerd onder de verschillende beleggingscategorieën.

*** Met ingang van 2023 is in het kasstroomoverzicht de mutatie van het collateral opgenomen. Het vergelijkend boekjaar is niet aangepast.

9.4 Toelichting op de jaarrekening

Algemeen

Activiteiten

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf (hierna 'het pensioenfonds'), is statutair en feitelijk gevestigd aan Europaweg 27 te Groningen. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41149725.

Doelstelling van het pensioenfonds is het verlenen van pensioenen aan deelnemers, gewezen deelnemers en hun nabestaanden met inachtneming van de statuten en reglementen. Het pensioenfonds probeert dit doel te bereiken door premies te innen bij de aangesloten ondernemingen. De gelden worden belegd en beheerd en het pensioenfonds doet daaruit uitkeringen bij ouderdom en overlijden.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn RJ 610 Pensioenfonds. Het bestuur heeft op 19 juni 2024 de jaarrekening opgemaakt.

Referenties

In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Grondslagen

Algemene grondslagen

Alle bedragen in de jaarrekening zijn vermeld in euro's x 1.000, tenzij anders is aangegeven.

Continuïteitsveronderstelling

De jaarrekening is opgesteld op basis van 'going-concern'-uitgangspunten.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

De koersen van de belangrijkste valuta zijn:

	31-12-2023	Gemiddeld 2023	31-12-2022	Gemiddeld 2022
USD	1,1047	1,0860	1,0673	1,1022
GBP	0,8665	0,8769	0,8872	0,8634
JPY	155,7336	148,2759	140,8183	135,8863

Vergelijking met vorig boekjaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar.

Schattingwijziging

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

De overstap naar een nieuw opbouwpercentage van 1,60% (was 1,35%) dat aangehouden wordt voor de bepaling van de schadereserve voor arbeidsongeschikten. Dit leidt tot een stijging van de voorziening pensioenverplichtingen met € 8.089 duizend. Daarnaast heeft de wijziging van het eerder genoemde

opbouwpercentage tevens geleid tot een verhoging op de premievrijstelling invaliditeit met € 2.376. Gezamenlijk bedraagt dit € 10.465 en heeft dit een negatief effect op de dekkingsgraad van 0,3%-punt.

Dekkingsgraden

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de dekkingsgraden over de laatste 12 maanden. Hierbij wordt steeds gebruikgemaakt van de meest actuele inschatting van de betreffende dekkingsgraden.

De (nominale) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden en negatieve derivaten te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans. De reële dekkingsgraad wordt berekend als de dekkingsgraad gedeeld door de Toekomstbestendige Indexatie grens (TBI-grens).

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Het begrip marktwaarde is te beschouwen als synoniem van reële waarde. Onder waardering op marktwaarde wordt verstaan: het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

De waardering van participaties in beleggingsinstellingen geschiedt tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde beleggingsinstellingen is dit de marktnotering per balansdatum. De waardering in niet-beursgenoteerde beleggingsinstellingen geschiedt tegen actuele waarde.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De actuele waarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Private equity beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde, zijnde de intrinsieke waarde. Deze waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers, gecorrigeerd voor de kasstromen in de periode tot balansdatum. Daarnaast wordt bij de waardering rekening gehouden met eventuele negatieve gevolgen van materiële gebeurtenissen in het verslagjaar na ontvangst van deze rapportages. De managers bepalen de waarde op basis van lokale wet- en regelgeving.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebepaling plaats op basis van de geschatte toekomstige nettokasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de ultimo boekjaar geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel (kredietrisico; oninbaarheid) en de looptijden.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde. Indien geen marktwaarde beschikbaar is, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden tegen nominale waarde gewaardeerd. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas- en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds vormt, blijken op grond van artikel 2: 373 lid 1 BW afzonderlijk uit de balans.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds wordt gewaardeerd op actuele waarde (ultimate forward rate). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de ultimate forward rentecurve, zoals gepubliceerd door DNB.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex-antecondities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen:

- De gehanteerde marktrente die gebaseerd is op de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB, rekening houdend met een gemiddelde looptijd van de uitkeringen van 19,5 jaar (2022: 19,9 jaar).
- Overlevingstafels, te weten de prognosetafels AG2022 (2022: idem) met ervaringssterfte op basis van fondsspecifieke correctiefactoren ES2022 (2022: idem).
- Partnerfrequentie, CBS 2022 inclusief samenwonend (2022: idem).
- (On)bepaald partnersysteem.

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner 2 jaar ouder dan de verzekerde vrouw (2022: idem)

- Kostenopslag ter grootte van 2,7% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten (2022: idem).
- Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen: 0,45% (van de voorziening van uitgesteld partnerpensioen bij uitgesteld ouderdompensioen (2022: idem)).
- Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten: de contante waarde van de vrijgestelde (toekomstige) pensioenopbouw is voor 100% in de technische voorziening opgenomen. Ten behoeve van het inloopriscio (wachtijd voor WIA-uitkering 2 jaar) wordt een opslag ter grootte van 7,3% van de actuariële koopsom voor de pensioenopbouw in het boekjaar en het voorgaande boekjaar opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen (2022: idem).
- Voorziening in verband met niet-opgevraagde pensioenen: de berekende voorziening vermenigvuldigd met de kans dat het bedrag alsnog wordt opgevraagd. Deze kans is voor leeftijden tot de actuele pensioenrichtleeftijd 100%, op de actuele pensioenrichtleeftijd 50% en vervolgens per jaar met 10% aflopend naar 0% (2022: idem). Voor niet opgevraagd nabestaandenpensioen dient voor pensioenrichtleeftijd ingangleeftijd gelezen te worden.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan één jaar.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderinggrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. De ambtshalve opgelegde premies waartegenover geen opbouw staat zijn uit het resultaat geëlimineerd. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Eventuele opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waarde wijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen en indirecte kosten vermogensbeheer e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Indexering en overige toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar zowel de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers als de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de

ontwikkeling van de prijsindex. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan onder voorwaarden binnen een periode van 5 jaar worden ingehaald.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,264% (2022: -0,486%), op basis van de éénjaarsrente van de DNB-curve aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen in het verslagjaar.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder wijziging marktrente.

Wijzigingen actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruikgemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het pensioenfonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Een resultaat op overdrachten kan ontstaan doordat de vrijval van de voorziening plaatsvindt tegen fondstarieven, terwijl het bedrag dat wordt overgedragen gebaseerd is op de wettelijke factoren voor waardeoverdrachten. De tarieven van het pensioenfonds wijken af van de wettelijke tarieven.

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

De overige mutaties ontstaan door mutaties in de aanspraken door overlijden, arbeidsongeschiktheid en pensioneren.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is volgens de directe methode opgesteld. Alle ontvangsten en uitgaven worden hierbij als zodanig gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten. De liquide middelen in het kasstroomoverzicht zijn zowel de liquide middelen verantwoord onder "Overige activa" als de liquide middelen verantwoord onder "Beleggingen". De kasstromen uit directe beleggingsopbrengsten onder beleggingsactiviteiten zijn inclusief de derivatentransacties.

9.5 Toelichting op de balans per 31 december 2023

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Vastgoedbeleggingen	229.180	253.785
Aandelen	1.159.753	1.139.792
Vastrentende waarden	2.783.260	2.466.814
Derivaten	149.480	62.346
Overige beleggingen	0	25.650
Totaal	4.321.673	3.948.387

(bedragen x € 1.000)	Vastgoedbeleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2023	253.785	1.139.792	2.466.814	-31.317	25.650	3.854.724
Aankopen	8.555	477.859	3.267.683	286.770	244.823	4.285.690
Verkopen	-5.298	-600.091	-3.041.145	-219.411	-242.123	-4.108.068
Herwaardering	-27.922	142.137	107.802	65.752	0	287.769
Overige mutaties	60	56	-17.894	6.726	-28.350	-39.402
Stand per 31 december 2023	229.180	1.159.753	2.783.260	108.520	0	4.280.713
Schuldpositie derivaten (credit)						40.960
Totaal						4.321.673

(bedragen x € 1.000)	Vastgoedbeleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2022	245.915	1.803.954	3.022.284	-81.808	89.887	5.080.232
Aankopen	22.119	584.666	3.730.557	992.295	361.030	5.690.667
Verkopen	-22.151	-1.069.582	-3.823.817	-259.086	-387.870	-5.562.506
Herwaardering	7.941	-163.905	-444.345	-683.527	-8	-1.283.844
Overige mutaties	-39	-15.341	-17.865	809	-37.389	-69.825
Stand per 31 december 2022	253.785	1.139.792	2.466.814	-31.317	25.650	3.854.724
Schuldpositie derivaten (credit)						93.663
Totaal						3.948.387

Vastgoedbeleggingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Indirecte vastgoedbeleggingen, zijnde participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastgoed	229.128	253.707
Vorderingen	52	78
Totaal	229.180	253.785

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
CBRE Dutch Residential Fund IV	73.894	32,2%	83.242	32,8%
CBRE Pan European Core Fund	58.824	25,7%	63.335	25,0%
Prime Property Fund LLC	40.359	17,6%	43.362	17,1%
Invesco Core Real Estate USA	38.293	16,7%	45.698	18,0%
Totaal	211.370	92,2%	235.637	92,8%

Aandelen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Beusgenoteerde aandelen	907.809	902.755
Private equity	236.039	231.294
Vorderingen	15.905	5.743
Totaal	1.159.753	1.139.792

Vastrentende waarden

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Overheidsobligaties	772.832	710.943
Bedrijfsobligaties	295.692	338.308
Hypotheken	458.075	446.259
Overige obligaties	5.129	4.959
Private loans	49.420	47.149
Geldmarktfondsen	1.191.504	891.641
Vorderingen	668	11.605
Liquide middelen	9.940	15.950
Totaal	2.783.260	2.466.814

Het pensioenfonds belegt niet in de aangesloten ondernemingen.

Ultimo boekjaar zijn er geen posities binnen de betreffende beleggingscategorie met een belang groter dan 5%.

Ultimo boekjaar bedragen de volgende posten meer dan 5,0% van de betreffende beleggingscategorie:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Duitsland staatsobligaties	79.533	2,9%	119.941	4,9%
Nederland staatsobligaties	336.502	12,1%	252.911	10,3%
AEGON NV	321.180	11,5%	315.140	12,8%
ASR Nederland NV	137.641	4,9%	131.324	5,3%
Totaal	874.856	31,4%	819.316	33,2%

Derivaten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Rentederivaten	134.253	40.721
Valutaderivaten	14.957	19.545
Overige derivaten	270	678
Vorderingen	0	1.402
Totaal	149.480	62.346

Overige beleggingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Liquide middelen	0	25.650
Totaal	0	25.650

Voor rentederivaten met een positieve waarde zijn zekerheden ontvangen voor € 15,8 miljoen. (2022: voor rentederivaten met een positieve waarde per 31 december 2022 zijn zekerheden ontvangen voor een bedrag van € 18,6 miljoen). De derivatenpositie wordt nader toegelicht in de risicoparagraaf van deze jaarrekening.

De liquide middelen binnen de overige beleggingen betreffen eind 2023 een negatieve waarde die samenhangt met de afwikkeling van derivatentransacties en zijn gepresenteerd bij de overige schulden.

Securities lending

Sinds 2022 neemt het fonds weer deel aan securities lending. Ultimo 2023 heeft het fonds voor € 108,2 miljoen (€ 89,5 miljoen nominale waarde) aan stukken uitgeleend. Het daarvoor ontvangen onderpand bedraagt € 113,6 miljoen. In 2022 had het pensioenfonds voor € 180,9 miljoen (€ 171,4 miljoen nominale waarde) aan stukken uitgeleend, met een ontvangen onderpand van € 188,0 miljoen).

In de wijze waarop de waardering tot stand is gekomen kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

(bedragen x € 1.000)	Directe marktnotering	Afgeleide markt- noteringen	Waarderingsmodellen	Totaal
Vastgoedbeleggingen	14.804	0	214.376	229.180
Aandelen	923.714	0	236.039	1.159.753
Vastrentende waarden	2.056.195	727.065	0	2.783.260
Derivaten	0	108.520	0	108.520
Overige beleggingen	0	0	0	0
Stand per 31 december 2023	2.994.713	835.585	450.415	4.280.713

Schattingen en oordelen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de actuele waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de actuele waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de actuele waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingsmodellen en -technieken, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

(bedragen x € 1.000)	Directe marktnotering	Afgeleide markt- noteringen	Waarderingsmodellen	Totaal
Vastgoedbeleggingen	14.657	0	239.128	253.785
Aandelen	908.498	0	231.294	1.139.792
Vastrentende waarden	1.754.851	711.963	0	2.466.814
Derivaten	0	-31.317	0	-31.317
Overige beleggingen	25.650	0	0	25.650
Stand per 31 december 2022	2.703.656	680.646	470.422	3.854.724

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

2. Vorderingen en overlopende activa

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds	3	8
Vorderingen op werkgevers	26.273	22.354
Overige vorderingen en overlopende activa	173	105
Totaal	26.449	22.467

Specificatie Vorderingen op werkgevers	31-12-2023	31-12-2022
Vorderingen op werkgevers	26.842	23.291
Voorziening dubieuze debiteuren	-569	-937
Totaal	26.273	22.354

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3. Overige activa

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Liquide middelen	4.986	9.060
Totaal	4.986	9.060

De tegoeden bij banken staan ter vrije beschikking van het pensioenfonds. Kredietfaciliteiten zijn niet van toepassing.

4. Stichtingskapitaal en reserves

(bedragen x € 1.000)	Algemene reserve
Stand per 1 januari 2022	150.266
Uit bestemmingssaldo van baten en lasten	274.141
Stand per 31 december 2022	424.407
Uit bestemmingssaldo van baten en lasten	59.411
Stand per 31 december 2023	483.818

PASSIVA

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Feitelijke dekkingsgraad	113,1%	112,4%
Reële dekkingsgraad	85,0%	81,2%
Beleidsdekkingsgraad	115,7%	109,0%

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	
Stichtingskapitaal en reserves	483.818	113,1%
Minimaal vereist eigen vermogen	156.286	104,3%
Vereist eigen vermogen	566.504	115,4%

De (nominale) dekkingsgraad van het pensioenfonds wordt berekend door op balansdatum het pensioenvermogen te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans.

De beleidsdekkingsgraad is gebaseerd op het rekenkundig gemiddelde van de (nominale) dekkingsgraden naar de meest actuele inzichten over de laatste 12 maanden.

De reële dekkingsgraad wordt berekend als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de Toekomstbestendige Indexatiegrens (TBI-grens).

Voor het bepalen van het vereist eigen vermogen (de solvabiliteitstoets) maakt het fonds gebruik van het standaardmodel. Het bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het fonds. De uitkomsten van de solvabiliteitstoets zijn opgenomen onder de paragraaf risicobeheer.

De vermogenspositie van het pensioenfonds kan als gevolg hiervan worden gekarakteriseerd als toereikend. De certificerend actuaaris beschouwt de positie van het vermogen als voldoende.

Herstelplan

Eind maart 2023 heeft het pensioenfonds op grond van artikel 139, lid 1 van de Pensioenwet een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB. In het herstelplan is de verwachte beleidsdekkingsgraad eind 2023 gelijk aan 113,7%. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2023 is met 115,7% hoger. De beleidsdekkingsgraad is hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,3% en hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 115,4%. Het pensioenfonds bevindt zich daarmee in een situatie van toereikende solvabiliteit en is uit herstel waardoor in 2024 geen herstelplan ingediend te worden.

Op grond van het financieel toetsingskader moet een pensioenfonds jaarlijks een haalbaarheidstoets uitvoeren en moet het pensioenfonds laten zien dat het afgesproken premiebeleid reëel en haalbaar is, alsook dat het pensioenfonds een voldoende herstelkracht heeft vanuit het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad.

Op 27 juni 2023 heeft het pensioenfonds een haalbaarheidstoets ingediend bij DNB. De uitkomsten van deze toets zijn getoetst aan de risicohouding op lange termijn. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets voldoen aan de door het pensioenfonds opgestelde beleidsgrenzen.

Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Het positief saldo van de staat van baten en lasten van € 59.411 over 2023 is toegevoegd aan de algemene reserve.

5. Technische voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	3.680.542	3.435.191
Totaal	3.680.542	3.435.191

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Stand per 1 januari	3.435.191	4.947.917
Pensioenopbouw	67.549	102.371
Toeslagverlening	80.834	33.866
Rentetoevoeging	109.926	-23.937
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-101.706	-98.270
Wijziging marktrente	106.516	-1.550.051
Wijziging actuariële grondslagen	10.465	31.983
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	-30.822	-12.859
Overige mutaties	2.589	4.171
Stand per 31 december	3.680.542	3.435.191

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met 3,264% (2022: -0,486%), op basis van de éénjaarsrente van de RTS aan het begin van het verslagjaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariële berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte pensioenuitkeringen in de verslagperiode.

Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de verwachte uitvoeringskosten in de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele RTS. Het effect van de verandering van de RTS wordt verantwoord onder het onderdeel wijziging marktrente.

De gemiddelde rente waarop de pensioenverplichtingen is gebaseerd is als volgt:

	Rentepercentage per 31 december
2021	0,59
2022	2,50
2023	2,29

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen, zowel voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

Effect aanpassing actuariële grondslagen:

Ultimo 2023 is er één grondslagwijziging doorgevoerd. Dit betreft de verhoging van het opbouwpercentage naar 1,60% (was 1,35%). Deze wordt gehanteerd voor de bepaling van de schadereserve voor arbeidsongeschikten en de IBNR. Dit leidt tot een stijging van de voorziening pensioenverplichtingen met € 10.465 duizend bestaande uit € 8.089 duizend voor de schadereserves voor arbeidsongeschikten en € 2.376 duizend voor de IBNR. Gezamenlijk heeft dit een negatief effect op de dekkingsgraad van 0,3%-punt.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Toevoeging aan de technische voorziening	17.753	10.080
Onttrekking aan de technische voorziening	-48.575	-22.939
Totaal	-30.822	-12.859

Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Resultaat op kanssystemen:		
- Sterfte	447	-2.289
- Arbeidsongeschiktheid	1.897	6.046
- Mutaties	245	414
Totaal	2.589	4.171

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën als volgt samengesteld:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
	Voorziening	Aantallen	Voorziening	Aantallen
Actieve deelnemers	1.322.130	34.857	1.244.502	34.526
Gewezen deelnemers	1.101.784	85.680	1.035.693	97.955
Pensioengerechtigden	1.161.443	24.625	1.066.227	24.156
Opslag toekomstige uitvoeringskosten	95.185		88.769	
Totaal	3.680.542	145.162	3.435.191	156.637

Korte beschrijving pensioenregeling in 2023

De pensioenregeling wordt gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 68 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd over het in dat jaar geldende pensioengevend salaris. Het pensioengevend salaris is gelijk aan het sociale verzekeringsloon (SV-loon) van het betreffende boekjaar. Over dit pensioensalaris wordt na aftrek van de franchise een ouderdomspensioen opgebouwd. Daarnaast bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is vanaf de leeftijd van 20 jaar. Jaarlijks beslist het bestuur van het pensioenfonds in hoeverre de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet is de pensioenregeling gekwalificeerd als een uitkeringsovereenkomst.

De inhoud van de pensioenregeling is het resultaat van het overleg tussen cao-partijen. De huidige pensioenregeling, voor deelnemers geboren op of na 1 januari 1950, is van kracht vanaf 1 januari 2006 en gewijzigd per 1 januari 2022 en laatstelijk gewijzigd per 1 januari 2023.

De belangrijkste kenmerken van deze pensioenregeling zijn:

- **Pensioensysteem:** Uitkeringsovereenkomst in de vorm van een middelloonregeling. De pensioenuitkering is gebaseerd op een opbouwpercentage van het pensioengevend salaris dat gemiddeld verdiend is tijdens de deelnemingsperiode minus de franchise.
Pensioenleeftijd: 68 jaar.
- **Toetredingsleeftijd:** Een werknemer die in dienst is bij een werkgever die is aangesloten bij het Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf neemt verplicht deel aan de pensioenregeling. De deelname gaat in op de eerste dag van de maand waarin de werknemer 20 jaar wordt. Per 1 januari 2024 is de toetredingsleeftijd gewijzigd naar 18 jaar.
- **Pensioengevend salaris:** Het voor de werknemer geldende loon in de zin van de Wet financiering sociale verzekeringen in het boekjaar (SV-loon).
- **Opbouwpercentage middelloon:** Voor de berekening van de aanspraken op jaarlijks ouderdomspensioen geldt per jaar van deelneming een percentage van het pensioengevend salaris minus de jaarlijks vastgestelde franchise.
- **De opbouw van ouderdomspensioen bedraagt in 2023 1,35% per jaar.**

Partnerpensioen: Het partnerpensioen bedraagt maximaal 70% van het opgebouwde of te behalen ouderdomspensioen.

Wezenpensioen: Het wezenpensioen bedraagt voor elk kind 14% van het opgebouwde of te behalen ouderdomspensioen en wordt uitgekeerd tot 18 jaar. Wanneer een wees na de 18-de verjaardag recht heeft op kinderbijslag of recht heeft op studiefinanciering, kan er een recht bestaan op een wezenpensioen tot 27 jaar. Als beide ouders overlijden, wordt het wezenpensioen verdubbeld tot 28% van het jaarlijkse ouderdomspensioen.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid: Bij arbeidsongeschiktheid volgens de WIA of WAO wordt de pensioenopbouw geheel of gedeeltelijk voortgezet, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid. De financiering van de voortzetting van pensioenopbouw komt voor rekening van het pensioenfonds.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken worden jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het fonds. Dit heeft plaatsgevonden in december 2023. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen.

De daadwerkelijke toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen. De vaststelling van het toeslagpercentage voor zowel actieve en arbeidsongeschikte deelnemers als voor gepensioneerd en premievrije deelnemers wordt in principe afgeleid van de stijging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen (afgeleid) tussen 1 april van het voorafgaande jaar en 1 april in het jaar waarop de toeslag betrekking heeft. De stijging bedroeg tussen 1 april 2022 en 1 april 2023 0,8%. Op basis van het reguliere beleid van het pensioenfonds was derhalve een toeslag mogelijk van 0,8%. Het bestuur van het pensioenfonds heeft echter besloten om voor de toeslag per 1 januari 2024 gebruik te maken van de verruimde aanvullende wettelijke maatregel volgens de AMvB. Hierdoor worden de pensioenrechten en pensioenaanspraken per 1 januari 2024 verhoogd met 2,25% (1 januari 2023: 1,0%).

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslagen zijn afhankelijk van de middelen van het fonds, en daarvoor zijn beleggingsresultaten een belangrijk element.

Specificatie toeslagverlening premievrije deelnemers en de gepensioneerden:

Gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Verschil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
2019	1,71%	0,00%	1,71%	
2020	1,52%	0,00%	1,52%	
2021	1,53%	0,00%	1,53%	
2022	10,69%	1,00%	9,59%	
2023	4,50%	2,25%	2,20%	15,83%

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% is geïndexeerd. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom op korte termijn niet te verwachten. Het bestuur van het pensioenfonds geeft in haar jaarrekening elk jaar een specificatie van het verschil tussen de volledige en de werkelijk toegekende toeslagen.

Het pensioenfonds heeft in de ABTN vastgelegd dat uitvoering van het besluit tot compensatie van in het verleden gemiste indexaties en of in het verleden doorgevoerde kortingen moet geschieden binnen vijf jaar na het oorspronkelijke indexatie- of kortingsmoment. Indien de compensatie van de gemiste indexatie of in het verleden doorgevoerde korting niet binnen deze termijn kan worden toegekend, komt zij te vervallen.

Daarom is in de volgende twee tabellen enkel de inhaalindexatie opgenomen die aan de deelnemer toegekend zou kunnen worden mits het fonds daarvoor voldoende middelen heeft.

Toeslagen worden verleend over het boekjaar en toegekend met ingang van 1 januari van het volgend boekjaar.

Specificatie toeslagverlening actieven:

Actieve deelnemers	Volledige toeslag- verlening	Toegekende toeslagen	Verschil	Cumulatief verschil (t.o.v. ambitie)
2019	1,71%	0,00%	1,71%	
2020	1,52%	0,00%	1,52%	
2021	1,53%	0,00%	1,53%	
2022	10,69%	1,00%	9,59%	
2023	4,50%	2,25%	2,20%	15,83%

Het toeslagpercentage is bepaald over het lopende boekjaar en gaat in per 1 januari van het daaropvolgende jaar.

6. Derivaten

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Derivaten	40.960	93.663
Totaal	40.960	93.663

Een specificatie van de derivaten is opgenomen in de risicoparagraaf.

7. Overige schulden en overlopende passiva

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Beleggingscrediteuren	139.272	18.610
Belastingen en premie sociale verzekeringen	2.207	2.806
Overige schulden en overlopende passiva	6.252	5.177
Pensioenuitkeringen	37	36
Premiecrediteuren	20	24
Totaal	147.788	26.653

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

De overige schulden bevatten voor € 1,9 miljoen een bedrag aan nog af te kopen klein pensioen (2022: € 1,9 miljoen).

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023	31-12-2022
Specificatie Beleggingscrediteuren		
Nog af te wikkelen beleggingstransacties	1.204	0
Onderpand verplichtingen	138.068	18.610
Totaal	139.272	18.610

9.6 Risicobeheer

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het solvabiliteitsrisico is daarmee het belangrijkste risico voor het fonds.

- Beleggingsbeleid;
- Premiebeleid;
- Toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van de continuïteitsanalyse en de Asset Liability Management-studie (ALM-Studie)

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen die dienen als basis voor het te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerders moet plaatsvinden. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in mandaatovereenkomsten met de vermogensbeheerders. De mandaten zijn gericht op actief vermogensbeheer.

Solvabiliteitsrisico's

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten op basis van zowel algemeen geldende normen als specifieke normen die door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor ondernemingen en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich als volgt ontwikkeld:

Ontwikkeling dekkingsgraad	2023	2022
Dekkingsgraad per 1 januari	112,4%	103,0%
Premie	0,7%	-0,4%
Uitkeringen	0,4%	0,1%
Toeslagen/korting	-2,6%	-1,0%
Wijziging rentetermijnstructuur	-3,3%	47,0%
Rendement	5,7%	-24,4%
Wijziging actuariële grondslagen	-0,3%	-0,9%
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	0,0%	0,0%
Overige mutaties	0,1%	-11,0%
Dekkingsgraad per 31 december	113,1%	112,4%

Om het solvabiliteitsrisico te beheersen dient het pensioenfonds buffers in het vermogen aan te houden. De omvang van deze buffers (buffers plus de pensioenverplichtingen heten samen het vereist vermogen) wordt vastgesteld met de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets (S-toets). Deze toets bevat een kwantificering van de bestuursvisie op de pensioenfondsspecifieke restrisico's (na afdekking).

Ultimo 2023 is aan de hand van het standaardmodel van de toezichthouder per risicofactor de vereiste solvabiliteit bepaald, die uitkomt op 115,4% (2022: 117,3%).

De berekening van het vereist eigen vermogen en het hieruit voortvloeiende tekort aan het einde van het boekjaar is als volgt:

Vereist Eigen Vermogen	2023	2022
S1 Renterisico	2,4%	5,2%
S2 Risico zakelijke waarden	11,5%	11,7%
S3 Valutarisico	3,1%	3,4%
S4 Grondstoffenrisico	0,0%	0,0%
S5 Kredietrisico	3,3%	3,4%
S6 Verzekeringstechnisch risico	3,3%	3,3%
S7 Liquiditeitsrisico	0,0%	0,0%
S8 Concentratierisico	0,0%	0,0%
S9 Operationeel risico	0,0%	0,0%
S10 Actief beheerrisico	0,0%	0,5%
Diversificatie-effect	-8,2%	-10,2%
Vereist Eigen Vermogen per 31 december	15,4%	17,3%

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Vereist pensioenvermogen	4.247.046	4.030.305
Voorziening pensioenverplichtingen	3.680.542	3.435.191
Vereist eigen vermogen	566.504	595.114
Aanwezig pensioenvermogen (Totaal activa -/- schulden)	483.818	424.407
Tekort/Tekort	-82.686	-170.707

Beleggingsrisico

De belangrijkste beleggingsrisico's betreffen het markt-, krediet- en liquiditeitsrisico. Het marktrisico is uit te splitsen in renterisico, valutarisico en prijs(koers)risico. Marktrisico wordt gelopen op de verschillende beleggingsmarkten waarin het pensioenfonds op basis van het vastgestelde beleggingsbeleid actief is. De beheersing van het risico is geïntegreerd in het beleggingsproces. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid kunnen zich voorts risico's manifesteren uit hoofde van de geselecteerde managers en bewaarbedrijven (zogenoeten manager- en custody-risico), en de juridische bepalingen omtrent gebruikte instrumenten en de uitvoeringsovereenkomst (juridisch risico). Het marktrisico wordt beheerst doordat met de vermogensbeheerder specifieke mandaten zijn afgesproken, die in overeenstemming zijn met de beleidskaders en richtlijnen zoals deze zijn vastgesteld door het Bestuur. Het Bestuur monitort de mate van naleving van deze mandaten. De marktpositities worden periodiek gerapporteerd.

Renterisico (S1)

Renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de waarde van de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Het beleid van het fonds is erop gericht om de 'duration mismatch', dat wil zeggen het looptijdverschil tussen de beleggingen en de pensioenverplichtingen te verkleinen. Hierdoor neemt het renterisico dat het pensioenfonds loopt af. Het beleid van het pensioenfonds is om het renterisico voor 75% af te dekken (2022: 60%). Hierbij worden grenzen van 70%-80% (2022: 55%-65%) gehanteerd. Het pensioenfonds realiseert dit bijvoorbeeld door meer langlopende obligaties te kopen in plaats van aandelen (aandelen hebben per definitie een duration van nul), binnen de portefeuille kortlopende obligaties vervangen door langlopende obligaties of door middel van renteswaps. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor).

De duratie en het effect van de renteaftdekking kan als volgt worden samengevat:

	31-12-2023		31-12-2022	
	Waarde	Duration	Waarde	Duration
Vastrentende waarden (excl. derivaten)	2.783.260	5,3	2.466.814	4,6
(Nominale) pensioenverplichtingen	3.680.542	19,5	3.435.191	19,9

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Resterende looptijd < 5 jaar	1.442.797	51,8%	1.927.902	78,2%
Resterende looptijd 5 < > 10 jaar	241.963	8,7%	70.236	2,8%
Resterende looptijd 10 < > 20 jaar	395.265	14,2%	287.691	11,7%
Resterende looptijd > 20 jaar	703.235	25,3%	180.985	7,3%
Totaal	2.783.260	100,0%	2.466.814	100,0%

De presentatie van de vastrentende waarden in bovenstaande looptijden hangt samen met het langetermijnkarakter van de investeringen van het pensioenfonds en het hiermee samenhangende beleid en dient ter vergelijking met de looptijden van de verplichtingen zoals in onderstaand overzicht weergegeven.

De resterende looptijd van de verplichtingen kan als volgt worden weergegeven:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Resterende looptijd < 5 jaar	493.474	13,4%	457.179	13,3%
Resterende looptijd 5 < > 10 jaar	531.060	14,4%	473.953	13,8%
Resterende looptijd 10 < > 20 jaar	1.041.712	28,3%	933.107	27,2%
Resterende looptijd > 20 jaar	1.614.296	43,9%	1.570.951	45,7%
Totaal	3.680.542	100,0%	3.435.191	100,0%

Risico zakelijke waarden (S2)

Het zakelijkewaardenrisico is het risico dat de waarde van de zakelijke waarden (voornamelijk aandelen, beursgenoteerd indirect vastgoed en converteerbare obligaties) verandert door veranderingen in de marktprijzen voor deze waarden. Het structurele marktrisico wordt beheerst binnen het ALM-proces. Daarin wordt een zodanige beleggingsmix vastgesteld dat het marktrisico acceptabel is. De feitelijke beleggingsmix mag binnen vastgestelde bandbreedtes afwijken van de ALM-beleggingsmix. Voor de beheersing van het marktrisico in samenhang met het renterisico wordt gebruikgemaakt van derivaten.

Valutarisico (S3)

Voor zowel vastrentende waarden als aandelen wordt actief valutabeleid gevoerd. Uitgangspositie is tot maximaal 20% valutarisico voor vastrentende waarden. In de aandelenportefeuille wordt het valutarisico dat wordt gelopen op de posities in Amerikaanse dollar, het Britse pond en de Japanse yen afgedekt. Het percentage dat niet in euro's wordt belegd bedraagt ultimo 2023 circa 25,2% (2022: 28,0%) van de beleggingsportefeuille en is voor 13,4% (2022: 15,0%) afgedekt naar de euro. Onafgedekt is derhalve 11,7% (2022: 13,0%). Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 12,8 miljoen (2022: € 18,6 miljoen).

Een restrisico betreft de categorie overige valuta; deze valuta betreffen onder andere Noorse Kronen. Het bestuur heeft besloten om deze risico's niet af te dekken. In de solvabiliteitstoets van het fonds is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

De valutapositie per 31 december 2023 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

2023	31-12-2023		
	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Nettopositie na afdekking
EUR	3.203.633	586.668	3.790.301
GBP	25.967	-54.104	-28.137
JPY	47.908	-43.907	4.001
USD	802.123	-475.808	326.315
Overige	201.082	0	201.082
Totaal	4.280.713	12.849	4.293.562

De valutapositie van de beleggingen per 31 december 2022 vóór en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

2022	31-12-2022		
	Totaal voor afdekking	Valutaderivaten afdekking	Netto positie na afdekking
EUR	2.775.289	594.207	3.369.496
GBP	35.726	-35.294	432
JPY	53.849	-50.069	3.780
USD	776.888	-490.224	286.664
Overige	212.972	0	212.972
Totaal	3.854.724	18.620	3.873.344

Een restrisico betreft de categorie overige valuta; deze valuta betreffen valuta in opkomende markten en/of hebben een correlatie met de USD. Het Bestuur heeft besloten om deze risico's niet af te dekken.

In de solvabiliteitstoets van het pensioenfonds is in de buffers voor het valutarisico rekening gehouden met bovenstaande valutaposities en afdekkingen.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waarde wijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen. Het wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Het prijrisico wordt gemitigeerd door diversificatie die onder meer is vastgelegd in de strategische beleggingsmix van het pensioenfonds. In aanvulling hierop maakt het pensioenfonds voor afdekking van het prijrisico gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Naast de strategische mix heeft het fonds in het mandaat aan de vermogensbeheerders richtlijnen gesteld aan het maximale percentage dat namens het fonds in een sector, land of tegenpartij mag worden belegd. Naleving van deze richtlijnen vindt plaats door de beleggingscommissie op basis van periodieke rapportages die door de vermogensbeheerder worden verstrekt.

De segmentatie van de aandelen naar regio is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Europa EU	233.717	20,2%	242.138	21,2%
Europa non-EU	29.302	2,5%	23.338	2,0%
Noord-Amerika	683.092	58,9%	664.391	58,3%
Zuid-Amerika	9.254	0,8%	8.923	0,8%
Zuidoost Azië	158.227	13,6%	169.400	14,9%
Midden-Oosten	5.532	0,5%	3.018	0,3%
Overige beleggingen	40.629	3,5%	28.584	2,5%
Totaal	1.159.753	100,0%	1.139.792	100,0%

Grondstoffenrisico (S4)

Pensioenfonds die beleggen in grondstoffen (commodities) lopen het risico dat de waarde van deze beleggingen daalt.

Kredietrisico (S5)

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing van dit risico door het fonds vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekkingnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar regio's kan als volgt worden samengevat:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Europa EU	2.125.559	76,4%	1.616.448	65,5%
Europa non-EU	57.480	2,1%	45.004	1,8%
Noord-Amerika	235.368	8,5%	205.240	8,3%
Zuid-Amerika	949	0,0%	58.698	2,4%
Zuidoost Azië	84.771	3,0%	68.765	2,8%
Midden-Oosten	1.654	0,1%	16.869	0,7%
Overige beleggingen	277.479	10,0%	455.790	18,5%
Totaal	2.783.260	100,0%	2.466.814	100,0%

De samenstelling van de vastrentende waarden naar sectoren is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Nederlandse overheidsinstellingen	234.077	8,4%	252.911	10,3%
Buitenlandse overheidsinstellingen	445.628	16,0%	142.206	5,8%
Financiële dienstverlening	2.012.453	72,3%	1.948.267	79,0%
Nijverheid en industrie	35.181	1,3%	43.915	1,8%
Overige	55.921	2,0%	79.515	3,2%
Totaal	2.783.260	100,0%	2.466.814	100,0%

De kredietwaardigheid van veel marktpartijen wordt ook door rating agencies beoordeeld. De samenvatting van de vastrentende waarden op basis van de ratings zoals eind 2023 gepubliceerd door Standard & Poor's is als volgt:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
AAA	517.143	18,6%	469.986	19,1%
AA	546.690	19,6%	410.289	16,6%
A	205.007	7,4%	194.165	7,9%
BBB	257.512	9,3%	275.181	11,2%
Lager dan BBB	201.433	7,2%	199.249	8,1%
Geen rating	1.055.475	37,9%	917.944	37,2%
Totaal	2.783.260	100,0%	2.466.814	100,0%

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's, S6)

Het verzekeringstechnische risico is het risico dat voortvloeit uit mogelijke afwijkingen van actuariële inschattingen die worden gebruikt voor de vaststelling van de technische voorzieningen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en het toeslagrisico.

Langlevenrisico

Het langlevenrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevenrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevenrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het fonds heeft deze risico's overwogen en verwerkt in de buffer voor het verzekeringstechnische risico ultimo 2023.

Liquiditeitsrisico (S7)

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicocomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico (S8)

Concentraties kunnen ertoe leiden dat het pensioenfonds bij grote veranderingen in bijvoorbeeld de waardering (marktrisico) of de financiële positie van een tegenpartij (kredietrisico) grote (veelal financiële) gevolgen hiervan ondervindt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen. Naast concentraties in de beleggingsportefeuille kan ook sprake zijn van concentraties in de verplichtingen en de uitvoering.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het bestuur gebruik van diversificatie en limieten voor beleggen in landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. Deze uitgangspunten zijn door het pensioenfonds vastgesteld op basis van de ALM-studie. De uitgangspunten zijn vastgelegd in de contractuele afspraken met de vermogensbeheerders en het Bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Grote posten kunnen een post van concentratierisico zijn. Om te bepalen welke posten dit betreft worden per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur opgeteld. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. Ultimo 2023 zijn de volgende posten met meer dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

(bedragen x € 1.000)	31-12-2023		31-12-2022	
Staatsobligaties Nederland	336.502	7,7%	257.436	6,5%
Staatsobligaties Duitsland	79.533	1,8%	119.941	3,0%
AEGON NV	321.180	7,4%	315.140	7,9%
ASR Nederland NV	137.641	3,2%	131.324	3,3%
Totaal	874.856	20,1%	823.841	20,7%

Operationeel risico (S9)

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

De beleggingsportefeuille is bij Goldman Sachs Asset Management ondergebracht. Deze partij is de Fiduciair Manager. Met Goldman Sachs Asset Management is een overeenkomst en een service level agreement gesloten. De afhankelijkheid van deze partij wordt beheerst doordat de bewaring van de stukken uit de portefeuille is ondergebracht bij custodian Bank of New York Mellon.

De pensioenuitvoering is uitbesteed aan pensioenuitvoerder TKP Pensioen B.V. Met TKP Pensioen B.V. is een uitbestedingsovereenkomst en een service level agreement (SLA) gesloten.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerders, custodian en TKP door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages, In Control Statement (TKP) en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402 type II-rapportages).

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Actief beheerrisico (S10)

Een actief beheerrisico ontstaat wanneer met het beleggingsbeleid binnen de beleggingscategorieën afgeweken wordt van het beleid volgens de benchmark. Een maatstaf voor de mate waarin sprake is van actief beheer is de zogenaamde 'tracking error'. De tracking error geeft aan hoe groot de afwijkingen van het rendement kunnen zijn ten opzichte van het benchmarkrendement. Hoe hoger de tracking error, hoe hoger het actief beheerrisico.

Het fonds heeft voor de verschillende aandelenmandaten limieten opgesteld voor de tracking error en de toegestane afwijkingen van de benchmark. Deze limieten zijn onderdeel van de contracten met de vermogensbeheerders. De betreffende vermogensbeheerders hebben aan deze richtlijnen voldaan.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar. Het systeemrisico maakt geen onderdeel uit van de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets.

Derivaten

Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Hoofregel die hierbij geldt, is dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Derivaten worden hoofdzakelijk gebruikt om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico mogelijk af te dekken.

Derivaten hebben als voornaamste risico het kredietrisico. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en door zoveel mogelijk te werken met onderpand.

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Futures worden gebruikt voor het tactische beleggingsbeleid. Tactisch beleggingsbeleid is slechts zeer beperkt mogelijk binnen de grenzen van het strategische beleggingsbeleid.
- Valutatermijncontracten: dit zijn met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta, tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt.
- Renteswaps: dit betreft met individuele banken afgesloten contracten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille beïnvloeden.

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2022:

Type contract	Gemiddelde looptijd in jaren	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Rentederivaten	23,0	1.731.500	95.483	134.253	38.770
Valutaderivaten	0,1	-573.880	12.849	14.957	2.108
Futures	0,2	25.372	188	270	82
Vorderingen inzake derivaten		0	0	0	0
Totaal		1.182.992	108.520	149.480	40.960

Ultimo 2023 zijn zekerheden ontvangen voor de swaps voor een bedrag van € 15.800 (2022: € 18.610) en zekerheden gesteld van € - (2022: € -).

Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de derivatenpositie op 31 december 2021:

Type contract	Gemiddelde looptijd in jaren	Contract- omvang	Saldo waarde	Positieve waarde	Negatieve waarde
Rentederivaten	24,7	997.050	-51.197	40.721	91.918
Valutaderivaten	0,1	-575.472	18.620	19.545	925
Futures	0,2	-6.658	-142	678	820
Vorderingen inzake derivaten		0	1.402	1.402	0
Totaal per 31 december		414.920	-31.317	62.346	93.663

9.7 Niet in de balans opgenomen regelingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft een uitbestedingsovereenkomst voor onbepaalde tijd afgesloten met TKP Pensioen BV met een opzegtermijn van één jaar. De vergoeding voor 2024 bedraagt circa € 6,4 miljoen.

Met Goldman Sachs Asset Management (GSAM) is een overeenkomst voor onbepaalde tijd gesloten voor het fiduciair beheer, met een opzegtermijn van 3 maanden voor het bestuur. De opzegtermijn voor GSAM is 12 maanden. De vergoeding voor 2024 bedraagt circa € 1,5 miljoen.

Ook is een overeenkomst voor onbepaalde termijn gesloten met de custodian Bank of New York Mellon met een opzegtermijn van 90 dagen. De vergoeding voor 2024 bedraagt circa € 0,5 miljoen.

Tenslotte heeft het fonds met Ortec Finance een overeenkomst voor onbepaalde tijd afgesloten met een opzegtermijn van 90 dagen. De vergoeding voor 2024 bedraagt circa € 0,4 miljoen.

Investeringsverplichtingen

Vooruitlopend op verwachte inkomende kasstromen bestaan er per balansdatum de volgende investerings- en stortingsverplichtingen (zogenaamde voorbeleggingen):

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Private equity	64.210	80.813
Totaal per 31 december	64.210	80.813

Voorwaardelijke verplichtingen

In 2018 is een claim financieel afgewikkeld.

Onderdeel van de afwikkeling is een voorwaardelijke terugbetaalverplichting voor de duur van 10 jaar. Hiertoe zijn obligaties verpand t.b.v. € 5.500 voor de duur van tien jaar eindigend op 15 januari 2028.

9.8 Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf, de aangesloten werkgevers en de bestuurders van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf. Voor zover van toepassing zijn transacties met verbonden partijen tegen marktconforme voorwaarden gerealiseerd.

Transacties met (voormalige) bestuurders

Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de staat van baten en lasten bij de pensioenuitvoeringskosten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op, (voormalige) bestuurders.

9.9 Toelichting op de staat van baten en lasten over 2023

8. Premiebijdragen voor risico pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Pensioenpremie huidig jaar	112.971	106.021
Pensioenpremie voorgaande jaren	1.066	243
Totaal	114.037	106.264

De premieopbrengsten zijn niet gesplitst naar een werkgevers- en een werknemersdeel, omdat de totale premie volgens overeenkomst aan de werkgevers in rekening wordt gebracht. Een deel van de premie wordt door de werkgevers ingehouden op het salaris van de werknemers. Aangezien er geen directe relatie is tussen het werkgevers- en het werknemersdeel, worden deze niet afzonderlijk weergegeven.

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 26,9% (2022: 25,8%) van de pensioengrondslag (het salaris minus de franchise van € 16.322) (2022: € 14.802). De kostendeekkende, gedempte en feitelijke premie zijn als volgt:

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Zuiver kostendeekkende premie	93.629	133.930
Gedempte kostendeekkende premie	110.326	100.950
Feitelijke premie	112.971	106.021

Toelichting feitelijke premie:

De opgelegde premie over 2023 bedraagt € 112.971 (2022: € 106.021). Deze premie is hoger dan de gedempte premie en lager dan de zuiver kostendeekkende premie. Het pensioenfonds maakt gebruik van de mogelijkheid te premie te dempen.

Specificatie Zuiver kostendeekkende premie

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke delen pensioenopbouw	67.549	102.371
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen	12.797	16.609
Opslag voor uitvoeringskosten	6.859	8.053
Actuarieel benodigd voor risicodekking	6.424	6.897
Totaal	93.629	133.930

Specificatie Feitelijke premie

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke delen pensioenopbouw	67.260	64.883
Opslag voor instandhouding van het vereist eigen vermogen en voorwaardelijke onderdelen van de pensioenopbouw	45.711	41.138
Totaal	112.971	106.021

Specificatie Gedempte kostendeekkende premie

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd voor onvoorwaardelijke delen pensioenopbouw	89.481	81.410
Opslag voor instandhouding van het vereist vermogen	8.774	7.868
Opslag voor uitvoeringskosten	6.859	8.053
Actuarieel benodigd voor risicodekking	5.212	3.619
Totaal	110.326	100.950

Het verschil tussen de zuivere kostendeekkende premie en de gedempte premie wordt veroorzaakt doordat de actuarieel benodigde koopsom van de zuivere kostendeekkende premie vastgesteld is op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2022 en die van de gedempte kostendeekkende premie op basis van de reële rendementscurve per 30 september 2020 met een afslag voor indexatie. De reële rendementscurve staat in beginsel voor een periode van vijf jaar vast.

De koopsom voor risicodekking behelst de koopsom voor het overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premiekortingen en/of premieopslagen. In het boekjaar is geen korting verstrekt of opslag in rekening gebracht.

Van de opgelegde premie is de verbijzondering naar de diverse componenten zoals weergegeven bij de specificatie van de kostendeekkende premie niet beschikbaar.

9. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogensbeheer	Totaal
2023				
Vastgoedbeleggingen	6.477	-27.922	0	-21.445
Aandelen	39.808	142.137	-3.322	178.623
Vastrentende waarden	59	107.802	-438	107.423
Derivaten	177	65.752	0	65.929
Overige beleggingen	37	0	0	37
Overige kosten vermogensbeheer			-1.298	-1.298
Totaal	46.558	287.769	-5.058	329.269

(bedragen x € 1.000)	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten vermogensbeheer	Totaal
2022				
Vastgoedbeleggingen	7.297	7.941	0	15.238
Aandelen	31.098	-163.905	-3.758	-136.565
Vastrentende waarden	24.314	-444.345	-555	-420.586
Derivaten	1.768	-683.527	0	-681.759
Overige beleggingen	-31	-8	0	-39
Overige kosten vermogensbeheer			-2.161	-2.161
Totaal	64.446	-1.283.844	-6.474	-1.225.872

10. Overige baten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Intrestbaten	323	0
Andere baten	18	4
Totaal	341	4

De andere baten betreffen diverse slotuitkeringen inzake faillissementen.

11. Pensioenuitkeringen

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Ouderdomspensioen	74.908	71.897
Partnerpensioen	19.946	19.796
Wezenpensioen	191	206
Afkopen	3.252	3.404
Totaal	98.297	95.303

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan 50% van de wettelijke afkoopgrens. De wettelijke afkoop grens was in 2023 € 594,89 (2022: € 520,35) per jaar.

12. Pensioenuitvoeringskosten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Bestuurskosten	560	469
Kosten raad van toezicht en verantwoordingsorgaan	145	165
Administratiekostenvergoeding	6.262	6.599
Accountantskosten	116	91
Certificerend actuaire	51	52
Adviseur actuaire	93	61
Overige advieskosten	470	125
Contributies en bijdragen	594	467
Risicomanagement	396	380
Dwangsommen en boetes	0	0
Overige pensioenuitvoeringskosten	111	113
Project Wet toekomst pensioenen	1.549	533
Communicatiekosten	431	235
Totaal	10.778	9.290

De stijging van de pensioenuitvoeringskosten in 2023 worden met name verklaart door kosten die samenhangen met de voorbereidende werkzaamheden rondom het nieuwe pensioenstelsel. Dit jaar bedroegen deze kosten € 1.549 ten opzichte van € 533 in 2022. Daarnaast is sprake van een toename van kosten op het gebied van advieskosten, communicatie, contributies en bijdragen en governance.

In de bestuurskosten, kosten van het verantwoordingsorgaan en raad van toezicht zijn de vergoedingen aan de leden opgenomen.

Governancekosten		
Vergoeding bestuur	433	376
Vergoeding raad van toezicht	67	61
Vergoeding verantwoordingsorgaan	72	78
	572	515

Specificatie Accountantskosten

(bedragen x € 1.000)	Onafhankelijke accountant	Overige netwerk	Totaal
2023			
Controle van de jaarrekening	108	0	108
Andere niet-controlediensten	0	0	0
Totaal	108	0	108

(bedragen x € 1.000)	Onafhankelijke accountant	Overige netwerk	Totaal
2022			
Controle van de jaarrekening	98	0	98
Andere niet-controlediensten	0	0	0
Totaal	98	0	98

Aantal personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn evenals voorgaand jaar geen werknemers in dienst.

13. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Pensioenopbouw	67.549	102.371
Toeslagverlening	80.834	33.866
Rentetoevoeging	109.926	-23.937
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-101.706	-98.270
Wijziging marktrente	106.516	-1.550.051
Wijziging actuariële grondslagen	10.465	31.983
Wijziging uit hoofde overdracht van rechten	-30.822	-12.859
Overige mutaties	2.589	4.171
Totaal	245.351	-1.512.726

14. Saldo overdracht van rechten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Ontvangen waardeoverdrachten	-3.227	-468
Ontvangen WOD KP	-12.882	-9.268
Uitgaande waardeoverdrachten	9.541	16.379
Uitgaande WOD KP	36.260	6.981
Totaal	29.692	13.624

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan het pensioenfonds of de pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

15. Overige lasten

(bedragen x € 1.000)	2023	2022
Andere lasten	0	10
Interest lasten overig	29	28
Dotatie voorziening oninbare vorderingen	89	726
Totaal	118	764

9.10 Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die impact kunnen hebben op de jaarrekening.

Groningen, 19 juni 2024

Bestuur

R. Barnhoorn
C.M.W. Bongers-Hekking
R. Dik
W.J.A. Jacobs
W. Kannegieter
P. Mannaert
J. Matelski
J.G.M. van Ophem
M.W. van Straten

De raad van toezicht heeft een goedkeuringsrecht op het besluit van het bestuur om het jaarverslag vast te stellen. Dat betekent niet dat de raad van toezicht het jaarverslag goedkeurt, maar wel dat de raad van toezicht heeft geconstateerd dat het vaststellingsbesluit van het bestuur op goede gronden is genomen. Als bevestiging hiervan heeft de raad van toezicht het jaarverslag ondertekend.

Raad van toezicht

B. Kramer
W.J.J. Ong
J.M. Plat

Overige gegevens

10 Overige gegevens

10.1 Statutaire regelingen omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

10.2 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf te Groningen is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 41,6 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 2,1 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

Op grond van overgangsrecht gelden genoemde artikelen, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luidden. Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van de versoepelde toeslagregels opgenomen in het Besluit toeslag in bijzondere omstandigheden 2023 is artikel 137 van de Pensioenwet niet volledig van toepassing. Ik heb onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor het gebruik van de versoepelde toeslagregels.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar hoger dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 132 (vereist eigen vermogen). Hierbij merk ik op dat op grond van overgangsrecht de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet gelden, zoals deze tot de inwerkingtreding van de Wet toekomst pensioenen luiden.

Met betrekking tot artikel 137 (voorwaardelijke toeslagverlening) merk ik op dat het pensioenfonds in 2023 gebruik heeft gemaakt van de versoepelde toeslagregels, zoals vastgelegd in het tijdelijke artikel 15c van het Besluit Financieel Toetsingskader (toeslag vanwege voorgenomen transitie). Daarbij heeft het pensioenfonds onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat artikel gestelde voorwaarden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Amstelveen, 19 juni 2024

drs. H. Zaghdoudi AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

10.3 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf te Groningen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf op 31 december 2023 en van het saldo van baten en lasten over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2023.
2. De staat van baten en lasten over 2023.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controle-aanpak frauderisico's

Wij hebben risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg zijn van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en haar omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de met governance belaste personen toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse, zoals opgenomen in de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van

materieel belang als gevolg van fraude. Hierbij hebben wij gebruik gemaakt van de elementen die tot fraude kunnen leiden: rationalisatie, druk (motivatie) en gelegenheid. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Doorbreken van interne beheersing door het bestuur (een verondersteld risico)

Risico:

Het bestuur is in een unieke positie om fraude te plegen door de mogelijkheid het proces van financiële verslaggeving en resultaten te manipuleren door middel van het doorbreken van de interne beheersing die anderszins effectief lijken te werken.

Controleaanpak:

- Wij hebben de opzet en de implementatie geëvalueerd en, waar passend geacht, de werking getoetst van de interne beheersingsmaatregelen die het frauderisico dienen te mitigeren, inclusief de interne beheersingsmaatregelen die aanwezig zijn bij de dienstverleners waaraan het pensioenfonds bedrijfsprocessen heeft uitbesteed.
- Wij hebben een analyse uitgevoerd om te identificeren of er sprake is van (administratieve) journaalposten met een hoger frauderisico. Waar zulke journaalposten zijn geïdentificeerd, hebben we aanvullende controlewerkzaamheden uitgevoerd om op de geïdentificeerde risico's in te spelen. Deze werkzaamheden omvatten ook het herleiden van transacties naar de broninformatie.
- Wij hebben significante schattingen alsook oordeelsvormingen en veronderstellingen van het bestuur met betrekking tot de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en de waardering van de beleggingen geëvalueerd. Voor een omschrijving van onze werkzaamheden hieromtrent.
- We hebben elementen van onvoorspelbaarheid in onze controleaanpak opgenomen.

Onze procedures om in te spelen op geïdentificeerde risico's op fraude, hebben niet geleid tot een kernpunt van de controle.

Wij hebben onze risico-inschatting en controleaanpak en resultaten gecommuniceerd aan het bestuur.

Uit onze werkzaamheden volgden geen signalen of vermoedens van fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Controle-aanpak naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op het pensioenfonds door inlichtingen in te winnen bij het bestuur, de met governance belaste personen en het lezen van notulen en rapporten van de sleutelfunctiehouders.

Voor zover materieel voor de gerelateerde financiële overzichten, hebben wij op basis van onze risicoanalyse, en rekening houdende met dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk varieert, de volgende wet- en regelgeving overwogen: naleving van het belastingrecht en regelgeving voor financiële verslaggeving, - zoals opgenomen in Titel 9 van Boek 2 BW - aangemerkt als wet- en regelgeving met een directe invloed op de financiële overzichten.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten.

Daarnaast is Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf onderworpen aan overige wet- en regelgeving, zoals ook benoemd in de NBA Handreiking 1144 'Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfonds', waarvan de gevolgen van niet naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken, te weten:

- Pensioenwet;
- Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds (Wet Bpf 2000);
- Besluit Financieel toetsingskader pensioenfonds (Bftp);

- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

Gezien de aard van de activiteiten van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf en de complexiteit van deze regelgeving bestaat het risico dat niet wordt voldaan aan de vereisten van deze wet- en regelgeving.

Ten aanzien van deze wet- en regelgeving die geen direct effect hebben op de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening, zijn onze werkzaamheden beperkter. Naleving van wet- en regelgeving kan van fundamenteel belang zijn voor de operationele aspecten van een pensioenfonds, voor de mogelijkheid van het pensioenfonds om haar activiteiten voort te zetten, dan wel voor het voorkomen van sancties van materieel belang; niet-naleving van dergelijke wet- en regelgeving kan daarom van materieel belang zijnde invloed hebben op de jaarrekening. Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de jaarrekening. Onze werkzaamheden ter bevordering van het identificeren van gevallen van niet-naleving van overige wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de jaarrekening, zijn beperkt tot (i) het bestuur en, in voorkomend geval, de met governance belaste personen vragen of de entiteit dergelijke wet- en regelgeving naleeft; (ii) de eventuele correspondentie met de desbetreffende vergunningverlenende of regelgevende of toezichthoudende instanties inspecteren.

Uiteraard zijn wij gedurende de controle alert op indicaties van (vermoedens) van niet-naleving van wet- en regelgeving.

Ten slotte hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende gevallen van niet-naleving of vermoede niet-naleving van wet- en regelgeving, ons ter kennis zijn gebracht.

Controle-aanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de bedrijfsactiviteiten van het pensioenfonds voor de voorzienbare toekomst. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- het verkrijgen van controle-informatie omtrent het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen;
- overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben en het bestuur bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. Wij hebben hierbij onder andere aandacht besteed aan de solvabiliteitspositie, liquiditeitsratio's en inbaarheid van de vorderingen;
- nagaan of het bestuur gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van het pensioenfonds om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's);
- inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling;
- inspecteren van correspondentie met relevante toezichthoudende instanties.

De financiële positie van het pensioenfonds en de wettelijke mogelijkheid om onder bepaalde omstandigheden de pensioenverplichtingen te kunnen aanpassen is een belangrijk onderdeel van bovenstaande evaluatie. Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

De andere informatie bestaat uit:

- Het bestuursverslag.
- Meerjarenoverzicht van kerncijfers en kengetallen.
- Verslag van de raad van toezicht
- Verslag van het verantwoordingsorgaan
- Bijlagen

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaet zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met hen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Amsterdam, 19 juni 2024

Deloitte Accountants B.V.

E.M. van der Hall RA

Bijlagen

Bijlage 1 Deelnemersbestand

	Stand ultimo 2022	Bij	Af	Stand ultimo 2023
Actieven	34.526	7.904	7.573	34.857
Slapers	97.955	7.362	19.637	85.680
Pensioengerechtigden	24.156	1.601	1.132	24.625
Waarvan:				
Ouderdomspensioen	18.022	1.164	721	18.465
Partnerpensioen	5.969	410	368	6.011
Wezenpensioen	165	27	43	149
Totaal	156.637	16.867	28.342	145.162

Bijlage 2 Begrippenlijst

ABTN

Afkorting van Actuariële en Bedrijfstechnische Nota. In deze, door de wet verplicht gestelde nota, wordt het beleid van het pensioenfonds beschreven op het gebied van financiering, beleggingen, pensioenen en toeslagverlening.

Actief/Passief beheer

De twee belangrijkste methodes van beleggen zijn actief en passief beleggen. De doelstelling van actief beleggen is om een hoger rendement te behalen dan de gehanteerde benchmark. Hiertoe gaat de belegger op zoek naar interessante beleggingen. Hij belegt ten opzichte van de benchmark extra in bedrijven of andere beleggingen waarvan de hoogste rendementen worden verwacht. Bij passief beleggen is de doelstelling het rendement van de benchmark te evenaren. Om dit te bereiken wordt de samenstelling van de beleggingen van de benchmark gevolgd.

Actuariële analyse

In deze analyse wordt de invloed verklaard van opgetreden verschillen tussen de actuariële grondslagen en werkelijke ontwikkelingen.

Afkoopfactor

De factor waarmee afhankelijk van de leeftijd de waarde van de opgebouwde pensioenaanspraken wordt bepaald. De afkoopfactor wordt gehanteerd bij het afkopen van kleine pensioenbedragen. Dit houdt in, dat de gewezen deelnemer in plaats van het kleine pensioen een bedrag ineens ontvangt.

AFM

Autoriteit Financiële Markten.

Asset Liability Management (ALM)

Het in kaart brengen van de onderlinge samenhang van pensioenverplichtingen, premiebeleid en beleggingsportefeuille. Met behulp van ALM-simulatiemodellen worden beelden geschetst van de kansen en bedreigingen voor het pensioenfonds in diverse economische scenario's.

Attributie-analyse

In een attributie-analyse wordt weergegeven hoe de performance van de portefeuille was ten opzichte van de performance van de normportefeuille. In een attributie-analyse geeft het allocatie-effect aan wat de invloed is van een ander gewicht in de werkelijke portefeuille dan de weging in de normportefeuille. Het selectie-effect laat zien of al dan niet de goede aandelen of obligaties in portefeuille zijn opgenomen.

Beleidsdekkingsgraad

Het voortschrijdende gemiddelde van de actuele maanddekkingsgraden over de afgelopen twaalf maanden. De beleidsdekkingsgraad is bepalend voor:

- het moment dat het pensioenfonds in een tekortsituatie komt, dan wel uit een tekortsituatie komt;
- de evaluatie van een eventueel herstelplan;
- het doorvoeren van eventuele kortingen;
- de indexaties.

Beleggingsfonds

Instelling die geld van derden belegt in aandelen of andere beleggingssoorten.

Beleggingsmix

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld aandelen, vastrentende waarden en overige beleggingen. Ook wel beleggingsportefeuille.

Benchmark

Representatieve herbeleggingsindex waartegen de prestaties van de beleggingsportefeuille worden afgezet (bijvoorbeeld AEX-index, MSCI-index).

Compliance

Met dit begrip wordt aangeduid dat een organisatie werkt in overeenstemming met vigerende wet- en regelgeving. Elke financiële instelling beschikt over een complianceregeling die voorschriften bevat waaraan de in die instelling werkzame personen zich dienen te houden, alsmede voorschriften omtrent de wijze van controle op de naleving ervan. Ook veel instellingen die raakvlakken met de financiële sector hebben, zoals pensioenfondsen, hebben een complianceregeling. Een dergelijke regeling bevat bijvoorbeeld voorschriften omtrent de wijze waarop functionarissen voor eigen rekening in effecten mogen handelen, restricties in de omgang met zakenrelaties en de omgang met vertrouwelijke informatie.

Consumentenprijsindex alle huishoudens (afgeleid)

Het consumentenprijsindexcijfer alle huishoudens geeft het prijsverloop weer van een pakket goederen zoals dit gemiddeld wordt aangeschaft door alle huishoudens in Nederland. In de afgeleide index is het effect van veranderingen in de tarieven van productgebonden belastingen en subsidies en van consumptiegebonden belastingen geëlimineerd.

Contante waarde

De huidige waarde van een bedrag waarover je pas na een bepaalde periode de beschikking hebt.

Corporate Governance (voor pensioenfondsen)

Goed Pensioenfondsbestuur, waarbij integer en transparant handelen door het Bestuur en het toezicht daarop zijn inbegrepen. Daarbij legt het Bestuur verantwoording af over het gevoerde beleid.

Credit rating

Een rating is een risico-indicator. Een slechte rating betekent een hoog risico. Voor een hoog risico eisen beleggers en banken een hoge rente. Hoe slechter de rating dus is, hoe duurder het voor een onderneming wordt om geld te lenen. Een rating wordt toegekend door een daarin gespecialiseerd bedrijf. De grootste ratingbureaus zijn Moody's Investors Service en Standard & Poor's.

Custodian

Organisatie verantwoordelijk voor de bewaarneming van financiële bezittingen.

Dekkingsgraad

Dit betreft de nominale dekkingsgraad. De dekkingsgraad is de verhouding tussen de nettoactiva en de voorziening pensioenverplichtingen, uitgedrukt in een percentage. Dit verhoudingsgetal geeft aan in hoeverre op lange termijn de pensioenverplichtingen kunnen worden nagekomen. De nettoactiva zijn het saldo van het belegd vermogen, de andere activa en de schulden.

Dekkingstekort

De Pensioenwet en het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfondsen spreken van een situatie van dekkingstekort indien de middelen van het pensioenfonds niet langer toereikend zijn om de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's te dekken.

Derivaten

Van effecten afgeleide financiële instrumenten (beleggingsproducten), waarvan de waarde afhankelijk is van de waarde van andere meer onderliggende variabelen als valuta's, effecten en rentes. Voorbeelden zijn futures en swaps.

DNB

De Nederlandsche Bank.

Doorsneepremie

Voor alle deelnemers aan de pensioenregeling van het pensioenfonds is de doorsneepremie een gelijk percentage van de pensioengrondslag. Bij de berekening van dit percentage wordt het totaal van individueel berekende pensioenkosten van de deelnemers uitgedrukt als een percentage van de som van alle pensioengrondslagen. Iedereen betaalt dit percentage als pensioenpremie, waardoor geslacht, leeftijd en burgerlijke staat geen rol meer spelen.

Duration

De gevoeligheid van een waarde voor fluctuaties in de kapitaalmarktrente, rekening houdend met de resterende looptijd van die waarde.

Eigen vermogen

Buffer om mogelijke waardedalingen van de in het pensioenfonds aanwezige middelen op te vangen. Pensioenfondsen zijn verplicht om te beschikken over een voldoende grote buffer. Met een toereikendheidstoets kan jaarlijks worden vastgesteld of het eigen vermogen groot genoeg is.

Minimaal vereist eigen vermogen:

De ondergrens van het vereist eigen vermogen. Indien het pensioenfonds niet over het minimaal vereist vermogen beschikt is sprake van een dekkingstekort.

Vereist eigen vermogen:

Het vermogen dat nodig is om te bewerkstelligen dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.

Gewenst eigen vermogen:

Het vermogen dat nodig is ter dekking van de pensioenverplichtingen, verhoogd met het vermogen dat nodig is om de toeslagambitie ook op de lange termijn na te komen. Het gewenst eigen vermogen is minimaal gelijk aan het vereist eigen vermogen. Het wordt berekend conform de daarvoor geldende wettelijke regels.

Emerging markets (opkomende markten)

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Ervaringssterfte

Omdat aangenomen wordt dat de werkende bevolking gezonder is dan de niet-werkende bevolking wordt op basis van ervaringscijfers op de sterftekansen zoals ontleend aan de prognosetafel een leeftijdsafhankelijke afslag toegepast. Door rekening te houden met deze ervaringssterfte hoeven geen leeftijdscorrecties te worden toegepast.

Fed

De Federal Reserve System of Federal Reserve of informeel ook wel The Fed is de federale, centrale bank van de Verenigde Staten van Amerika, vergelijkbaar met de Europese Centrale Bank.

Feitelijke premie

De feitelijke premie is de premie zoals deze daadwerkelijk wordt geheven in het boekjaar.

Fiduciair Management

Fiduciair management is te omschrijven als een integrale en objectieve oplossing voor pensioenfondsen met verschillende behoeften binnen vermogensbeheer. Bij fiduciair management worden oplossingen aangedragen voor strategische, tactische en operationele vraagstukken in combinatie met een op maat gesneden verslaglegging.

Financieel Toetsingskader (FTK)

De door de toezichthouder uitgevoerde methodiek voor de toetsing van de financiële opzet en toestand van pensioenfondsen die vanaf 1 januari 2007 verplicht is en per 1 januari 2015 is aangepast.

Franchise

Het deel van het salaris dat niet wordt meegenomen bij het berekenen van de pensioengrondslag.

Futures

Termijncontract, waarin toekomstige aankoop en verkoop van financiële waarden zijn vastgelegd. Futures worden gebruikt om beleggingsrisico's af te dekken, maar ook voor de uitvoering van (global) tactische asset-allocatie.

Gedempte kostendekkende premie

De gedempte premie wordt berekend door de rente of het rendement te baseren op een voortschrijdend gemiddelde uit het verleden of het rendement op een verwachting voor de toekomst. Het pensioenfonds heeft voor dit laatste gekozen.

Gedragscode

Schriftelijk stuk waarin regels en richtlijnen worden gegeven ter voorkoming van belangenconflicten tussen het zakelijk belang en de privébelangen van bij het pensioenfonds betrokken personen en van misbruik van vertrouwelijke informatie.

Grondstoffen

Grondstoffen en goederen waarvan de prijs in hoge mate wordt bepaald door de actuele vraag en aanbod. Voorbeelden zijn olie, graan en metalen.

Herstelplan

Pensioenfondsen stellen in geval van een reservetekort een herstelplan op. Dit plan bevat de concrete maatregelen waardoor het pensioenfonds binnen een termijn van maximaal tien jaar weer voldoet aan het vereist eigen vermogen.

Het korten van pensioenen blijft een laatste noodmaatregel. Als de beleidsdekkingsgraad vijf jaar lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad en de actuele dekkingsgraad ook lager is, dan moet er gekort worden: ineens of evenredig gedurende maximaal tien jaar.

High yield

Obligaties met een credit rating lager dan BBB, ook wel non-investment grade genoemd.

IBNR

Afkorting voor Incurred but not reported. Onderdeel van de voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico fonds die aangehouden wordt voor verwachte AO-schade die voortvloeit uit ziektegevallen in de komende twee jaar. De werkelijke schade wordt bekend nadat het UWV de informatie over de WIA-ingang heeft aangeleverd.

Indexatie

Zie toeslagverlening.

Investment grade

Obligaties met een credit rating van BBB of hoger.

ISDA/CSA-overeenkomst

Een ISDA overeenkomst is een standaardcontract dat OTC-transacties tussen institutionele financiële partijen mogelijk maakt.

CSA is een bijlage bij het ISDA-contract waarin partijen afspraken maken over het wederzijds te leveren en te accepteren onderpand.

Kostendekkende premie

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendekkende premie te berekenen. De kostendekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die het pensioenfonds in rekening brengt.

De kostendekkende premie bestaat uit de actuarieel benodigde premie voor de pensioenverplichtingen, een opslag die nodig is voor het in stand houden van het vereist eigen vermogen, een opslag voor uitvoeringskosten van het pensioenfonds en de premie die actuarieel benodigd is voor de voorwaardelijke onderdelen van de regeling.

Kritische dekkingsgraad

Het niveau van de dekkingsgraad waaronder het voor het pensioenfonds niet mogelijk is om zonder korten van pensioenaanspraken en -rechten binnen de wettelijke termijn het dekkingstekort op te lossen.

Large/Small Cap aandelen

Aandelen met hoger/lager dan gemiddelde marktkapitalisatie.

Marktwaaarde

De marktwaaarde is het bedrag waarvoor een recht of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn.

Matchingportefeuille/ Returnportefeuille

De matchingportefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat is ingericht om de rentegevoeligheid van de activa met de rentegevoeligheid van de passiva van een pensioenfonds af te stemmen. De returnportefeuille is het deel van de beleggingsportefeuille dat is ingericht om extra rendement te genereren.

Middellood(regeling)

Het middellood is de hoogte van het gemiddelde salaris gedurende de hele loopbaan. Bij de middelloodregeling hangt het uiteindelijke pensioen af van het aantal jaren dat een deelnemer bij de werkgever in dienst is geweest en het salarisverloop tijdens deze werkzame periode. Het op te bouwen pensioen is bij deze regeling een gewogen gemiddelde van alle pensioengrondslagen over de gehele periode van deelname aan de regeling.

Nettorisico

Het restant aan risico dat overblijft na het nemen van beheersmaatregelen.

Non-investment grade

Obligaties met een credit rating lager dan BBB, ook wel high yield genoemd.

Opkomende markten

Markten die eerder achterbleven bij de economische ontwikkeling, maar waarvan de vooruitzichten nu goed zijn. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om markten in Midden- en Zuid-Amerika, Midden- en Oost-Europa, het Verre Oosten en Zuid-Afrika.

Outperformance/underperformance

Het rendement dat een vermogensbeheerder heeft behaald over een door hem beheerde portefeuille ten opzichte van het rendement van de benchmark.

OTC (Over the counter)

Deze term heeft betrekking op financiële transacties die niet via de beurs verlopen, maar die direct tussen twee partijen afgesloten worden.

Overige beleggingen

Beleggingen anders dan de voor een pensioenfonds meer traditionele beleggingen zoals aandelen en vastrentende waarden. Onder overige beleggingen vallen de categorieën grondstoffen en hedgefondsen.

Partnerpensioen op kapitaalbasis/risicobasis

Partnerpensioen op kapitaalbasis: er bestaat zowel aanspraak op partnerpensioen bij overlijden tijdens de deelneming als bij overlijden na einde deelneming (als gewezen deelnemer of gepensioneerde).

Partnerpensioen op risicobasis: er bestaat alleen aanspraak op partnerpensioen bij overlijden tijdens de deelneming.

Partnerpensioen voor de pensioendatum op risicobasis en na pensioendatum op kapitaalbasis: er bestaat aanspraak op partnerpensioen bij overlijden tijdens de deelneming of bij overlijden na ingang van het ouderdomspensioen; er bestaat geen aanspraak op partnerpensioen bij overlijden als gewezen deelnemer.

Pensioenaanspraak

Een recht op toekomstige pensioenuitkeringen. De aanspraak op pensioen wordt onderscheiden van het ingegane pensioen.

Pensioenfederatie

In de Pensioenfederatie zijn drie instellingen gefuseerd: de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfonds (VB), de Stichting voor Ondernemingspensioenfonds (OPF) en de Unie van Beroepspensioenfonds (UvB). De Pensioenfederatie vertegenwoordigt via deze koepels de aangesloten pensioenfonds.

Pensioengrondslag

Het gedeelte van het salaris dat de grondslag vormt voor de pensioenopbouw van een deelnemer.

Pensioenplanner

Een internettoepassing waarmee deelnemers inzicht hebben in hun opgebouwde pensioenrechten en berekeningen kunnen maken op basis van (mogelijke) veranderingen in persoonlijke en/of werksituatie.

Pensioenrecht

Een recht op ingegane pensioenuitkeringen.

Pensioenwet

Op 1 januari 2007 is de Pensioenwet in werking getreden. De Pensioenwet heeft tot doel de waarborgen te verschaffen voor financiële zekerheid, individuele zekerheid en uitvoeringszekerheid.

Prognosetafels

Een sterftetafel is een statistische beschrijving van het afstervingsproces van een bevolking. Sterftetafels zijn gebaseerd op waarnemingen van sterftecijfers over een bepaalde (trend)periode. Men spreekt over Periodetafels indien de waarnemingen rechtstreeks worden gebruikt voor de bepaling van de sterftekansen in de sterftetafel. In Prognosetafels wordt tevens rekening gehouden met de stijgende levensverwachting. De meest recente publicatie van de Nederlandse sterftetafel betreft de AG Prognosetafel 2020. Deze is vastgesteld door het Actuarieel Genootschap en is onderverdeeld in de Prognose Nederlandse Mannen en de Prognose Nederlandse Vrouwen.

Quorum

Het aantal Bestuursleden dat aanwezig moet zijn in een vergadering om geldige besluiten te kunnen nemen.

Raad van Toezicht

Voor het intern toezichthoudend orgaan is gekozen voor een Raad van Toezicht die het functioneren van het Bestuur toetst en jaarlijks daarover aan het Bestuur rapporteert.

Renterisico

Het risico dat rentefluctuaties - als gevolg van ontoereikende afstemming tussen rentegevoelige activa en passiva op het gebied van rentelooptijden en rentevoet - leiden tot ongewenste effecten op balans en resultaat.

Reservetekort

De Pensioenwet en het Besluit Financieel Toetsingskader Pensioenfonds spreken van een reservetekort als de middelen ontoereikend zijn om naast de voorziening pensioenverplichtingen en de reserve voor algemene risico's, ook nog de vereiste reserve beleggingsrisico's, de reserve voorgenomen pensioenaanpassing en eventuele andere reserves te dekken.

Risicomanagement

Naar aanleiding van de negatieve marktontwikkelingen en de invloed daarvan op de dekkinggraad heeft het Bestuur het afgelopen jaar extra aandacht besteed aan het risicomanagement van de beleggingsportefeuille. Op basis hiervan is het beleggingsbeleid verder aangescherpt. De doelstelling van het gewijzigde beleggingsbeleid is het beschermen van de dekkinggraad tegen extreme risico's. Hierbij is er nadruk gelegd op de twee grootste risico's voor de dekkinggraad: het risico van dalende aandelenkoersen en het risico van een verder dalende rente. Daarnaast blijft het pensioenfonds toch deels profiteren van een eventueel oplopende rente en stijgende aandelenkoersen.

Risicopremie

Dit is de premie voor risicodekking.

RJ610

De Raad voor de Jaarverslaglegging (RvJ) heeft een richtlijn opgesteld (RJ610) voor pensioenfonds, met voorwaarden voor het jaarverslag en de jaarrekening.

Securities lending

Securities lending is het uitlenen van aandelen en obligaties voor een vastgestelde periode aan derden in ruil voor een geldelijke vergoeding. Doordat het economische eigendom bij de uitlener blijft, wordt er geen koersrisico gelopen.

SPO

Stichting Pensioen Opleidingen.

SPO-kennisreflector

Een toets die het mogelijk maakt objectief vast te stellen op welke gebieden leemten in kennis en deskundigheid bestaan voor Bestuurders van pensioenfonds.

Spotmarkt

Markt waarop grondstoffen en valuta worden verhandeld voor directe levering. Dit in tegenstelling tot de termijnmarkt waar prijsvorming nu plaatsvindt en levering op een later tijdstip.

Spread

Het renteverschil tussen bedrijfsobligaties en staatsobligaties.

Sterftetafels

Zie prognosetafels.

Stichtingskapitaal en reserves

Zie eigen vermogen.

S-toets (solvabiliteitstoets)

Toets in het kader van het FTK. Naast het benodigde vermogen uit de minimumtoets dient in deze toets ook een buffer te worden aangehouden om bij tegenvallende beleggingsresultaten aan het einde van een jaar voldoende vermogen te hebben om op dat moment weer aan de minimumtoets te kunnen voldoen. Als uitgangspunt voor de toets geldt de aanname dat zich gedurende het jaar na balansdatum een ongunstig scenario voltrekt en dat één jaar na balansdatum de aanwezige verplichtingen aan een andere pensioenuitvoerder moeten kunnen worden overgedragen op marktconforme condities.

Strategische allocatie

De verdeling van beleggingen over verschillende beleggingscategorieën, zoals bijvoorbeeld aandelen, vastrentende waarden en derivaten. Ook wel beleggingsportefeuille.

Strategische normportefeuille

De strategische normportefeuille is een schaduwportefeuille waarin het pensioengeld in theorie belegd zou kunnen worden. De normportefeuille is dan ook, net als de werkelijke portefeuille, omgeven met regels en afspraken. De normportefeuille bestaat uit meerdere beleggingscategorieën, bijvoorbeeld aandelen en vastrentende waarden. Elke categorie heeft een bepaalde weging. Verder wordt per categorie een 'belegbare' index afgesproken die als vergelijkingsmaatstaf geldt.

Swap

Een swap is een derivaat waarbij een partij een bepaalde kasstroom of risico wisselt tegen dat van een andere partij. Deze twee componenten worden ook wel de 'legs' van de transactie genoemd. Swaps zijn derivaten, dat wil zeggen dat ze afgeleide producten zijn.

Technische voorziening (voorziening pensioenverplichtingen)

Technische voorzieningen worden gevormd om alle uit de pensioenregeling of andere overeenkomsten voortvloeiende pensioenverplichtingen te kunnen nakomen.

Toeslagverlening (indexatie)

Om de koopkracht van pensioenen niet achteruit te laten gaan, kunnen pensioenen worden aangepast. Dit houdt in dat een toeslag kan worden gegeven op het pensioen. Het Bestuur neemt jaarlijks een besluit over het al dan niet verhogen van uw pensioenaanspraken. De toeslagverlening bij het fonds is voorwaardelijk. Er wordt slechts toeslag verleend voor zover de middelen van het pensioenfonds dit toelaten.

Uitkeringsovereenkomst

Bij de uitkeringsovereenkomst weet de deelnemer precies hoe hoog zijn uitkering op termijn is.

Uitvoeringsovereenkomst

De overeenkomst tussen een werkgever en een pensioenfonds over de uitvoering van één of meer pensioenregelingen.

Ultimate Forward Rate (ufr)

Pensioenfonds zijn verplicht om bij de berekening van hun financiële verplichtingen gebruik te maken van de door toezichthouder DNB vastgestelde rentetermijnstructuur, die is afgeleid van de rentes voor verschillende looptijden in de markt. Omdat voor lange looptijden niet altijd voldoende marktinformatie beschikbaar is, wordt gebruikgemaakt van de zogeheten ultimate forward rate (ufr) methode. Kenmerkend voor toepassing van de ufr-methode op de rekenrente is dat de rente voor de waardering van pensioenverplichtingen op zeer lange termijn tendeert naar het niveau van de ufr. De richting voor de rente voor lange looptijden wordt bepaald op basis van een voortschrijdend 120-maandsgemiddelde van de 20-jaarsforward rentes.

UPO

Uniform Pensioenoverzicht, een overzicht van de pensioenaanspraken dat jaarlijks aan de actieve deelnemers wordt gestuurd.

Verantwoordingsorgaan

De in de Principes voor Goed Pensioenfondsbestuur gehanteerde term voor een orgaan waarin de actieve deelnemers, de pensioengerechtigden en de financieel betrokken werkgever(s) zijn vertegenwoordigd en waaraan het Bestuur periodiek verantwoording aflegt.

Verbonden personen

Alle leden van de organen van het pensioenfonds en andere personen die werkzaamheden voor het pensioenfonds verrichten, onafhankelijk van de duur waarvoor of de juridische basis waarop zij werkzaam zijn.

Waardeoverdracht(en)

Het naar een andere pensioenregeling overdragen van de waarde van het opgebouwde pensioenrecht.

WIA

Dit is de afkorting voor de wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen.

Z-score

De Z-score wordt ieder jaar vastgesteld en geeft de afwijking weer van het werkelijk behaalde rendement ten opzichte van het rendement dat op grond van de normportefeuille behaald kan worden ofwel het normrendement.

Bijlage 3 Annex 4

Productnaam: Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf

Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 724500A93Z8V1MJK5349

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S kenmerken)

Had dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

☒ ☒ ☐ **Ja**

☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: ____%

☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

☐ ☒ in economische activiteiten volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

☐ ☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ____%

☒ ☐ ☒ **Nee**

☒ Het product **promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken**. Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van 1,5% duurzame beleggingen

☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden

☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden

☐ met een sociale doelstelling

☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het pensioenfonds heeft een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid uitgevoerd, waarbij het de volgende beleidsinstrumenten heeft ingezet:

1. Een uitsluitingenbeleid, waarin is vastgelegd dat we bepaalde maatschappelijk ongewenste activiteiten of gedragingen niet willen financieren. Dit beleid passen we toe op de beleggingen in bedrijven (aandelen en obligaties) die rechtstreeks op naam staan van het pensioenfonds. Bij de selectie van beleggingsfondsen is dat niet altijd mogelijk, het uitsluitingenbeleid van de fondsbeheerder is een van de selectiecriteria.
2. In de vermogensbeheerovereenkomst met de managers van de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles is vastgelegd, dat de CO₂-intensiteit van de portefeuille lager moet zijn dan die van de brede markt-index. Voor de beleggingen in aandelen ontwikkelde markten wordt bovendien een EU Climate

Transition index gehanteerd. Deze index kent vanaf de start een 30% lagere CO₂-uitstoot dan de brede markt-index en reduceert de CO₂-intensiteit jaarlijks met 7%, in lijn met de afspraken in het Akkoord van Parijs.

3. Via een strategische normallocatie van 2,5% naar groene obligaties (uitgegeven door overheden en ondernemingen) hebben we bijgedragen aan de financiering van de energietransitie.
4. Via ons stembeleid stimuleren we 'good governance' en duurzame duurzame ondernemingspraktijken, gericht op langer termijn aandeelhouderswaarde.

● Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?

We meten de verwezenlijking van deze duurzaamheidskenmerken door de volgende duurzaamheidsindicatoren te gebruiken.

We screenen de portefeuille op het aantal bedrijven dat:

1. zich schuldig maakt aan schending van internationale normen (PAI 10)
2. betrokken is bij de productie van controversiële wapens (PAI 14).

Daarnaast meten en monitoren we

3. de gemiddelde CO₂-intensiteit van de beleggingen in ondernemingen; en
4. het percentage groene obligaties in onze portefeuille.

Duurzaamheidsindicatoren meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

<i>Indicator</i>	<i>Waarde 2022*</i>	<i>Waarde ultimo 2023</i>	<i>Meetgrootheid</i>
PAI 10 - schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en ontwikkeling (OESO)	0,2%	0,3%	Aandeel beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen.
PAI 14 - Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoonsmijnen, clustermunities, chemische wapens en biologische wapens)	0,0%	0,0%	Aandeel beleggingen in ondernemingen die zijn betrokken bij productie of verkoop van controversiële wapens.
PAI 2 - Koolstofvoetafdruk	204	141	Dit zijn de CO ₂ -emissies van de ondernemingen voor het deel waar het pensioenfonds in belegd is, in tonnen per 1 mln belegd vermogen. Het fonds streeft naar een reductie hiervan, zoals beschreven in het Klimaat Actieplan.
Percentage groene obligaties	4,0%	7,1%	Aandeel van de portefeuille in groene obligaties. Het fonds streeft naar een verhoging van dit percentage, zoals beschreven in het Klimaat Actieplan.

*gemiddelde gedurende 2022

● ***...en in vergelijking tot voorafgaande perioden?***

Zie bovenstaande tabel.

● ***Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?***

Het pensioenfonds heeft gedeeltelijk belegd in duurzame beleggingen zoals gedefinieerd in artikel 2 (17)SFDR door onder andere te beleggen in groene obligaties van bedrijven en overheden waarmee de economische activiteiten worden gefinancierd die bijdragen aan (één of meerdere) van de zes EU Taxonomy milieudoelstellingen (zoals energie-efficiency of hernieuwbare energie projecten). We streven daarbij niet één specifieke milieudoelstelling na en kunnen ook beleggen in bedrijven die bijdragen aan andere milieu- of sociale doelstellingen.

● ***Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?***

Op beleggingen in groene obligaties hebben we het eigen uitsluitingsbeleid toegepast, waardoor gewaarborgd is dat geen ernstige afbreuk aan ecologische of sociale beleggingsdoelstellingen wordt gedaan. Daarnaast hanteerde de aangestelde beheerder een strikt beoordelingsraamwerk voor ondernemingen die groene obligaties uitgeven.

— ***Hoe is rekening gehouden met de indicatoren voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?***

Binnen de duurzame beleggingen (groene obligaties) stonden de navolgende ongunstige effecten centraal:

- (1) Broeikasgasintensiteit van ondernemingen waarin is belegd, via ESG-integratie technieken en het betrokkenheidsbeleid;
- (2) Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), via het uitsluitingsbeleid en betrokkenheidsbeleid;
- (3) Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens), via het uitsluitingsbeleid.

— Waren duurzame beleggingen afgestemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

Door het uitsluitingenbeleid toe te passen is niet belegd in bedrijven die zich schuldig maken aan ernstige schendingen van internationale normen (UN Global Compact en/of OESO-richtsnoer voor multinationale ondernemingen).

In de EU-taxonomie is het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” vastgesteld. Dit houdt in dat op taxonomie afgestemde beleggingen geen ernstige afbreuk mogen doen aan de doelstellingen van de EU-taxonomie, en dat een en ander vergezeld gaat van specifieke EUcriteria.

Het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” is alleen van toepassing op de onderliggende beleggingen van het financiële product die rekening houden met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten. De onderliggende beleggingen van het resterende deel van dit financiële product houden geen rekening met de EU-criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten.

Andere duurzame beleggingen mogen evenmin ernstige afbreuk doen aan ecologische of sociale doelstellingen.

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

De belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding van corruptie en omkoping.

Het pensioenfonds heeft in het beleggingsbeleid rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Binnen het beleid staan de navolgende ongunstige effecten centraal:

1. Broeikasgasintensiteit (PAI 2) van ondernemingen waarin is belegd, via ESG-integratie technieken en het betrokkenheidsbeleid;
2. Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerkingen Ontwikkeling (OESO) (PAI 10), via het uitsluitingsbeleid en betrokkenheidsbeleid;
3. Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunities, chemische wapens en biologische wapens) (PAI 14), via het uitsluitingsbeleid.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen **die het grootste aandeel** van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode, te weten: van 1 januari 2023 tot 31 december 2023

Grootste beleggingen	Sector	%	Land
Nederland	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	8.4	NL
European Union	ACTIVITIES OF EXTRATERRITORIAL ORGANISATIONS AND BODIES	2.3	BE
Duitsland	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	1.9	DE
The Toronto-dominion Bank	FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	1.0	CA
Credit Agricole Sa	FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	1.0	FR
Microsoft Corporation	INFORMATION AND COMMUNICATION	0.9	US
Mitsubishi Ufj Financial Group, Inc.	FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	0.9	JA
Mizuho Bank, Ltd.	FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	0.9	JA
Apple Inc.	MANUFACTURING	0.8	US
Nvidia Corporation	MANUFACTURING	0.8	US
Frankrijk	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	0.8	FR
Tesla, Inc.	MANUFACTURING	0.7	US
Sumitomo Mitsui Financial Group, Inc.	FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	0.7	JA
BPCE	FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	0.7	FR
United Mexican States	PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	0.6	ME

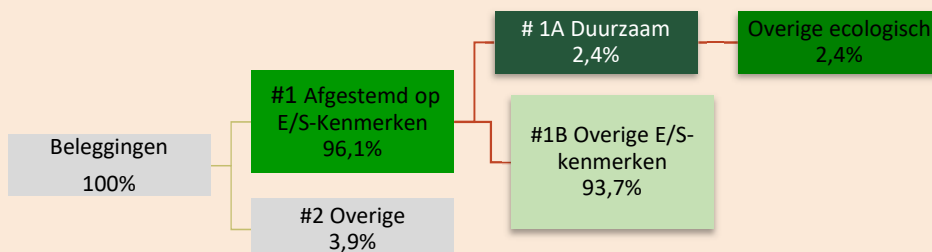
Data per ultimo 2023

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in specifieke activa.

##1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het gebruikte financiële product om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging kwalificeren.

De categorie **#1 Afgestemd op E/S-kenmerken** omvat:

- Subcategorie **#1A Duurzaam** omvat duurzame beleggingen met ecologische of sociale doelstellingen.
- Subcategorie **#1B Overige E/S-kenmerken** omvat beleggingen die zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken die niet als duurzame belegging kwalificeren.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Activa %
ACCOMMODATION AND FOOD SERVICE ACTIVITIES	0.3
ACTIVITIES OF EXTRATERRITORIAL ORGANISATIONS AND BODIES	2.1
ADMINISTRATIVE AND SUPPORT SERVICE ACTIVITIES	0.4
ARTS, ENTERTAINMENT AND RECREATION	0.0
CONSTRUCTION	0.5
EDUCATION	0.0
ELECTRICITY, GAS, STEAM AND AIR CONDITIONING SUPPLY	1.1
FINANCIAL AND INSURANCE ACTIVITIES	15.6
HUMAN HEALTH AND SOCIAL WORK ACTIVITIES	0.2
INFORMATION AND COMMUNICATION	4.2
MANUFACTURING	11.0
MINING AND QUARRYING	0.4
OTHER SERVICE ACTIVITIES	0.0
PROFESSIONAL, SCIENTIFIC AND TECHNICAL ACTIVITIES	0.3

PUBLIC ADMINISTRATION & DEFENCE; COMPULSORY SOCIAL SECURITY	16.7
REAL ESTATE ACTIVITIES	5.9
TRANSPORTATION AND STORAGE	0.7
WATER SUPPLY; SEWERAGE, WASTE MANAGEMENT & REMED	0.0
WHOLESALE & RETAIL TRADE & REPAIR OF MOTOR VEHICLES	2.4
Other	38.1

Data per ultimo 2023

In hoeverre waren de duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling afgestemd op de EU-taxonomie

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van onderneming waarin is belegd, weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie;
- de **operationele uitgaven** (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd, weergeven.

Het pensioenfonds heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd om te beleggen in duurzame beleggingen met op de EU Taxonomie afgestemde milieudoelstellingen en tijdens de rapportageperiode waren er onvoldoende betrouwbare gegevens beschikbaar waren om dit te meten.

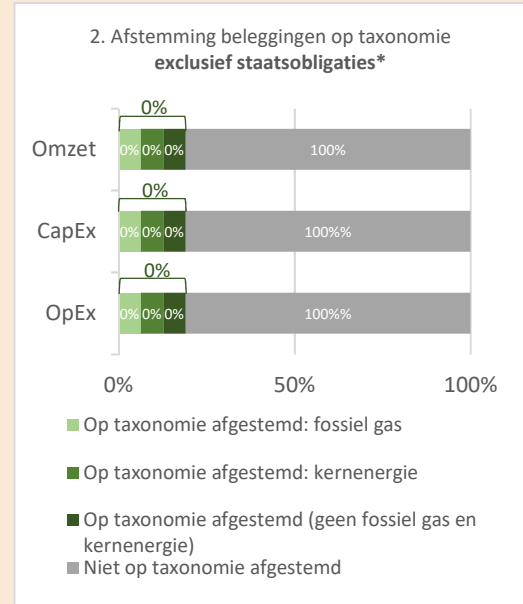
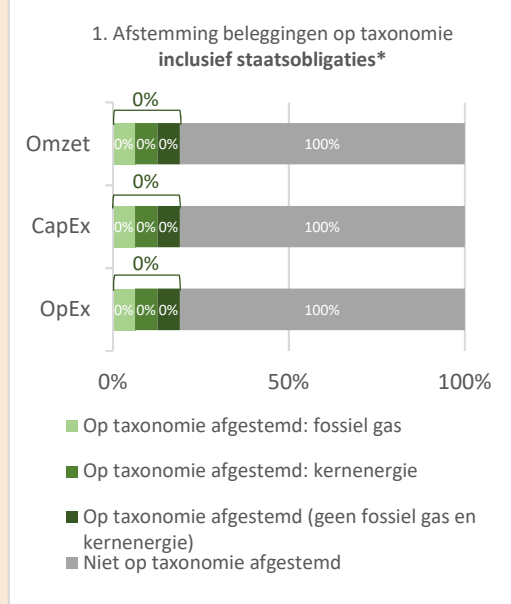
- ☒ Heeft het financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?
- ☐ Ja
- ☐ In fossiel gas
- ☐ In kernenergie
- ☒ Nee

De onderstaande grafieken geven in het groen het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen. Er is geen geschikte methode om te bepalen in hoeverre staatsobligaties op de taxonomie zijn afgestemd. Daarom geeft het eerste diagram de mate van afstemming voor alle beleggingen van het financiële product inclusief staatsobligaties, terwijl het tweede diagram alleen voor de beleggingen van het financiële product in andere producten dan staatsobligaties aangeeft in hoeverre die op de taxonomie zijn afgestemd.*

Om te bepalen of aan de EU-taxonomie wordt voldaan, bevatten de criteria voor **fossiel gas** emissiegrenswaarden en de omschakeling naar hernieuwbare energie of koolstofarme brandstoffen tegen eind 2035. Voor **kernenergie** bevatten de criteria uitgebreide regels inzake veiligheid en afvalbeheer.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een ecologische doelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

Dit diagram vertegenwoordigt x% van de totale beleggingen.

*In deze diagrammen omvatten "staatsobligaties" alle blootstellingen aan overheden.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

Dit heeft het fonds niet kunnen vaststellen wegens niet beschikbare data.

Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde zich tot eerdere referentieperiodes

Er is niet gerapporteerd over eerdere referentieperiodes.

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologisch doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?

Per einde 2023 is het aandeel duurzame beleggingen met een ecologisch doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd 2,4%. Dit betreft het aandeel van de portefeuille in groene bedrijfsobligaties met een SFDR artikel 9 classificatie. Door het ontbreken van (voldoende betrouwbare) data kan afstemming op de EU-taxonomie voor deze beleggingen niet vastgesteld worden.

Welke beleggingen zijn opgenomen in "overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

De 'overige' beleggingen (#2) betreffen de fondsbeleggingen in obligaties van opkomende landen in lokale valuta en Amerikaans Vastgoed. Deze categorieën zijn opgenomen met

zijn duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

het oog op het verbeteren van het risico/rendementsprofiel van de beleggingsportefeuille. Er zijn geen ecologische of sociale minimumwaarborgen vastgelegd. Deze beleggingscategorieën hebben een beperkt gewicht in de totale beleggingsportefeuille.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om aan de ecologische en/of sociale kenmerken te voldoen?

Om te kunnen voldoen aan de duurzaamheidskenmerken implementeerde het fonds een Verantwoord Beleggingsbeleid, wat te vinden is op onze website. Binnen het MVB-beleid heeft het pensioenfonds de volgende elementen ingezet:

- Uitsluitingsbeleid voor ondernemingen en landen die maatschappelijk ongewenst gedrag vertonen of betrokken zijn bij maatschappelijk ongewenste activiteiten;
- ESG-integratie door het bij voorkeur selecteren van SFDR Artikel 8 of 9 beleggingsfondsen/-mandaten, doorbij mandaten een gunstige ESG-score te vereisen, door een decarbonisatiepad tot 2050 na te streven voor de aandelen, bedrijfsobligatie- en vastgoedportefeuille;
- allocaties naar duurzame obligaties te maken;
- het voeren van een actief aandeelhoudersbeleid, via stemmen en engagement, gericht op 'good governance';
- In de selectie van beleggingsfondsen het voting, engagement en uitsluitingsbeleid (daar waar relevant gezien de beleggingscategorie) te beoordelen.

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark?

Het pensioenfonds heeft geen referentiebenchmark aangewezen – in de zin van de SFDR-wetgeving – om te bepalen of de pensioenregeling als geheel is afgestemd op de sociale en milieukenmerken die volgens het MVB-beleid worden nagestreefd

Referentiebenchmarks
zijn indices waarmee wordt gemeten of het financiële product voldoet aan de ecologische of sociale kenmerken die dat product promoot.

Colofon

Uitgegeven door

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor het Bakkersbedrijf

Correspondentieadres: Postbus 5019700 AM GRONINGEN

Bezoekadres: Europaweg 27, Groningen

Telefoon: (050) 582 19 90

Fax: (050) 313 82 01

internet: www.bakkerspensioen.nl

e-mailadres: info@tkppensioen.nl

Realisatie

TKP Pensioen BV

Postbus 501

9700 AM GRONINGEN